

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Ordinært representantskapsmøte
22. juni 1992

PROTOKOLL

Ordinært representantskapsmøte

22. juni 1992

	Side
Åpning og konstituering	5
Saklistas punkt 2 - Beretning for 1991	13
Saklistas punkt 3 - Regnskap for 1991	14
Saklistas punkt 4 - Søknad om medlemskap i Landsorganisasjonen i Norge	25
Saklistas punkt 5 - EØS-avtalen	29
Vagve Hågenæsens innledning: «Fagbevegelsen og EØS-avtalen»	29
Uttalelse om Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde	36
Notat om EØS-avtalen	50
Debatte	75
Votering	117
Saklistas punkt 6 - Tariffoppgjøret 1992:	
Konflikten i kommunal sektor	118
Votering	119
Avslutning	120
Nettliste	131

PROTOKOLL Ordinært representantskapsmøte 22. juni 1992

Arbeidsbevegelsen
Arkiv
og
Bibliotek

AKTIVITETSKRIST - OSLO 1992

INNHALDSFORTEGNELSE

Side	
Åpning og konstituering	5
Saklistas punkt 2 – Beretningen for 1991	13
Saklistas punkt 3 – Regnskap for 1991	14
Saklistas punkt 4 – Søknad om medlemskap i Landsorganisasjonen i Norge	28
Saklistas punkt 5 – EØS-avtalen	29
Yngve Hågensens innledning: «Fagbevegelsen og EØS-avtalen»	29
Uttalelse om Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde	38
Notat om EØS-avtalen	50
Debatten	75
Votering	117
Saklistas punkt 6 – Tariffoppgjøret 1992:	
Konflikten i kommunal sektor	119
Votering	119
Avslutning	120
Navneliste	121

TALERLISTE:

	Side
Balstad, Jan Kr.	95
Bauck, Sidsel	7-75-113
Bergkastet, Nic.	23
Bjørndalen, Kjell	7
Christiansen, Bjørn	105
Daavidsen, Jan	11-108
Fjellheim, Svein	100
Grimnes, Gunnar	97
Gaare, Eystein	110
Hendricksen, Jardar	109
Hysvær, Einar	78
Hågensen, Yngve	5-8-10-11-12-13-23-28-29-113-117-120
Ingvaldsen, Arnulf	89
Jamne, Kjell	92
Kostøl, Esther	29-93-95-117-118-119
Kvalvik Fon, Margot	27
Kværne, Tor	93
Lindrupsen, Olav	85
Lynnebakken, Berit	103
Martinsen, Kjell	88
Myhre, Lars A.	101
Nilsen, Arnfinn	8
Oxholm, Svein-Erik	14
Ravndal, Henrik	107
Remvik, Oddrun	6-12-98
Sande, Leif	80
Semmerud, Arne	5-83
Standnes, Gro	99
Støylen, Olav	87
Thoresen, Finn Erik	79

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

holdt ordinært representantskapsmøte 22. juni 1992 i Folkets Hus i Oslo.

Møtet ble åpnet kl. 10.00 av LOs leder, Yngve Hågensen, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapets medlemmer og innbudte gjester vel møtt.

Yngve Hågensen viste til innkallingen som var sendt ut, og spurte om noen av representantene hadde merknader til innkallingen til møtet.

Det framkom ingen merknader til innkallingen, og Hågensen erklærte representantskapsmøtet for lovlig satt.

Hågensen refererte følgende forslag fra Sekretariatet til

SAKLISTE

1. Åpning
2. Beretning 1991
3. Regnskaper 1991
4. Søknad om medlemskap i LO
5. EØS-avtalen

Arne Semmerud, Norsk Transportarbeiderforbund, ba om ordet til forslaget til sakliste. – Den foreliggende innstilling til sakliste for dagens møte ble behandlet av Sekretariatet 15. juni i år. Under Sekretariatets behandling av saklisten ble det fremsatt et konkret forslag om et punkt 6. Forslaget, som innebar muligheten for å gi Representantskapet anledning til å ta stilling til en eventuell folkeavstemning om hvorvidt en norsk medlemskapssøknad skulle sendes Det Europeiske Fellesskap, falt mot to stemmer.

På det tidspunktet avstemningen i Sekretariatet fant sted var Kommuneforbundets representant fraværende. Han ville sannsynligvis vært bundet av sitt eget landsstyrevedtak som sa det samme. Forslaget ble for øvrig utdelt til Sekretariatets medlemmer.

Etter mitt forbunds oppfatning er det spørsmålet som Representantskapet nå eventuelt fratas muligheten til å uttale seg om, så viktig og så sentralt i den pågående samfunnsdebatten i Norge, og ikke minst, så vesentlig for å sikre en størst mulig grad av enighet og samhold i fremtidens norske fag- og arbeiderbevegelse, at det nærmest vil være oppsiktsvekkende om Representantskapet fratar seg selv muligheten til å behandle spørsmålet på dette representantskapsmøtet.

Med bakgrunn i det jeg her har gitt uttrykk for, fremmer jeg følgende forslag:

«Saklista utvides med et punkt 6.

Forslag til uttalelse om en rådgivende folkeavstemning for norsk søknad om medlemsskap i Det Europeiske Fellesskap sendes.»

Skulle forslaget bli vedtatt, vil jeg under dette punktet på saklista fremsette konkret forslag til vedtak.

La meg avslutningsvis få gi uttrykk for at vedtektenes § 9.11 og § 11.11 rent formelt kan brukes som argument mot mitt forslag.

Til en eventuell argumentasjon på dette grunnlaget vil jeg vise til vedtektenes § 8, som klart fastslår at Representantskapet er LOs høyeste myndighet mellom kongressene. Jeg ber om at forslaget blir tatt opp til realitetsbehandling.

Oddrun Remvik, Norsk Sosionomforbund: – Jeg vil fremme forslag om at Representantskapet i en uttalelse beklager bruk av tvungen lønnsnemnd i streiken i kommunesektoren. Det skulle ikke her være nødvendig å argumentere noe særlig for et slikt forslag.

Jeg tror det vil være av stor betydning at Representantskapet – som er LOs høyeste organ mellom kongressene – kan komme med en slik beklagelse.

– Forslaget fra NBF, NOSO og NVF lyder:

«LOs representantskap 22. juni 1992 beklager at Regjeringen grep inn med tvungen lønnsnemnd overfor streiken i kommunesektoren. Streiken truet ikke liv og helse, og det var ingen grunn fra Regjeringens side til å gripe inn i konflikten.»

– Jeg er klar over at tariffoppgjøret ikke står på dagsorden i dag, men jeg synes likevel at denne uttalelsen vil være et viktig håndslag i den kampen vi i offentlig sektor fører for å ha full streikerett.

Sidsel Bauck, Sekretariatet: – Min prinsipielle holdning er at når vi har Representantskapet inne, så skal vi benytte anledningen til å ta standpunkt til saker vi vet våre medlemmer er opptatt av.

– Til Oddrun Remviks forslag: – Jeg synes det må være helt betimelig at Representantskapet nå uttaler seg om bruken av tvungen lønnsnemnd etter all den diskusjon som har foregått om denne saken.

– Når det gjelder det forslaget Arne Semmerud fremmet, synes jeg også det er riktig at Representantskapet får anledning til å drøfte det. Jeg vil understreke at det her ikke er snakk om å si ja eller nei til EF. Det er snakk om å uttale seg om en folkeavstemning i forkant. Jeg tror det er vesentlig at vi nå følger opp, ikke minst fordi saken blir tatt opp på samtlige samlinger innenfor fagbevegelsen. Derfor synes jeg Representantskapet nå skal benytte anledningen til å gi uttrykk for et standpunkt i en så viktig sak.

– Jeg anbefaler derfor Arne Semmeruds forslag.

Kjell Bjørndalen, Sekretariatet, henviste til at alle gjennom partiets studie- og debattopplegg har hatt muligheten til å si sin mening. – Det har resultert i et klart flertall i fylkesårsmøtene for å søke om medlemskap.

– Det jeg tror er mest riktig av fagbevegelsen å gjøre, er å ta denne beslutningsprosessen til etterretning, enten man har det ene eller det andre synet på medlemskap. Jeg synes også dette har noe med arbeidsfordelingen i det faglig-politiske samarbeidet å gjøre.

– For min del vil jeg ha store betenkeligheter med å akseptere at f.eks. partiet skulle kunne gi LO-kongressen klare råd om hvordan vi skulle stille oss til de enkelte saker. Jeg synes partiet får ta til etterretning de standpunkter fagbevegelsen kommer fram til, og da må naturligvis det samme kravet gjelde for oss overfor partiet.

Etter at en medlemskapssøknad er sendt, så vil det være god tid til å drøfte de momenter som ligger i Arne Semmeruds forslag. Det er vel faktisk sann at det nettopp er da vi skal gå inn og diskutere realitetene. Da har vi også oversikten over om det er Maastricht-avtalen eller en annen avtale vi skal ta

stilling til. Da vet vi også hvilke konsekvenser et eventuelt medlemskap vil få for Norge.

– Et annet moment er naturligvis den prosessen fagbevegelsen selv er inne i, i og med at vi har sendt ut et debattopplegg for å diskutere fagbevegelsens forhold til Europa. Jeg synes derfor det vil være galt hvis vi nå skulle neglisjere dette opplegget.

– Jeg vil derfor anbefale at vi ikke tar til følge Arne Semmeruds forslag.

Arnfinn Nilsen, Sekretariatet: – Jeg må anta at det i Arne Semmeruds forslag også ligger at man her og nå skal ha en klar oppfatning av hvorvidt en skal søke medlemskap eller ikke.

– Er hensikten å ikke søke medlemskap, så er jeg i og for seg ikke så uenig i det, men jeg er uenig i behandlingsmåten. Hvis en i dag behandler dette spørsmålet konkret, så har vi forrykket den prosessen den forrige kongressen valgte. Det synes jeg i alle fall ikke en bør gjøre. Videre er det jo faktisk slik at om en avgjør dette spørsmålet her og nå, så vil en ha tatt stilling til medlemskap før man har søkt, og satt kroken på døra for å vurdere de mulighetene en eventuelt ville kunne komme fram til ved forhandlingsbordet. Det synes jeg er galt, for en senere avstemning om et resultat ville jo da bli vanskelig, eller ikke aktuelt i det hele tatt. Jeg vil formode at de som spekulerer i dette – enten de måtte være for eller imot medlemskap – har den teften at de følger opinionen så noenlunde på pulsen.

– Men det viktigste for meg er likevel at alle diskusjoner av den karakter, egentlig både innad og utad, vil svekke troverdigheten til den avtalen vi har fått, og som vi nå skal ta stilling til. Det synes jeg er det viktigste argumentet mot forslaget fra Arne Semmerud. Jeg kan derfor ikke anbefale det.

Yngve Hågensen: – Arne Semmerud sa innledningsvis at hans forslag var reist under Sekretariatets behandling av saklista for Representantskapets møte. Det ble fattet et vedtak mot to stemmer. Dette har vi forholdt oss til, slik vi har organisasjonsmessig tradisjon for.

– Jeg er derfor uenig med Arne Semmerud når han sier at Representantskapet gjennom Sekretariatets vedtak ble fratatt muligheten til å diskutere spørsmålet.

Jeg synes den diskusjonen vi nå har hatt viser at så ikke er tilfelle. Det er helt klart at Representantskapets medlemmer

under godkjennelsen av saklista til enhver tid har anledning til å fremme saker de ønsker å behandle ut over det som måtte være Sekretariatets forslag. Det har vi fått et godt eksempel på her, idet det er reist to forslag i tillegg til Sekretariatets forslag.

– Når det gjelder realitetene i Sekretariatets diskusjon vedrørende forslaget som ble reist av Walter Kolstad, har det basis i at Sekretariatet forlengst på bakgrunn av kongress- og representantskapsvedtak har tilrettelagt en prosess for hvordan vi skal håndtere spørsmålet, både i forhold til EØS-avtalen og fagbevegelsens forhold til Europa.

– De fleste av Representantskapets medlemmer vil erindre at Kongressen – mot 66 stemmer – fattet et vedtak som formaliserte den prosess og fremdrift vi skulle følge både i forhold til EØS og Europa-spørsmålet. Det er fulgt opp gjennom Representantskapets vedtak i august 1990, og det er i ettertid fulgt opp av Sekretariatet, som har tilrettelagt en prosess vedrørende EØS – en prosess som vi trodde vi skulle ha avsluttet for lenge siden. Deretter tilrettela vi en prosess vedrørende hele Europa-spørsmålet gjennom et debattopplegg som ble sendt ut, og som etter hvert fikk utsatt fristen til 20. juni. Sekretariatet vedtok at den referansegruppen som ble nedsatt av Sekretariatet for å utarbeide selve debattopplegget etter 20. juni skulle gjennomgå de besvarelsene som er kommet inn fra grunnorganisasjonene og fagforbundene, og på det grunnlaget overfor Sekretariatet fremme forslag om hvordan vi skal tilrettelegge selve EF-debatten i Landsorganisasjonen. Denne prosessen har vi beskrevet fra startfasen av overfor våre organer.

Jeg ber om Representantskapets forståelse og respekt for den behandlingsmåten vi her har tilrettelagt.

Vi er uhyre redd for framtidige debatter og mulighetene for deltakelse der, hvis LOs organer før debatten og prosessen er til veis ende, griper inn og gjør vedtak uten å lytte til de råd som vi har gått ut og bedt om å få. Det er dét vi føler er viktig å få fram her.

Når referansegruppen har gjort sin jobb og fremmet sin innstilling for Sekretariatet, så har Sekretariatet muligheter til å håndtere prosessen videre, også hva angår Representantskapet, hvis Sekretariatet mener at det er riktig. Å gå inn nå, vil være å foregripe en prosess vi selv har tilrettelagt gjennom vedtak i egne organer.

– Jeg tror bestemt at vi også i fremtiden vil oppleve at vi i en del saker er saklig uenige. Det som da er viktig når slike

situasjoner oppstår, er at vi kan vise våre medlemmer og tilslutsvalgte i alle ledd i fagbevegelsen – og ikke minst i verden rundt oss – at vi klarer å håndtere saklig uenighet gjennom organisasjonsmessig ryddighet. Det er viktig for oss, og jeg ber om at Representantskapet på det grunnlaget avviser Arne Semmeruds forslag.

Jeg vil senere komme tilbake til forslaget som er reist vedrørende tvungen lønnsnemnd, det vil si at vi først behandler spørsmålet om en tilføyelse til dagsorden, slik Arne Semmerud har foreslått.

– Hvis Representantskapet aksepterer en slik deling, så tar jeg opp Sekretariatets forslag i fem punkter, med forbehold om en tilføyelse knyttet til spørsmålet om lønnsnemnd, men setter Sekretariatets forslag i fem punkter opp mot Arne Semmeruds forslag om EØS.

Hågensen spurte om Representantskapet var innstilt på en slik håndtering.

VEDTAK: Sekretariatets forslag til sakliste ble vedtatt.

Yngve Hågensen refererte følgende forslag fra Oddrun Remvik:

«LOs representantskap 22. juni 1992 beklager at Regjeringen grep inn med tvungen lønnsnemnd overfor streiken i kommunesektoren. Streiken truet ikke liv og helse og det var derfor ingen grunn fra Regjeringens side til å gripe inn i konflikten.»

Yngve Hågensen opplyste at Sekretariatet ikke hadde hatt anledning til å vurdere dette. – Det er riktig som det er sagt, at Landsorganisasjonen i samarbeid med LOK har uttalt seg om spørsmålet om lønnsnemnd på prinsipielt grunnlag. – Landsorganisasjonens sekretariat har ved tre høve blitt orientert om utviklingen i forhandlingene, meklingen og konflikten ved fungerende leder, Jan Davidsen. Sekretariatet har ikke på noe tidspunkt hatt merknader til redegjørelsen som er gitt, og jeg har ingen problemer med å fastslå at Landsorganisasjonen synes at LOK har håndtert hele forhandlings/meklingssituasjonen og den etterfølgende konfliktsituasjonen på en organisatorisk og samfunnspolitisk skikkelig måte. La det være sagt herfra i klartekst.

– La det også være klart at Representantskapet fritt kan ta

opp dette spørsmålet, og uttale seg. Skulle det imidlertid være lov med et lite hjertesukk, så måtte det være – kanskje ikke spesielt i denne saken for her er det relativt korte forslag som er lagt fram – men hvis mange representanter møter i Representantskapet med ambisjoner om å ta opp saker, så er det ikke alltid like godt å være forberedt på hvordan de enkelte saker skal håndteres, verken for Sekretariatet eller for Representantskapet. Derfor har vi en viss grensegang mellom organene i Landsorganisasjonen – Sekretariatet – Representantskapet og Kongressen. Arbeidsdelingen mellom disse organene har vi gode tradisjoner på å ivareta. Det håper jeg også vi vil ha i fremtiden.

I den kommunestreiken det vises til har vi mange berørte forbund inne, og det er tre av dem som har reist forslag her. Det vil derfor være interessant for oss å vite hvordan lederen av LOK ser på denne saken.

Yngve Hågensen ga deretter ordet til lederen i LOK, *Jan Davidsen*, som bl.a. sa:

– Det hadde vært fint om vi kunne ha fått en støtteerklæring fra Representantskapet i denne saken. Jeg synes det er litt urettferdig at vi kun tar lønnsnemndsbiten i den. For det er ikke riktig at det er Regjeringen som skal sitte igjen med «Svarteper» etter den konflikten vi har hatt i kommunesektoren. Jeg synes det er galt å komme med en uttalelse uten at den relaterer seg til vår motpart, som beviselig gjennom det resultatet vi har oppnådd, overhodet ikke har vist noen imøtekommelse i forhold til de kravene Representantskapet vedtok skulle fremmes overfor både privat, statlig og kommunal virksomhet.

– Jeg synes at hvis Representantskapet skal fatte en uttalelse om nemnd, og ene og alene det, synes jeg vi skal være litt varsomme, for da slipper som sagt KS temmelig billig unna.

– Jeg ønsker ikke at Regjeringen skal sitte igjen med «Svarteper» når det gjelder håndteringen av dette oppgjøret.

Yngve Hågensen; – Dirigenten har registrert forslaget fra tre av forbundene. Vi har også registrert kommentaren fra Jan Davidsen. Jeg føler på en måte at det Jan Davidsen her ga uttrykk for, nok er representativt for Sekretariatet, og jeg vil tro, også for Representantskapet. – Skal vi først mene noe om konflikten, så må vi mene noe om konfliktens helhet.

– Forslagsstilleren har hørt Davidsens kommentarer. Har du, Oddrun Remvik, noen synspunkter på dem, så er ordet ditt.

Oddrun Remvik sa at hennes forslag var å få denne saken inn på saklista. – Det er selvsagt ingen ting i veien for at vi kan ta med noen flere punkter i uttalelsen, slik at den kan bli noe mer omfattende. Min viktigste intensjon var å få saken opp på saklista. Hvis saken kommer på saklista, kan vi jo bygge den ut i samarbeid med f.eks. Jan Davidsen.

Dirigenten: – Det betyr at du nå reiser forslag om at saken settes opp på dagsorden, og så får Sekretariatet fullmakt til å bruke de rådgivere de måtte ønske for å fremme et konkret forslag til uttalelse når det punktet kommer opp til behandling?

– Dette synes vi er en grei behandling. Vi vedtar da et punkt på saklista som heter *tariffoppgjøret 1992 – konflikten i kommunesektoren*. Så kommer vi senere i dag tilbake til et forslag til innhold i en uttalelse.

Ingen av Representantskapets medlemmer stemte imot en slik håndtering av saken.

Yngve Hågensen refererte deretter følgende:

SAKLISTE

1. Åpning
2. Beretning 1991
3. Regnskaper 1991
4. Søknad om medlemskap i LO
5. EØS-avtalen
6. Tariffoppgjøret 1992 – konflikten i kommunesektoren

VEDTAK: Saklista ble enstemmig godkjent.

Dirigenten opplyste at Norsk Tolkeforbund hadde søkt om medlemskap i LO, en søknad som skulle behandles som punkt 4 på saklista. – I tråd med det, har vi i slike høve tradisjon for at vi inviterer en representant fra vedkommende søkerforbund til å overvære det representantskapsmøte hvor søknaden behandles.

Dirigenten spurte om Representantskapet også denne gang kunne godkjenne dette – noe som ble *enstemmig bifalt*.

– Med det ønsker jeg deg, *Hanne Mørch*, velkommen under behandlingen av denne saken, sa dirigenten.

Følgende forslag til *Forretningsorden* ble *enstemmig godkjent*:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Informasjon til pressen tilrettelegges av LOs informasjonsavdeling.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag, begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsorden gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og skal være undertegnet med vedkommendes navn. Ingen nye forslag kan tas opp etter at strek er vedtatt. Forslag som ikke har tilknytning til den godkjente dagsorden, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt vedtakene. *Så fremt Representantskapet ikke forlanger protokollen opplest, gis Sekretariatet fullmakt til å godkjenne protokollen.*

Yngve Hågensen foreslo deretter at *Esther Kostøl* og han selv alternerte som dirigenter ved dagens møte – noe ingen av Representantskapets medlemmer hadde innvendinger imot.

SAKLISTAS PUNKT 2: Beretningen for 1991

Dirigenten spurte om Representantskapet kunne godta at han bare refererte hovedpunktene i Beretningen, og anmodet om at de representanter som hadde kommentarer til de enkelte avsnitt tok dem opp etter hvert.

Dirigentens forslag til behandlingsmåte ble *enstemmig godkjent*.

Ingen av Representantskapets medlemmer ba om ordet til LOs beretning for 1991.

VEDTAK: Beretningen for 1991 ble enstemmig godkjent.

SAKLISTAS PUNKT 3: Regnskap for 1991

Dirigenten ga ordet til hovedkasserer *Svein-Erik Oxholm*, som tok for seg mer detaljert de utlagte regnskapene, bl.a. ved hjelp av overheadprojektor.

LOs regnskaper:

– Våre driftsinntekter summerer seg totalt sett til kr. 217 mill. kroner, hvorav kontingentinntektene utgjør drøyt 166 mill. Det er 5,2 mill. kroner høyere enn i 1990, og det er en god del høyere enn vi budsjetterte med. I de 217 mill. ligger også renter og aksjeutbytte i størrelsesorden 36 mill. kroner, og vi har tatt til inntekt i dette regnskapet fra tidligere års avsetninger 10 mill. kroner.

Ordinære driftsinntekter, kontingent pluss diverse driftsinntekter utgjør 171,2 mill. kroner.

Disse diverseinntektene er sammensatt av endel elementer som følge av at LO administrerer enkelte ordninger, bl.a. ligger det inne her 800 000 kroner fra NORAD-avtalen, ca. 500 000 i refusjon fra forbund som er medlemmer av Oljekartellet og 900 000 kroner som er tilskott fordi vi administrerer deler av fellestilltakene mellom LO og NHO.

Driftskostnadene summerer seg til hele 274 mill. kroner. Det er et meget stort avvik både fra budsjettet og i forhold til regnskapet for 1990. Forklaringen på dette skal jeg komme tilbake til.

Det som kanskje fra min side er viktig å si, er at dersom vi ikke hadde hatt den ekstraordinære kostnaden til A-pressen, som er utgiftsført med 92,9 mill. kroner, hadde vi med ordinære driftskostnader og avskrivninger kommet ut med et underskudd på 10 mill. kroner før finanspostene og ca. 12 mill. kroner i overskudd etter.

Så over til enkeltelementene i posten driftskostnader.

Lønn og sosiale kostnader på knappe 50 mill. kroner refererer seg til kostnader i LOs sentrale administrasjon, minus de kostnader som fremkommer i egne regnskaper, bl.a. for ungdomsutvalget, revisjonskontoret og telefonsentralen i Folkets Hus.

Det er 150–160 personer som står bak kostnadstallene – lønn, arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader.

Når jeg ikke er mere presis, er det fordi vi, som andre store arbeidsgivere, opererer med folk i permisjon, vikarer og dessuten folk på spesielle prosjekter som omfattes av dette utgiftskapitlet.

Når vi har en så stor økning i forhold til 1990, så har det sammenheng med et nytt prinsipp for å føre feriepengene. Det utgjør i dette regnskapet 3,4 mill. kroner. Dessuten hadde vi konsekvensene av vedtaket Representantskapet fattet i fjor høst om lønsspørsmålet internt i LO, samt vedtak i Sekretariatet når det gjaldt de personer Sekretariatet har fullmakt til å fastsette lønningene for. Totalt beløper lønnsjusteringene og etterbetalingen fra 1. januar 1991 seg til ca. 3 mill. kroner.

Administrasjonskostnadene på 26,5 mill. kroner kan reelt sammenlignes med 1990, slik at vi faktisk har hatt en nedgang i våre administrasjonskostnader.

Møter og reiser viser en økning på vel 2 mill. kroner i forhold til 1990. Her må jeg legge til at bl.a. våre fylkeskonferanser to ganger i året i hvert fylke, tidligere har vært ført under tilskottsposten. Nå er de ført på møte- og reisekostnader, og i dette regnskapet utgjør det 2,6 mill. kroner. Vi har også en del endringer i praksis når det gjelder regnskapsføringen, slik at det for enkelte posters vedkommende er litt vanskelig å sammenligne med 1990.

Vi har andre poster som er redusert i forhold til 1990, f.eks. tariff- og informasjonskonferanser. Dette har sammenheng med at det i fjor var et mellomoppgjør. Regnskapet viser en ny kostnad på 600 000 kroner – kostnader vi har hatt i forbindelse med konferanser med russerne i nord-områdene.

Posten møter og reiser innenlands er 1,2 mill. kroner høyere enn i 1990.

Tilskottsposten fremkommer detaljert i note 3, hvor det er en økning i forhold til 1990 på ca. 11 mill. kroner.

La meg kommentere et par linjer. Det er en fotnote når det gjelder differansene 1990–91 på ungdomsutvalget. Distriktskontorene har en relativt kraftig økning i forhold til 1990. I denne posten ligger også utgiftene i forbindelse med Brysselkontoret. Fylkeskonferansene står her med 0 i tilskott.

LO-Aktuelt/Fri Fagbevegelse hadde en konkret nedgang i kostnadene i forhold til 1990, uten at det verken har gått ut over produktet eller hyppigheten på utgivelsen.

Oljekartellet og LOs OL-kontor er oppført under andre poster i regnskapet.

Når det gjelder posten faglig-politisk arbeid, så tilsier ikke økningen denne posten viser at vi har økt våre kostnader med

3 mill. kroner. I 1990 førte vi direkte mot avsetningen en del av disse kostnadene, slik at det der er +/- null.

Posten verve- og aktivitet ligger noe under 1990. Hovedelementene i denne utgiftsposten er bl.a. en relativt stor kampanje vi hadde, med plakatkampanje på postkontorene om LO, for å søke å få nye medlemmer på den måten. Organisasjons- og informasjonsavdelingen har et prosjekt med aktiviteter knyttet til konkrete samorganisasjoner, samarbeidsprosjekter med forbundene for å søke å ruste opp egen organisasjon og for å få nye medlemmer. Her ligger det ca. 2 mill. kroner. Vi har også i denne posten avtalen vi helt fram til utgangen av siste vintersesong hadde med Norges Skøyteforbund, som direkte er utgiftsført med 2 050 000 kroner, men hvor en del aktiviteter – bl.a. familiedager på skøyter som ble arrangert – fører til at posten reelt sett som følge av skøyteavtalen kommer opp i knappe 2,3 mill. kroner.

Posten kontingenter og forsikringer er relativt stabil. Den er sammensatt av tre hovedelementer – kontingenter til innenlandske organisasjoner med 3,2 mill. kroner, hvorav AOF er største «kunden» med 2,1 mill. Til utenlandske organisasjoner betalte vi i fjor 1,9 mill. kroner og til samlefor- sikringen en premie til Samvirke på 1,4 mill. kroner.

Bevilgningsposten utgjør 3,1 mill. kroner – 100 000 mindre enn i 1990. Den fremkommer mere detaljert i note 4 på side 7. 950 000 kroner gjelder saker Kongressen gjorde vedtak om. Andre poster har Sekretariatet fattet vedtak om. Administrasjonen har fullmakt til bevilgninger inntil 5000 kroner. Samlet utgjør denne delen 2,2 mill. kroner.

Den største kostnaden av de 2 194 000 kroner er bevilgning til Solidaritetsfondet i Frie Faglige Internasjonale – med 500 000 kroner.

Under denne posten er det utgiftsført 254 287 kroner til Europa-rådslaget vårt.

TV-aksjonen ifjor høst ligger her inne med 150 000 kroner. Sluttlinsen viser 92,9 mill. kroner.

I fjor avsluttet Sekretariatet prosessen rundt refinansieringen/konsernetableringen i Norsk Arbeiderpresse, med en overføring til A-pressen på hele 150 mill. kroner.

I regnskapet er ca. 50 av de 158 mill. kroner ført opp under posten «Aksjer». 13 mill. kroner er tatt av tidligere års avsetninger og resten er utgiftsført. Her er det også slik at det ligger i bunn en aksjonæravtale som ble inngått før Kongressen

i 1989, slik at verdier i A-pressen før og etter tilførsel av ny kapital skulle stå i forhold til hverandre.

Posten avskrivninger på 5,3 mill. kroner er i hovedsak ordinære avskrivninger på Sørmarka. Her er det også tatt til kostnad en avsetning til tap på fordringer med 6 mill. kroner.

Totalt sett summerer kostnadssiden seg til 274 mill. kroner. Med netto finansinntekter og det som er foretatt i årsoppgjørdisposisjoner, kommer vi ut med et underskudd på 74,1 mill. kroner, som er foreslått ført mot kapitalkonto.

Dette er selvfølgelig å anse som et engangstilfelle. I dette ligger det at vi fra LOs ledelse og fra Sekretariatets side i de årene vi har foran oss må husholdere etter kanskje enda strengere retningslinjer enn vi hittil har gjort. Det stiller store krav til oss som jobber i organisasjonen for å få mest mulig ut av hver krone som har gått inn.

Når det gjelder *eiendomssiden*, så vil jeg kommentere balansen og det som ligger i notene.

Jeg vil gjerne knytte en kommentar til note 8, og det som er anført når det gjelder aksjeporteføljen. Der er det foretatt en føring ut fra det som heter porteføljeprinsippet. Man har sett alle aksjer under ett, og mener med rak rygg å kunne stå for de 106,6 mill. kroner som er den bokførte verdien. For med få ord å nevne hvorfor vi kan følge et slikt prinsipp, er f.eks. å se på den bokførte verdien av våre aksjer i Samvirke-gruppen, som er bokført med 2 030 000 kroner. LO eier 37,3 prosent av aksjene i Samvirke-gruppen, og en verdivurdering av Samvirke-gruppen som nylig er foretatt, ligger på +/- 1 milliard. Dermed ikke sagt at LO – hvis vi skulle ha gått til det skritt å selge våre aksjer – hadde fått 373 mill. kroner, men det indikerer hvordan reell verdi er i forhold til det som er bokført verdi.

Dovre fjell Hotell er oppført med 1 krone, og der eier LO i øyeblikket 91,8 prosent, men om kort tid vil vi nok eie enda mer i hotellet.

Jeg har ingen spesielle kommentarer til andelsposten. Den viser 479 200,- kroner. Obligasjonene/utlån har jeg heller ingen spesielle kommentarer til. Lånene betjenes etter inngått avtale. Lånet til forretningsgården i Gjøvik har sammenheng med at det var der LOs distriktskontor var plassert tidligere, og lånet forfaller om noen måneder i og med at LOs kontor har flyttet ut av huset.

Når det gjelder note 11 – utlån – vil jeg peke på et par ting. Dere kanskje stusser over at Tiden Norsk Forlag er oppført her med 1,2 mill. kroner når forlaget ble solgt til Gyldendal i fjor høst. Dette er imidlertid penger som ble utbetalt i 1992 og som refererer seg til et ansvarlig lån og gevinst på vårt aksjesalg.

Posten Arbeiderbevegelsens Folkehøgskole viser 43,8 mill. kroner og refererer seg til et byggelån for modernisering av skolen. Som eier av dette selskapet har LO gitt lånet, som vil bli ført i balansen som eiendel fra og med inneværende år. Byggregnskapet er gjort opp, men ennå ikke sluttbehandlet. Ellers er det ingen spesielle kommentarer til dette fra min side.

Note 12 – lån til ansatte – utgjør 8,5 mill. kroner. Det er bil-lån med 5,6 mill., og i disse tider vil jeg dvele litt ved denne posten. Vi har jo, som alle vet, en billånsordning i LO, hvor lånets størrelse gis med regulering en gang i året etter en statistikk over de mest solgte bilene. Det maksimale beløp som kan lånes til bil er nå 166 000 kroner, som skal avdras over 5 år. Det er rentefritt og i 1991 var det 78 personer som hadde billån. I snitt utgjør det 72 000 kroner.

Boliglån i LO-sammenheng er knyttet til to forhold. Beløpet er 1,8 mill. kroner. Vi har gjennom mange år hatt et regelverk som tilsier at sekretærer som er nødt til å flytte for å begynne i LOs tjeneste har adgang til å ta opp et lån basert på kostnaden på leilighet/hus i boligsamvirket på det stedet man flytter. Det betyr at i denne posten ligger det noen lån til distriktssekretærer som har vært nødt til å flytte som følge av ansettelse som er gjort i Representantskapet. Det vil si flytting innenfor eget fylke eller f.eks. fra Sør-Norge til Nord-Norge.

Vi har også den ordning at hvis det begynner folk i LOs tjeneste som har boliglån i det forbundet de kommer fra, så konverterer vi det.

Ordningen med personallån er mer eller mindre en øyeblikkelig hjelpeordning vi har. Det vil si uforutsette utgifter. Beløpets størrelse er maksimert til to ganger brutto månedslønn for den enkelte, dog ikke over 21 000 kroner. Det nedbetales over tre år ved trekk i lønn, og renten er p.t. 9 prosent. Differansen til markedsrenten blir innberettet til skattemyndighetene, og vi betaler selvsagt arbeidsgiveravgift av den delen.

Posten Eiendom/innskudd – note 13 – har jeg ingen spesielle kommentarer til. 5 mill. kroner er avskrevet på Sørmarka.

Men bare som en liten kuriositet: Her står Henrik Ibsensgate 10–12 – tomten vis a vis Samvirke Forsikring – oppført i vår balanse med 2,4 mill. kroner. En verdiansettelse som ble foretatt bare for noen få dager siden – tilsier at vår andel, som er en tredjedel, utgjør ca. 19 mill. kroner. De andre tredjedelene eies henholdsvis av Kommuneforbundet og Samvirke Forsikring.

Note 14 – Fonds og avsetninger – viser at vi i fjor utbetalte streikestøtte med 16 464, – kroner.

Det gjaldt tre konflikter, som er spesifisert i LOs beretning. For 1992s vedkommende vil den posten bli vesentlig større.

Ut over det som allerede er kommentert om at vi har tatt av tidligere års avsetninger i form av disposisjonsfond – dvs. ført til inntekt 10 mill. kroner – så har vi avskrevet tap på fordringer med 5,2 mill. kroner. Dette er i hovedsak kostnader som LO ble påført fordi produksjonen/salget av «Arbeiderbevegelsens historie», som Tiden Norsk Forlag utga for noen år siden – og hvor LO sammen med partiet ga en garanti på finansieringen – ikke solgte på langt nær som forutsatt. Det har kostet LO i regnskapet ca. 4,5 mill. kroner. I dette beløpet ligger det også et tap på 200.000 kroner i forbindelse med at Arbeidernes Bok- og Papirhandel måtte sendes til Skifteretten i fjor høst.

Jeg vil også kommentere der vi viser til vedtektenes paragraf 4 og 7, Akkumulert avsetning: Ifølge vedtektene ble det før siste kongress avsatt penger til faglig-politisk arbeid til A-pressen. Dette er nå utgiftsført med 12.354.000 kroner – dvs. vi har kvittet oss med denne avsetningen.

Pengene har gått mot den overføringen jeg viste til tidligere i min redegjørelse om A-pressen.

I note 15 er det oppført kausjonsansvar som LO har påtatt seg. Der er det nødvendig å gi noen kommentarer, fordi noe av dette ikke er nytt i 1991 – slik det kan se ut – men det er til dels gamle ting. Den første garantien, overfor Fellesordningen for Tariffestet Pensjon, er så gammel at den vel snart feirer 20 års-jubileum. Dette skriver seg fra den forrige utbyggingen på Ringsaker, hvor det ble lånt 1 million kroner i FTP, med garanti fra LO, og der er nå restlånet 300.000 kroner.

Kassakreditten til «Friheten» må vi nok føre mot den avsetningen vi har foretatt på tap på fordringer. «Friheten» har jo også dessverre gått til Skifteretten. St. Mariesgate 42 i

Sarpsborg er en sak fra 1979, noe som har sammenheng med at Landsbanken ga et lån til Sarpsborg Arbeiderblad på 400.000 kroner mot pant i aksjene som den lokale fagbevegelsen eide. Det er garantien overfor de aksjene som ligger i dette beløpet. Jeg vil anta at den posten kan strykes.

Kassakreditten til Tiden Norsk Forlag skulle egentlig ikke ha stått her. Den har sammenheng med det tapet jeg nettopp nevnte – en post som forsvinner til neste år.

Vi har garantert overfor Landsbanken for AUFs lån på 5 mill. kroner.

Norsk Arbeiderpresse er en garanti som hører 1990 til, og som i dag er ca. 16 mill. kroner – en garanti overfor Statens Lånekasse for aviser i forbindelse med et ADB-prosjekt (administrativ databehandling) i avisene, og som betjenes av avisene gjennom Norsk Arbeiderpresse – for såvidt et uproblematisk engasjement.

Sardines er den rockeklubben som er under etablering i Arbeidersamfunnets Hus, og hvor LO har garantert 1 million i forhold til et gjeldsbrevlån. Vi har også gitt en husleiegaranti overfor gårdeieren på 1,4 mill. kroner.

Note 16 gjelder de fonds vi har på våre pensjonsforsikringer, og har ingen ting med Den norske Fagorganisasjons Pensjonskasse å gjøre.

Jeg går så over til å kommentere de øvrige regnskapene som foreligger.

Sykelønnsordningens fond – som finansierer premien til Fritidsforsikringen – viser at det i fjor gikk med et underskudd på 19,6 mill. kroner. Slik forsikringen ble etablert, viste det seg etter et par år et gedigent underskudd. Erstatningsutmålingene på maks. en halv million kroner pr. skade var for stor i forhold til de inntektene man hadde i form av premie. Dette medførte at vi i fjor var nødt til å tilføre en ekstrapremie på 20 mill. kroner, slik at den totale premien i fjor utgjorde 54,5 mill. kroner.

I henhold til den avtalen vi har med Samvirke, og også slik ordningen forløpte i fjor, ser det ut som om vi skal klare målsetningen om å komme i land økonomisk med denne ordningen med å holde de nåværende vilkårene med den premien som er fastsatt – ca. 30 mill. kroner.

Her er det også grunn til å peke på at vi når det gjelder LOs regnskap finansierte kapitaltilskottet til A-pressen ved å ta et lån i Sykelønnsordningens Fond, som LO skal betale renter og avdrag på, en rente som om disse pengene sto på langtidskonto i Landsbanken.

LOs revisjonskontor skal være et +/- regnskap. På kostnadssiden er det da sju personer som har sin lønn over dette regnskapet. To av revisorene, inklusive revisjonssjefen, lønnes over LOs regnskap. Jeg synes det her er grunn til å gi en kort orientering om kostnadene som står under posten «Betalt E & Y» – Ernst & Young – vår eksterntrevisor. I hovedsak gjelder dette de initialkostnader vi påtok oss i fjor ved å gå inn på en ny revisjonsordning. Det er egentlig en engangsutgift. Til sammenlikning ligger det som revisjonskostnad i LOs regnskap i forhold til Ernst & Young 88.775 kroner, og Sykelønnsordningens Fond er belastet med 1.250 kroner i revisjonskostnader.

LOs ungdomsutvalg forvalter aktiviteter som er bokført med 7 mill. kroner. Det største tilskottet kommer fra LO – noe som i fjor utgjorde 5,1 mill. kroner. Nesten 1 million er tilskott fra Kultur- og Vitenskapsdepartementet. Dette har sammenheng med at Ungdomsutvalget er godkjent som ungdomsorganisasjon. Driftstilskottet fra AOF går på kursvirksomhet – det er ikke et ordinært driftstilskott på 735.000 kroner, som det kanskje kan se ut som. På kostnadssiden ligger det lønn og sosiale utgifter til to personer.

Den norske Fagorganisasjons Pensjonskasse: – Vårt smertens barn. Som det står i kommentarene, er prosessen i forhold til framtiden og utestående fordringer ennå ikke avsluttet. Sekretariatet fattet et vedtak like før jul, som har vært ute til behandling i forbundene. Vi er ennå ikke ferdig med den prosessen. Jeg antar at noe av det første Sekretariatet vil få seg forelagt etter sommerferien, er den videre skjebne og framdrift når det gjelder Den norske Fagorganisasjons Pensjonskasse.

Det er spesielt utestående garantiansvar som er problemet.

Opplysnings- og utviklingsfondet er jo et gledens regnskap. De tiltakene som ble gjennomført ved tariffrevisjonen i 1990 – med virkning fra 1/7 – hvor vi hevet taket for beregning av premien, har ført til en økning på 20,5 mill. kroner. Noe av denne økningen kan også skyldes innskjerpede rutiner for innbetaling.

Inneværende måned i 1992 ligger vi faktisk litt bedre an enn på tilsvarende tidspunkt i fjor – ca. 3 mill. kroner. Da snakker jeg om innbetaling fra privat sektor via Rikstrygdeverket. Hvem som har vært med og bidratt til dette resultatet ser dere på side 21 i note 1.

Vi opererer her med et driftsoverskudd – merinntekter – på 36,5 mill. kroner, som er fordelt med 18,9 mill. mellom AOF og forbundene, med fordelingsnøkkelen: 75% til forbund og 25% til AOF. Så er det overført til AOF 17,6 mill. kroner som følge av konkrete vedtak. Når det gjelder fordelingsmekanismen mellom AOF og forbundene, så er det nå nedsatt et utvalg som skal gjennomgå disse fordelingsprinsippene. Utvalgets arbeid må vel kanskje også ses noe i sammenheng med det som skjer i det såkalte ressursutvalget i AOF.

For øvrig har jeg ingen spesielle kommentarer til regnskapet for O/U-fondet. Det inneholder de tradisjonelle elementene vi bruker for fordeling – noe på fellestilltakene med NHO, på AKAN osv. Men det som ligger her som en fast ordning er avsetning til forskning, som i sin helhet blir tilført FAFO etter vedtak i Sekretariatet.

Som siste regnskap tar jeg for meg *Folkets Hus Fond*. Her er det innledningsvis det å bemerke at på kostnadssiden er Folkets Hus Landsforbund også for 1991s vedkommende tilført sine driftsinntekter fra Folkets Hus Fond og ikke fra LO. Note 2 viser at vi i likhet med 1990 var nødt til å foreta avskrivninger. Til tross for dette går regnskapet i Folkets Hus Fond med et overskudd på knappe 4 mill. kroner. Folkets Hus Fonds formue er plassert ute hos medlemsorganisasjonene – altså det enkelte Folkets Hus, Samfunnshus eller Arbeidernes Økonomiske Fellesorganisasjon. Det er 99 medlemsorganisasjoner som skjuler seg bak den totale lånemassen på 69 mill. kroner.

Med denne gjennomgangen tar jeg opp Sekretariatets forslag til vedtak, sa *Svein-Erik Oxholm*.

Sekretariatets innstilling hadde følgende ordlyd:

«Regnskapene for 1991 godkjennes. Årsoppgjørdisposisjonene i det enkelte regnskap godkjennes.

Landsorganisasjonen i Norge

Årsoppgjørdisposisjoner: Fra tidligere fonds har vi tilbakeført kr 10 000 000,– som foreslås disponert slik:

<i>Avsatt til Kongressen 1993</i>	<i>kr 3 000 000,–</i>
<i>Avsatt til jubileumsfond 1999</i>	<i>kr 1 000 000,–</i>
<i>Tilbakeføres som inntekt</i>	<i>kr 6 000 000,–</i>

Underskuddet etter årsoppgjørdisposisjonene – kr 74 176 000,– foreslås ført mot kapitalkontoen.

Sykelønnsordningens Fond

Underskuddet på kr 19 600 000,– foreslås ført mot kapitalkontoen.

Revisjonskontoret

Årsoverskuddet på kr 199 761,– foreslås ført mot kapitalkontoen.

Folkets Hus Fond

Årsoverskuddet på kr 3 963 424,– foreslås ført mot kapitalkontoen.»

Dirigenten, *Yngve Hågensen*, ga ordet til statsautorisert revisor, *Nic Bergkastet*, fra *Ernst & Young AS*, som la fram følgende revisjonsberetninger:

«Vi har revidert årsoppgjøret for *Landsorganisasjonen i Norge* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av sekretariatet i Landsorganisasjonen i Norge.

Det er også avgitt særskilte regnskaper og revisjonsberetninger for de enkelte virksomheter og aktiviteter knyttet til hovedregnskapet:

- Sykelønnsordningens Fond
- Landsorganisasjonens Revisjonskontor
- LOs Ungdomsutvalg
- Den Norske Fagorganisasjons pensjonskasse
- LOs Opplysnings- og Utviklingsfond
- Folkets Hus Fond

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. I samsvar med god revisjonsskikk har vi kontrollert utvalgte deler av grunnlagsmaterialet som underbygger regnskapspostene, og vurdert de benyttede regnskapsprinsipper, de skjønsmessige vurderinger som er foretatt av ledelsen, samt innhold og presentasjon av årsoppgjøret. I den grad det følger av god revisjonsskikk har vi gjennomgått organisasjonens formuesforvaltning og interne kontroll.

Det presiseres at det ikke foreligger en avklaring av forhold

det med det utestående garantiansvar og de fremtidige forpliktelser i forbindelse med Den Norske Fagorganisasjons Pensjonskasse. Det vises også til kommentarene til regnskapene.

Etter vår mening er hovedregnskapet for Landsorganisasjonen i Norge, som viser et underskudd på 74 176 000,- gjort opp i samsvar med vedtekter, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.»

«Vi har revidert årsoppgjøret for *Sykelønnsordningens Fond* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av fondets ledelse.

Vår oppgave er å granske fondets årsoppgjør, regnskaper og behandlingen av dets anliggender for øvrig.

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. I samsvar med god revisjonsskikk har vi kontrollert utvalgte deler av grunnlagsmaterialet som underbygger regnskapspostene, og vurdert de benyttede regnskapsprinsipper, de skjønsmessige vurderinger som er foretatt av ledelsen, samt innhold og presentasjon av årsoppgjøret. I den grad det følger av god revisjonsskikk har vi gjennomgått fondets formuesforvaltning og interne kontroll.

Det vises spesielt til de forpliktelser som beskrevet i siste avsnitt til note 2 til regnskapet.

Etter vår mening er årsoppgjøret som viser et underskudd på 19 625 000,-, gjort opp i samsvar med vedtektene, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.»

«Vi har revidert årsoppgjøret for *Landsorganisasjonens Revisjonskontor* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av revisjonskontorets ledelse.

Vår oppgave er å granske revisjonskontorets årsoppgjør, regnskaper og behandlingen av dets anliggender for øvrig.

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

Etter vår mening er årsoppgjøret, som viser et overskudd på kr 199 761 83,-, gjort opp i samsvar med vedtekter, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.»

«Vi har revidert årsoppgjøret for *LOs Ungdomsutvalg* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av utvalgets ledelse.

Vår oppgave er å granske utvalgets årsoppgjør, regnskaper og behandlingen av dets anliggender for øvrig.

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

Etter vår mening er årsoppgjøret, som viser et resultat på kr 0,-, etter at det er overført et driftstilskudd på kr 5 129 108 fra LO som inntekt i regnskapet, gjort opp i samsvar med vedtekter, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.»

«Vi har revidert årsoppgjøret for *Den Norske Fagorganisasjons Pensjonskasse* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av Pensjonskassens styre.

Vår oppgave er å granske Pensjonskassens årsoppgjør, regnskaper og behandlingen av dets anliggender for øvrig.

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. I samsvar med god revisjonsskikk har vi kontrollert utvalgte deler av grunnlagsmaterialet som underbygger regnskapspostene, og vurdert de benyttede regnskapsprinsipper, de skjønsmessige vurderinger som er foretatt av ledelsen, samt innhold og presentasjon av årsoppgjøret. I den grad det følger av god revisjonsskikk har vi gjennomgått Pensjonskassens formuesforvaltning og interne kontroll.

Det presiseres at det ikke foreligger avklaring av forholdet med det utestående garantiansvar og de fremtidige forpliktelser knyttet til Pensjonskassen.

Etter vår mening er årsoppgjøret, som viser et underskudd på kr 1 500 302,-, gjort opp i samsvar med vedtekter, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.

«Vi har revidert årsoppgjøret for *LO's Opplysnings- og utviklingsfond* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av fondets ledelse.

Vår oppgave er å granske fondets årsoppgjør, regnskaper og behandlingen av dets anliggender for øvrig.

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. I samsvar med god revisjonsskikk har vi kontrollert utvalgte deler av grunnlagsmaterialet som underbygger regnskapspostene, og vurdert de benyttede regnskapsprinsipper, de skjønsmessige vurderinger som er foretatt av ledelsen, samt innhold og presentasjon av årsoppgjøret. I den grad det følger av god revisjonsskikk har vi gjennomgått fondets formuesforvaltning og interne kontroll.

Etter vår mening er årsoppgjøret, som viser et overskudd etter årsoppgjørdisposisjoner på kr. 528 364 80,-, gjort opp i samsvar med vedtekter, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.»

«Vi har revidert årsoppgjøret for *Folkets Hus Fond* for 1991. Årsoppgjøret, som består av resultatregnskap, balanse og noter, er avgitt av fondets ledelse.

Vår oppgave er å granske fondets årsoppgjør, regnskaper og behandlingen av dets anliggender for øvrig.

Vi har utført revisjonen i henhold til gjeldende lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Vi har gjennomført de revisjonshandlinger som vi har ansett nødvendige for å bekrefte at årsoppgjøret ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. I samsvar med god revisjonsskikk har vi kontrollert utvalgte deler av grunnlagsmaterialet som underbygger regnskapspostene, og vurdert de benyttede regnskapsprinsipper, de skjønsmessige vurderinger som er foretatt av ledelsen, samt innhold og presentasjon av årsoppgjøret. I den grad det følger av god revisjonsskikk har vi gjennomgått fondets formuesforvaltning og interne kontroll.

Det vises til note 1 om endring av regnskapsprinsipp. Utlånsmassen på kr.69 067 529,- er sikret ved pant i fast eiendom. På grunn av usikkerhet ved utviklingen av verdiene på fast eiendom, kan det foreligge risiko for framtidige tap.

Etter vår mening er årsoppgjøret som viser et overskudd på kr 3 963 424,- gjort opp i samsvar med vedtekter, interne bestemmelser og god regnskapsskikk.

Oslo, den 15. juni 1992
ERNST & YOUNG AS
Nic. Bergkastet
Statsautorisert revisor»

Dirigenten ga deretter ordet til *Margot Kvalvik Fon*, som på vegne av Revisjonsutvalget la fram følgende beretning:

«LOs Revisjonsutvalg har for 1991 utført sine oppgaver i henhold til vedtektene og gitte regler.

Utvalget har gjennomgått protokollene fra Ledermøtene og fra Sekretariatets møter.

Spørsmål som revisjonsutvalget har hatt til protokollene er tilfredsstillende besvart.

Revisjonsutvalget har gjennomgått regnskapene for:

Landsorganisasjonen i Norge
Sykelønnsordningens Fond
LOs revisjonskontor
LOs Ungdomsutvalg
Den Norske Fagorganisasjons Pensjonskasse
LOs Opplysnings- og Utviklingsfond
Folkets Hus Fond.

Utvalget har tatt opp problemstillinger i og omkring regnskapene, og det er gitt tilfredsstillende svar.

Utvalget peker også på at Den norske Fagorganisasjons Pensjonskasses problemer er ennå til stede, men tross alt ventes en avklaring i 1992 vedrørende det utestående garanti-ansvar og de framtidige forpliktelser.

Ferdigstillelse av regnskapene er fremdeles noe sent.

Revisjonsutvalget er tilfreds med at arbeidsgiveransvaret for LOs Revisjonskontor er løst.

Revisjonsutvalget ser med uro på at Landsorganisasjonens regnskap for 1991 viser underskudd på driften, selv om 1991-underskuddet har klar sammenheng med Kongressvedtak i 1989 hva angår støtten til A-pressen.

Revisjonsutvalget har i sitt arbeid hatt et godt samarbeid med LOs hovedkasserer, økonomiavdelingen, samt med den interne og eksterne revisjon.

Revisjonsutvalget finner at de framlagte regnskaper gir et riktig bilde av vedkommende organisasjoner og institusjoners økonomi og foreslår:

De framlagte regnskaper for 1991 innstilles til godkjen-nelse.»

Oslo, 11. juni 1992
Landsorganisasjonen i Norge
Revisjonsutvalget
Harald Sjom Margot Kvalvik Fon Bente Halvorsen
leder

Ingen hadde merknader til regnskapene.

Dirigenten tok opp Sekretariatets innstilling til

VOTERING:

- VEDTAK:** 1. Regnskapene for 1991 innstilles for godkjenning for Kongressen 1993
2. Årsoppgjørdisposisjonene i de enkelte regnskap godkjennes

SAKLISTAS PUNKT 4:

Søknad om medlemskap i Landsorganisasjonen i Norge

Fra Norsk Tolkeforbund har vi mottatt søknad med ønske om å bli tatt opp som medlem/forbund i LO fra 1. januar 1993. I henhold til vedtektenes § 2.2 skal søknader om medlemskap i LO godkjennes av Representantskapet eller Kongressen.

Forbundet viser i sin søknad til avholdt uravstemning. Uravstemningen ga som resultat at et stort flertall av avgitte stemmer ønsket at forbundet skulle søke om medlemskap i LO.

Norsk Tolkeforbund ble stiftet i 1986. Forbundets høyeste organ er årsmøtet som avholdes i mars måned hvert år. Styret består av leder, nestleder, sekretær, kasserer og to styremedlemmer. Forbundet har ca. 135–140 medlemmer fordelt over hele landet.

Forbundet har en avdeling i Bergen, og har som mål å bygge ut egen organisasjon, og derigjennom rekruttere nye medlemmer. Organisering av tolkene er fremdeles i sin spede begynnelse. Forbundet har eget fagblad «Talerøret». Bladets innhold og antall utgivelser i året er under gjennomgang.

Forbundets medlemmer dekker ca. 45 språk. Kvalitetsnivået er varierende da det i Norge ikke finnes eget utdanningstilbud eller fast kvalitetsmåling i form av eksamener i tolking. Forbundet arbeider med å få til en offentlig autorisasjonsordning.

Som eneste organisasjon spesielt for tolker, har forbundet vært aktive i tolkerelaterte spørsmål, som offentlige utredninger, kurs, kontakt med brukerne og forskjellige språkinstitusjoner osv. Forbundet sitter inne med betydelig erfaring fra alle typer tolking og tverrkulturell kommunikasjon som de tror kan være til nytte for hele fagbevegelsen.

Forbundets vedtekter er gjennomgått og det er ikke noe i forbundets vedtekter som er til hinder for opptak som med-

lem i LO. Forbundet er lite, men samfunnets behov for tolketjenester vil være økende. Forbundet påpeker i sin søknad et allerede eksisterende potensiale og dette vil sansynligvis ikke bli noe mindre i årene som kommer. Forbundet har derfor store muligheter til å øke sitt medlemstall.

Forbundet vil ha behov for støtte i sitt organisatoriske arbeid og ikke minst bistand i forbindelse med utforming av tariffavtale(r).

LO vil få et nytt medlemsforbund med vekstpotensiale. Viktig signal til omverden er at LO tar opp små forbund.

Forbundet vil trenge hjelp og støtte (menneskelige ressurser) fra flere avdelinger i LO. Videre trenger forbundet solidarisk støtte fra hele LO-familien i bruk av forbundets yrkesgruppe.

Dirigenten, Yngve Hågensen, la fram Sekretariatets innstilling:

«Norsk Tolkeforbunds søknad om medlemskap fra 1. januar 1993 godkjennes.»

Det var ingen merknader til innstillingen, som ble *vedtatt enstemmig* (med akklamasjon).

LOs nestleder, *Esther Kostøl*, overtok som *dirigent*.

SAKLISTAS PUNKT 5: EØS-avtalen

Dirigenten ga ordet til LO-leder *Yngve Hågensen*, som holdt følgende innlegg under dette punktet på sakslista:

Fagbevegelsen og EØS-avtalen

EØS – det europeiske økonomiske samarbeid – er den mest omfattende internasjonale avtale Norge har forhandlet seg fram til i moderne tid. Landets øverste politiske organ – Stortinget – skal til høsten avgjøre om vi skal slutte oss til avtalen. Landsorganisasjonens representantskap er i dag innbudt til å gi Stortinget et råd i denne for oss alle så viktige sak.

Som dere kjenner til fra de utsendte dokumenter, har Sekretariatet mot en stemme innstilt overfor Representantskapet på at Norge skal slutte seg til EØS-avtalen.

Når vi nå har kommet så langt, er det etter en bred og demokratisk prosess innenfor fagbevegelsen. Gjennom grun-

dig informasjon om avtalens virkninger, såvel positive som negative, har vi drevet aktiv påvirkning for å sikre faglige verdier og rettigheter. Under forhandlingene ble dette arbeidet høyt prioritert og i den politiske behandlingen i vårt eget land har vi lagt stor vekt på å få gjennomslag for vår synspunkter.

Vi står nå foran en totalvurdering av avtalen – dens virkninger og de muligheter den gir for det norske samfunn generelt og for fagbevegelsen.

Vi kan *trygt* fastslå at vi befinner oss i et Europa i sterk endring.

Da LO-kongressen 1989 gjorde vedtak om å støtte EØS-forhandlingene og Representantskapet i 1990 stilte de 15 krav, var Europa i full endring. Jernteppet var falt og Øst-Europa var inne i en frigjøringsprosess. EF var i full gang med forberedelsen av det indre marked. Senere er Tyskland gjenforent. Det europeiske felleskap har gjennomført forhandlingene om en ny avtale og Sovjetunionen har gått i oppløsning.

Nå er det krig mellom to av republikkene i det tidligere Sovjetunionen, og Russland strir voldsomt med omstillinger. Jugoslavia er nå gått i oppløsning og kommet i krig. Tsjekkoslovakia deler seg. Tyskland har problemer med å få Øst-Tyskland på fote. Tyskland og Frankrike har dannet et felles hærkorps. NATO har gått inn i et samarbeidsråd med øst-europeiske land. Forhandlingene om et EØS er sluttført og i dag er EØS-avtalen ute til behandling i 19 land.

EF-landene har på sin side undertegnet Maastricht-avtalen og ratifiseringsprosessen har begynt. Danmark sier nei, Irland har sagt ja. Frankrike står for tur med sin folkeavstemning.

Fire EFTA-land har søkt om medlemskap i EF. Østeuropeiske land har undertegnet sterke samarbeids- og frihandelsavtaler med EF. Det pågår en svær debatt om EFs framtid, og utfallet vil ha stor betydning for vårt land og for EØS-avtalen.

Samtidig øker nasjonalismen i flere land.

Fagbevegelsen kan ikke forholde seg passiv til denne utviklingen. Dét var LO-kongressens hovedtanke. Det er i et slikt perspektiv vi må se EØS-avtalen.

Kongressen stilte klare krav til en EØS-avtale. EF-medlemskap sto ikke på dagsorden. Resultatet av EØS-forhandlingene ligger nå på bordet. Det vil føre for langt å gjennomgå denne prosessen i detalj. Hele veien har LO og forbundene

kjørt et hardt løp for påvirke forhandlingene for å sikre at faglige interesser ble ivaretatt.

Representantskapet gjorde sitt EØS-vedtak i 1990 etter en inngående debatt. Kravene var nødvendig ut fra våre politiske og faglige holdninger. Jeg mener fagbevegelsen i stor grad har satt sitt preg på sluttavtalen. Vi kunne ikke akseptere en EØS-avtale som går kapitalistenes ærend eller som ikke tar hensyn til de små lands interesser. Derfor gjorde Representantskapet et viktig vedtak høsten 1990.

LO og norsk fagbevegelse har drevet bevisst lobbyvirksomhet i forhandlingene mellom den norske og andre lands regjeringer. Vi har også i denne sammenheng hatt nærkontakt med landsorganisasjoner i de øvrige EFTA-land, og kontinuerlig møtevirksomhet for å legge grunnlag for å påvirke de respektive regjeringer. Vi har stått ovenfor en konkret utfordring i internasjonaliseringen. Det kommer flere av dem. Også de må vi mestre.

EØS-avtalen er en avtale som skal sikre et sterkt utvidet frihandelsområde mellom EFTA og EF i forbindelse med gjennomføringen av EFs indre marked. Dette er ikke avhengig av at Maastricht-avtalen ratifiseres. Det som kan føre til en forsinkelse av EØS-avtalen måtte være at ratifiseringen av den nye avtalen trekker ut på grunn av behandlingen internt i EF.

På bakgrunn av den europeiske utviklingen som jeg har gitt et bilde av, mener vi at EØS utgjør et selvstendig og varig alternativ for Norge.

Vi bedømmer EØS-avtalen slik: Den møter de behov Norge har for adgang til enhetsmarkedet for norske industrivarer og tjenester med delvis unntak for fisk. Den knytter Norge til teknologi-, miljø og arbeidsmiljøsam arbeidet i Europa. Den samfunnspolitiske dimensjon er interessant og må utnyttes. Utnyttes må også avtalens muligheter for næringslivsutvikling og verdiskaping, slik at inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor sikres. Den kan fungere tilfredsstillende i lang tid framover.

Avtalen som vi skal ta stilling til er bred og omfattende. Kongressen og Representantskapet la i sin tid vekt på akkurat det.

Avtalen oppretter et felles regelverk som gjør det mulig for Norge som et lite land å bli behandlet på like vilkår med de andre deltakerne. Samarbeidet legger opp til å fjerne tekniske og administrative hindre for det økonomiske samkvem. Den skal skape et enhetsmarked og et samarbeidsområde for

380 millioner mennesker. Avtalen regulerer samhandelen ved hjelp av felles konkurranseregler, et overvåkingssystem og et tvisteløsningssystem med en voldgiftsordning. Reglene er forutsigbare.

Det er viktig å understreke hvor avtalen *ikke* forplikter oss, nemlig med hensyn til sikkerhets- og forsvarspolitik, utenrikspolitikk, landbrukspolitikk, fiskeripolitikk, skatte- og avgiftspolitik samt valutapolitikk. Avtalen legger ikke opp til noen tollunion, noen økonomisk monetær union eller noen politisk union. Den legger opp til en sterkt utvidet og forbedret frihandelsordning, med samarbeidsordninger på en serie samfunnspolitiske felter.

Det blir altså full markedsadgang for norske industrivarer og tjenester gjennom EØS-avtalen. Jeg går ikke i detalj når det gjelder forhandlingsresultatet for fisk, men sier meg tilfreds med den noe større markedsadgang som jo må være til fordel for foredlingsindustrien. Det som står igjen, nemlig å sikre *full adgang* for alle produkter og å få vekk antidumpingstrusselen, krever at Regjeringen følger opp meget aktivt i tida framover. Vi for vår del vil opptre som pådrivere også i dette forholdet. Det er videre selvsagt at også LO avviser utenlandske eierinteresser i den norske fiskeflåten.

EØS-avtalen må vurderes på bakgrunn av dagens handelsavtale. Spørsmålet er om *handelsavtalen* gir svar på de utfordringer Norge står overfor. Den gjør ikke det. En handelsavtale sikrer ikke felles konkurranseregler. Den fjerner ikke antidumpingstrusselen. Markedsadgangen blir fortsatt innskrenket, også for fisk. Det blir ikke deltakelse i de nye EØS-organer og beslutningsprosessen. Den stenger for arbeidsmiljøsam arbeidet.

Vårt viktigste krav i forbindelse med EØS-avtalen er at den skal bidra til full sysselsetting. I EØS-avtalen er full sysselsetting nedfelt som ett av målene for samarbeidet. Det betyr ikke at vi automatisk får full sysselsetting når EØS-avtalen trer i kraft, men det betyr at samarbeidspartnerne i EØS forplikter seg til å arbeide for å skape full sysselsetting i EØS. I vår egen lovgivning er retten til arbeid for alle nedfelt. Det er som kjent ingen garanti for at alle her i landet som ønsker det får arbeid. Retning og mål er det som slås fast.

Poenget er at avtalen er et *verktøy* som må brukes. Den må brukes til å skape nye arbeidsplasser og gjenopprette full sysselsetting her i landet. EØS-avtalen må brukes til en fornyelse og styrking av norsk industri. Avtalen legger forholdene til rette for flere investeringer. Antidumpingstrusselen forsvinner.

De tre grupper som dominerer internasjonal handel i dag, EF, Japan og USA, vil i 90-årene bruke antidumpingtiltak som beskyttelse i internasjonal handel. *Handelsavtalen* kan ikke hindre at norske bedrifter blir utsatt for antidumpingtiltak når de opererer på EF-markedet. EØS fjerner denne trusselen.

Det er to forutsetninger for at antidumpingtrusselen fjernes i EØS: EFTA-overvåkingsorgan og de felles konkurranse-regler.

Jeg understreker at EØS-avtalen kan bidra til økt vekst i norsk næringsliv. Men tiltakene som vi må iverksette her i landet blir like viktige som før. Det må føres en aktiv norsk næringspolitikk. Det er en nasjonal oppgave. Igjen krever vi et nasjonalt handlingsprogram for videreutvikling av næringslivet fra Regjeringen, men vi må også stille klare krav til næringslivet selv. EØS-avtalen skal brukes til å sikre og bygge ut arbeidsplasser i Norge.

Hvorfor vil vi dette? Jo for å skape arbeidsplasser i en industri som får større bredde. Men *også for å skape det verdigrunnlag som skal sikre den offentlige sektor, holde på arbeidsplassene der og muliggjøre overføringer til det offentlige forbruk og til andre sektorer*. Den offentlige sektors framtid er avhengig av at vi skaper et livskraftig næringsliv, privat og statlig. Inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor trenger en industrisektor som fungerer og tjener penger, privat eller statlig. Derfor er adgang til enhetsmarkedet nødvendig. Men industrien trenger også en god offentlig tjenestesektor. Det må et samspill til mellom privat næringsliv og offentlig sektor hvis vi skal kunne videreføre det velferds-samfunnet vi ønsker.

Vi har i Norge erfaringer fra et felles nordisk arbeidsmarked. Vi har sett liten bevegelse av arbeidssøkende mellom de nordiske landene. EF-landenes erfaringer med retten til bevegelse for personer er den samme.

Skulle skjevheter på det *norske* arbeidsmarkedet oppstå på grunn av vandring, har vi mulighet til å treffe nasjonale tiltak gjennom beskyttelsesklausulen i EØS-avtalen. All erfaring tyder på at dette ikke blir nødvendig.

Like fullt er det nødvendig med sikringstiltak. For det første trengs *allerede i dag* bedre kontrollordninger. For det andre må vi ha en lovgivning som sikrer norske lønns- og avtaleforhold ved grenseoverskridende oppdrag og korttidsarbeid. Også dette problemet har vi *allerede i dag* i det norske og nordiske arbeidsmarkedet. Vi må utvikle et regelverk og

ordninger som gjør at sosial dumping ikke finner sted. Vi er kjent med at Regjeringen vil fremme slik lovgivning.

Når EØS-avtalen trer ikraft vil prinsippet om vertslandets lønns- og arbeidsvilkår gjelde ved grenseoverskridende oppdrag, hvis vi utvikler en nasjonal lovgivning. Prinsippet i EF er at vertslandet bestemmer de lønns- og arbeidsvilkår som skal gjelde ved oppdrag. EF-domstolen har avsagt dom etter disse linjer: Arbeidsvilkårene i det landet oppdraget finner sted skal følges hvis nasjonal lovgivning foreligger.

Utfordringen her ligger i hvilken type lovgivning som vil sikre nasjonale lønns- og avtaleforhold. Dette er et nasjonalt anliggende. Vi er i kontakt med departementet om dette. Arbeidstvist- og boikottlovgivningen må gi fagbevegelsen hjemmel til å iverksette nødvendige tiltak for å få gjennomført norske lønns- og arbeidsvilkår. For øvrig forutsetter jeg at det offentlige også skaffer seg effektive sanksjonsmuligheter mot overtredelser. Kontroll- og håndhevingstiltak må sikres i lovverket. Det er nødvendig å styrke tilsynet lokalt. Myndighetene må jo ha en egen interesse i å styrke kontrollen, for å redusere skatteunndragelse.

I EF ble det i fjor sommer lagt fram direktivforslag som omhandler grenseoverskridende arbeid. Hovedregelen er at vertslandets lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde hvis vertslandet har slik lovgivning. Men det er foreslått unntak med hensyn til lønn og ferie for oppdrag under 3 måneder. Unntaket i forslaget er ikke akseptabelt for fagorganisasjonene i hverken EF eller EFTA. Fagorganisasjonene og en rekke regjeringer i EF, foruten EF-parlamentet, går mot forslaget slik det nå foreligger. Det må endres, og LO har krevd at Regjeringen avviser et slikt direktiv i EØS hvis unntaket ikke strykes. Regjeringen sier da også i Stortingsproposisjon nr. 100 om EØS-avtalen at den vil motarbeide et slikt unntak.

Et stort område som gir nye muligheter er reglene om åpne anbud ved offentlige innkjøp. Dette vil etterhvert gjelde både for bygg- og anleggsvirksomheten, vareinnkjøp, tjenester og offshoresektoren.

De offensive interessene våre her er klare. Det offentlige innkjøpsmarkedet i EFTA og EF-landene har så og si vært lukket for norske bedrifter til nå. Derimot har norske offentlige innkjøpere i stor grad benyttet seg av utenlandske leveringer sammenlignet med andre europeiske land. Tersklene er lagt slik at de et stykke på vei sikrer nasjonale lokale leveringer.

Når det gjelder offentlige innkjøp av tjenester slår regel-forslaget i EF fast at nasjonale myndigheter bestemmer hva som skal drives i egen regi. Den offentlige sektors stilling og debatten om privatisering, er først og fremst et nasjonalt anliggende. Jeg mener det er viktigere enn før å holde på en stor offentlig sektor og for å sikre inntektsgrunnlaget for den. Vi avgjør dette nasjonalt. Også skattegrunnlaget.

Offshoresektoren er svært viktig for norsk økonomi og norske arbeidsplasser. Vi er opptatt av å ivareta norske interesser på dette området.

Her er norske bedrifter konkurransedyktige. I sammenhengen viser jeg til at Aker helt nylig har oppnådd en kontrakt på nær 4 milliarder kroner på offshoresiden i fri konkurranse. Vi har offensive interesser. Norske bedrifter konkurrerer på pris, på kompetanse og teknologi og på nærhet til markedet.

Avtalen må utnyttes og brukes aktivt også her. Betydningen for bedriftene langs kysten og i utkantområdene er aldeles åpenbar.

Samtidig må vi vurdere strategivalg når det gjelder norske *arbeidstakeres* interesser i denne sektoren. I EØS-avtalen har Norge fått ensidig opsjon på å tilslutte seg direktivet for offentlige innkjøp for de nye sektorene, deriblant offshoresektoren fram til 1995. Vi bør løpende vurdere om vi skal bruke denne opsjonen. Men når det gjelder å komme inn på britisk side må det aktiv innsats til både fra næringslivet og fra norske myndigheter. En ting må stå klart, vi aksepterer ingen «lukking» av britisk sektor for norsk industri.

Når jeg er inne på offshoresektoren, slår jeg fast at eien-domsretten til petroleumsressursene selvsagt tilligger Staten. Forvaltningen av ressursene tilligger nasjonale myndigheter og berøres *ikke* av EØS-avtalen. Dette gjelder også forvaltningen av vannkraftressursene.

Jeg registrerer videre at Industrikonsesjonsloven blir styrket gjennom en generell oppkjøpskontroll og kontroll ved overtakelse av bedrifter av en viss størrelse. Konsesjonsordningen vil gjelde *alle*, nordmenn såvel som EØS-borgere og andre utlendinger. Kontrollordningen blir formet som et kombinert meldeplikt- og godkjennelsessystem.

Et gledelig resultat av EØS-forhandlingene er at avtalen forplikter vesteuropeiske land til samarbeid om fremme av arbeidsmiljøet. Dette er nytt og historisk viktig. Det øker mulighetene for å heve nivået på arbeidsmiljøstandardene i hele Vest-Europa. Det er full anledning til å holde strengere nasjonale regler enn felleseglene.

Et viktig felt for sikringen av arbeidsmiljøet er reglene for utformingen av og innholdet i produkter. Fordi Norge har strengere regler på flere felter, har en forbeholdt seg en ikke-tidsbegrenset overgangsperiode for farlige stoffer og preparater. Det skal innledes samarbeid for å finne felles løsninger innen utgangen av 1994. Målet er å få felles EØS-regler. Men lykkes ikke partene å komme til enighet, eller om EF ikke har nådd opp på norsk nivå der vi har strengere regler, kan nasjonal lovgivning videreføres ved at vedkommende regler tas ut av EØS-avtalen.

Forbudet mot innføring og omsetning og bruk av asbest og asbestholdige produkter står fast. Norge viderefører det nasjonale regelverk. Dette gjelder også for plantevernmidler, kunstgjødsel og ulike ozonnedbrytende stoffer. Disse ikke-tidsbegrensede overgangsordningene var en forutsetning for at LO ville vurdere aksept av avtalen.

Det er viktig både med hensyn til reglene om arbeidsmiljø og ytre miljø at det innføres *sanksjonsmuligheter*. I avtalen er det nedfelt regler om kontroll med at medlemslandene og deres bedrifter overholder standardene. Avtalen gir regler for håndheving, om tvisteløsning og om sanksjoner mot overtredelse. At det åpnes for sanksjonsanvendelse er avgjørende for bedring av miljøet i Vest-Europa. Sanksjonsmulighetene er klart i de små lands og i miljøets interesse.

EØS-avtalen forplikter til samarbeid om å trygge naturmiljøet. Det er første gang en ser Vest-Europa som en region i miljøsammenheng, med et samarbeid med Øst-Europa påbegynt. Det store spørsmål blir om denne forpliktelsen blir fulgt opp i praksis og i politikken, og hvilket mandat man vil gi det felles miljøorgan som vil bli opprettet.

EØS-avtalen gir for første gang Norge muligheter til å drøfte miljøproblemer i fora hvor også økonomiske og handelspolitiske problemstillinger drøftes, og hvor miljøspørsmål således kan ses i en videre sammenheng. EØS-avtalen sikrer at også EFTA-landene får større innflytelse på utforming av den europeiske miljøpolitikk.

Jeg må konstatere at retten til konsernfaglig samarbeid foreløpig ikke er del av EØS-systemet. Vi vurderer saken slik at denne retten blir virkeliggjort gjennom arbeidet med det sosiale handlingsprogram i EF-systemet.

Retten til konsernfaglig samarbeid over landegrensene har vi i dag ikke i Norge. Myndighetene må endre selskapslovingen for å sikre konsernfaglige rettigheter i det nasjonale regelverk. Regjeringen må foreslå nødvendige lovendringer i denne sammenheng.

Det er et viktig valg fagbevegelsen står overfor. Vårt forhold til omverden vil alltid være preget av utfordringer. Men vi skal ikke gjøre det så vanskelig at vi blir handlingslammet. Vi må heller ikke bli forledet til å tro at vi står overfor et valg mellom et himmelrike eller den dypeste avgrunn. EØS-avtalen har sine fordeler og den har sine ulemper. Innenfor fagbevegelsen er vi vant til at alle avtaler har det.

Vi er også vant med at vi må foreta valg – og at disse må bygge på et helhetssyn. Det er blitt hevdet at en så nær tilknytning til EF som EØS-avtalen forutsetter, vil sette hele det norske velferdssamfunn i fare. Det er viktig å være klar over at vitale verdier for fagbevegelsen må vi selv sørge for å fremme og ta vare på, uavhengig av hvilke internasjonale tilknytningsformer vi velger. Det er bare vi selv som kan bestemme *kvaliteten* på vårt eget samfunn. Det er her i Norge velferdsstatens framtid avgjøres. Det er her i Norge vi gjør kampen mot arbeidsledighet til jobb nr. 1. EØS kan ikke løse disse fundamentale problemer for oss, men avtalen kan på sikt bli et viktig redskap for å nå våre mål.

EØS er tilfredsstillende for Norge. Men det er det under en del forutsetninger som vil bli avgjørende for fagbevegelsen. De forutsetninger er det *norske* myndigheter som må sørge for å oppfylle. De går på *fundamentale faglige rettigheter*. Vi må sikre norske lønns- og avtaleforhold for alle som tar arbeid i dette landet. Alle muligheter for sosial dumping må hindres. Dette kan vi gjøre gjennom norske lovgivning.

Etter dette møtet vil Stortinget bli kjent med LOs forutsetninger for en positiv holdning. Det er nå opp til de folkevalgte å sørge for at vi kan få en samlande oppslutning om EØS. Det er den beste garanti for å unngå et *splittet folk* og en *uenig nasjon*.

Her har også vi i Representantskapet et ansvar. Jeg synes at vi i prosessen fram til nå i fagbevegelsen har klart å ivareta det på en riktig måte. Jeg håper vi har det med oss gjennom den debatten vi nå skal ha. Det er ikke slik at vi velger mellom himmel og helvete. Det er slik at vi skal ta stilling til om vi *vil* og *tør* forholde oss til virkeligheten vårt samfunn står overfor. Om vi vil være aktive gjennom en avtale og medvirke til at vi får et grunnlag gjennom EØS-avtalen til å virkeliggjøre de drømmer vi har om vårt velferdssamfunn.

På denne bakgrunn tar jeg opp *Sekretariatets innstilling*:

1. «Vedlagte forslag til uttalelse fra LOs representantskap sendes Stortinget og Regjeringen.

2. Notat om Representantskapets 15 krav tas til orientering.»

«Uttalelse!

Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde

Representantskapet i Landsorganisasjonen i Norge viser til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS), undertegnet i Oporto 2. mai 1992. Regjeringen har fremmet en Stortingsproposisjon om avtalen. Stortinget behandler nå saken.

LO-Kongressen 1989 støttet forhandlingene om EØS. Den la bestemte forutsetninger til grunn for støtten til forhandlingene og til ideen om et EØS. Avtalesamarbeidet måtte gi grunnlag for fremme av velferd og sysselsetting i Norge og styrke norsk næringsliv gjennom adgang til enhetsmarkedet. Kongressen forutsatte en omfattende og bred avtale som skulle knytte Norge til det brede samarbeid som er under utvikling i Europa. Det het at medlemsskap i Det europeiske fellesskap ikke sto på dagsorden og at det var en sak for en folkeavstemning. Kongressen understreket nødvendigheten av en offensiv holdning fra fagbevegelsen til utviklingen i Europa.

Representantskapet fulgte i 1990 opp Kongressens hovedsyn og stilte femten krav til Regjeringen i forbindelse med forhandlingene. Dette har ligget til grunn for Landsorganisasjonens arbeid. Representantskapet viser til henvendelse til Regjeringen og til kontakten med forhandlerne.

Representantskapet merker seg at avtalen, som består av en formålsdel, operative paragrafer, protokoller og tillegg er omfattende. Den åpner for bevegelse for personer, varer, kapital og tjenester innen EØS og oppretter et felles regelverk. Den skal fjerne tekniske og administrative hindre. Den skal skape et enhetsmarked og et samarbeidsområde for 380 millioner mennesker. Den regulerer samhandelen ved hjelp av felles konkurranseregler, et overvåkingssystem og et tvisteløsningssystem med en voldgiftsordning.

Representantskapet understreker samtidig at avtalen forplikter til samarbeid om sysselsetting, arbeidsmiljø, ytre miljø, transport, likestilling, forbrukerspørsmål, teknologi, forskning, utdanning, produktstandardisering, små og mellomstore bedrifter. Den skal også legge forholdene til rette for dialog mellom arbeidslivets parter og til konsultasjon om økonomisk politikk. Avtalen har en samfunnspolitisk dimensjon.

Representantskapet viser til at følgende områder ikke kommer inn under EØS-avtalen: Sikkerhetspolitikk, for-

svarspolitikk, utenrikspolitikk generelt, landbrukspolitikk, fiskeripolitikk, skatte- og avgiftspolitikk samt valutapolitikk. Avtalen danner ikke en tollunion, men skaper en sterkt utvidet og forbedret frihandelsordning. Når det gjelder ytre toll, forutsettes konsultasjoner om felles holdninger overfor tredjeland.

Representantskapet viser til de store endringer som pågår i Europa. EØS-avtalen må også ses på denne bakgrunn. Den vil være et bidrag til et stabiliserende økonomisk og samfunnspolitisk samarbeid. Representantskapet merker seg også at Det europeiske fellesskap har etablert utvidede frihandelsavtaler med østeuropeiske land, avtaler som er langt mer omfattende enn EFTA-landenes gjeldende avtaler med EF. EØS kan være et bidrag til en all-europeisk ordning.

Representantskapet mener at EØS-avtalen gir grunnlag for en varig og selvstendig løsning av Norges forhold til det indre marked. Det vil være behov for EØS-samarbeidet i lang tid framover. Forhandlinger om medlemsskap for EFTA-land vil ta tid. EF skal inn i nye forhandlinger om traktatendringer, enkeltland i EFTA vil bruke tid på å endre sin utenrikspolitiske orientering og det er usikkerhet knyttet til resultatet av folkeavstemninger om medlemskapsspørsmål i Sverige, Finland og Sveits. Representantskapet viser også til uklarheten om Danmarks forhold til utviklingen i EF etter folkeavstemningen om Maastricht-avtalen og om hvilke konsekvenser dette vil få for EFs egen utvikling.

Et virkemiddel

Representantskapet mener at avtalen er et verktøy. Den må brukes av norske myndigheter, norsk næringsliv og norsk fagbevegelse for å fremme norske interesser. Avtalen gir muligheter til å møte utfordringene ved en internasjonalisert økonomi og i forbindelse med gjennomføringen av EF's indre marked. Samarbeidssystemet kan bidra til en positiv utvikling for Norge og norske arbeidstakere bare hvis avtalen brukes aktivt. Dette er forutsetningen for fremme av investeringer, sysselsetting og inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor. Samtidig blir nasjonal styring og aktiv anvendelse av nasjonale virkemidler avgjørende som i dag. Tiltak og innsats innad gjennom en aktiv nærings- og arbeidsmarkedspolitikk og industriutvikling er nødvendig.

Den samfunnspolitiske dimensjon

Når det gjelder avtalens samfunnspolitiske dimensjon noterer vi at målene er å legge forholdene til rette for full sys-

selsetting og skape en bærekraftig utvikling, samt å arbeide for likestilling, beskyttelse av det ytre miljø, bedre arbeidsmiljø, forbrukerbeskyttelse, medvirkning for arbeidslivets parter og arbeidstakerrettigheter. Avtalen forplikter til samarbeid for fremme av befolkningens leve- og arbeidsvilkår.

EFTA-landene har sluttet seg til EF's Sosiale Charter og forpliktet seg til samarbeid for å virkeliggjøre dette. Chartret danner det politiske grunnlag som EF-Kommisjonen har benyttet for å fremme sitt sosiale handlingsprogram. Handlingsprogrammet er viktig fordi at det bl.a. søker å hindre sosial dumping og misbruk av arbeidstakerne. Representantskapet går ut fra at det blir samarbeid i EØS-systemet om disse saker, også på bakgrunn av planene om endringer i EF-systemet vedtatt i desember 1991 med større vektlegging på de samfunnspolitiske deler av samarbeidet. Medvirkning fra arbeidslivets parter og regjeringer er her påkrevd.

Representantskapet har merket seg at EFTA-landenes regjeringer, senest under møtet mellom handelsministrene og EFTA Konsultative Komité av arbeidslivets parter i Reykjavik 20. mai 1992, legger sterk vekt på avtalens forpliktelser om de samfunnspolitiske mål. Det framgikk der at de akter å bruke samarbeidet for å sikre at fordelene ved økonomisk integrasjon skal tjene bredere samfunnspolitiske interesser, deriblant målet om full sysselsetting.

Sysselsetting

Representantskapet registrerer at avtalen bl.a. har som mål å legge forholdene til rette for full sysselsetting. Det er ventet at EØS med gjensidig påvirkning mellom landene vil føre til økt handel og økonomisk vekst, som vil gi økt aktivitet og sysselsetting.

Også samarbeid på enkeltområder som transport, teknologi, forskning, produktstandardisering, turisme, SMB og utdanning ventes å gi et grunnlag for økt sysselsetting.

Når det gjelder den økonomiske politikken, hindrer avtalen ikke de enkelte land å føre en økonomisk politikk for full sysselsetting. Hovedansvaret her vil stadig ligge på Regjering og Storting som i dag. Imidlertid åpner avtalen for konsultasjon om økonomisk politikk. Representantskapet forutsetter at Regjeringen tar aktivt del i arbeidet for den samarbeidsstrategi for vekst og sysselsetting i Europa som arbeidslivets parter, Euro-LO og Den europeiske arbeidsgiverforening og EF-Kommisjonen nå arbeider med.

Fellesregler, forutsigelighet og fjerning av antidumping-

trusselen gir likestilte konkurransemuligheter for norske virksomheter. Representantskapet understreker på ny at mulighetene i samarbeidet må brukes av industrien selv. Det forutsetter kompetanseheving, kreativitet i produktutvikling, aktiv markedsføring, styrking av kapitaltilførselen og tiltak for investeringer.

Representantskapet foreslår samarbeid mellom Regjeringen, NHO og LO om et nasjonalt næringspolitisk utviklingsprogram for reindustrialisering, større grad av videreforedling og om særskilte tiltak for små og mellomstore bedrifter. Etter vår oppfatning er reindustrialisering og videreutvikling av næringslivet i Norge med sikte på større foredling en nasjonal sak. Adgang til enhetsmarkedet er en forutsetning.

Når det gjelder skattespørsmål, ligger disse utenfor EØS-samarbeidet. Skatteinntektene som grunnlag for bl.a. sysselsetting i den offentlige sektor avgjøres av nasjonale myndigheter. Økt økonomisk vekst gjennom større grad av videreforedling er en forutsetning for inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor og dermed offentlig forbruk og offentlige overføringer.

Personer/arbeidstakere

Erfaringene fra det felles nordiske arbeidsmarkedet må brukes i EØS. I overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked framgår at alle nordiske land har som mål å sikre full sysselsetting i sine respektive land og at de har til hensikt å samarbeide om dette. Flytting skal ikke skape ubalanse på arbeidsmarkedet. En forutsetning for å lykkes er økonomisk og sosial trygghet. Den offentlige arbeidsformidlingen er i denne forbindelse et viktig redskap. Denne videreføres i EØS og bør styrkes.

Når det gjelder EØS-borgeres rett til å oppholde seg i et annet EØS-land for å søke arbeid og utdanning, konstaterer Representantskapet at retten til opphold kun gjelder i tre måneder og forutsatt at vedkommende ikke faller mottakerlandet til byrde. Behovet for registreringssystemer og kontroll øker med en slik ordning. Vi forutsetter at Regjeringen sørger for en styrking av slike funksjoner i Norge samtidig som grensekontrollen opprettholdes. Trygderettigheter og andre rettigheter opptjenes på vanlig måte. Norske arbeidstakere får oppholdsrett i andre EØS-land. Muligheten til bevegelse for personer kan begrenses ut fra hensynet til offentlig orden, helse og sikkerhet.

I EF begynner nå arbeid for likeartet yrkesopplæring og

videreutdanning, gjensidighet i opplærings- og utdanningsbevis, omfattende utvekslingsprogrammer, samarbeid om og støtte til omskolering ved omstruktureringer. Regjeringen og arbeidslivets parter må kartlegge i hvilken grad dette arbeid blir en del av EØS-samarbeidet.

Grenseoverskridende virksomhet

Enhetsmarkedet gir mulighet til arbeidsoppdrag for EØS-bedrifter i andre EØS-land. Det er en del av retten til fri bevegelse for tjenester. Dette åpner for sterkere konkurranse, men også for nye markeder. Den gjensidige påvirkningen kan være en stimulans for næringslivet. Det kan bety bedre utnytting av ressurser og det kan her ligge muligheter for norske bedrifter i hele EØS-området.

Europeiske virksomheter og kapital underlegges nå fellesregler. Vi viser til fellesreglene for fusjoner og fisjoner, kontrollen av monopoler og karteller, sikringen av arbeidstakernes rettigheter ved nedleggelser og eierovertakelser, retten til konsultasjon og informasjon i multinasjonale selskaper i Europa som er til politisk behandling, videre ensartede regler for regnskap og budsjett, innsyn i banker og det eventuelle samarbeid for å hindre kapitalflukt ved skattekonkurranse. Betydningen av fellesregler avhenger selvsagt av at de blir håndhevet og fulgt opp i praksis.

EØS-avtalen inneholder ikke direkte henvisninger til retten til konsernfaglig samarbeid. Derimot er det en henvisning til at avtalepartene skal fremme dialog mellom arbeidsgivere og arbeidstakere i EØS. Det er nå to forslag om konsernfaglige rettigheter til politisk behandling i EF. De går på direktiver om en europeisk selskapsform og om informasjon og konsultasjon i flernasjonale selskaper. Den nylig vedtatte regel i EF om arbeidstakernes rettigheter til konsultasjon og lønn ved eierskifter og konsultasjon ved nedleggelser gjelder også for multinasjonale konsern. Regjeringen må arbeide for at det også etableres et regelverk i EØS om retten til konsernfaglig samarbeid.

I tillegg er det behov for nasjonal lovgivning. Vi merker oss at Stortingsproposisjon nr. 100 ikke klart varsler forslag om konsernfaglige rettigheter. Representantskapet krever at det innføres regler i norsk selskapslovgivning om konsernfaglig samarbeid og rettigheter. Disse bør ta utgangspunkt i Nordisk Råds vedtak om en samlet nordisk lovgivning på dette feltet.

Representantskapet viser til at forslag om styrking av konsesjonslovgivningen fremmes av Regjeringen.

Nasjonale lønns- og avtalevilkår må gjelde ved oppdrag hvor andre lands borgere blir brakt inn som arbeidskraft. Representantskapet merker seg at Regjeringen vil legge fram de nødvendige lovforslag til sikring av nasjonale lønns- og avtaleforhold. Stortinget må vedta slike regler.

Lovforslaget bør bygge på følgende prinsipper:

- a) Partene i arbeidslivet bør ha størst mulig herredømme over om og når tariffavtalene skal gis utvidet virkefelt.
- b) Ansvar for lønnsfastsettelsen må fortsatt tilligge partene i arbeidslivet.
- c) Partene i arbeidslivet bør ha adgang til å bestemme det minstenivå som skal gis utvidet virkefelt.

Kontroll- og håndhevingstiltak må sikres i lovverket. Det er nødvendig å styrke tilsynet lokalt. Arbeidstvist- og boikottlovgivningen må gi fagbevegelsen hjemmel til å iverksette nødvendige tiltak for å få gjennomført norske lønns- og arbeidsvilkår. Forøvrig forutsettes at det offentlige også gis effektive sanksjonsmuligheter mot overtredelser.

ILO-konvensjon nr. 94 om arbeidsklausuler i offentlige arbeidskontrakter er ikke ratifisert av Norge. Konvensjonen har til formål å sikre at lønns- og arbeidsvilkår holdes på vanlig nivå for sammenlignbart arbeid når det offentlige setter bort arbeid som entreprise. Konvensjonen omfatter både bygge- og anleggsarbeid og framstilling og levering av varer og tjenester. EØS-avtalen endrer tidligere forutsetninger på dette området slik at ratifikasjonsspørsmålet nå bør tas opp på nytt. Konvensjonens bestemmelser bør ses i sammenheng med tiltakene mot sosial dumping og reglene om offentlige innkjøp. Representantskapet forutsetter at Regjering og Storting tar saken opp.

Et direktivforslag vedrørende rettigheter ved grenseoverskridende arbeid er lagt fram i EF. Hovedregelen er som i dagens rettspraksis i EF: Vertslandets lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde. Det er foreslått unntak med hensyn til lønn og feriepenger for oppdrag under tre måneder. Unntaket er ikke akseptabelt. Det er lite sannsynlig at forslaget blir vedtatt i sin nåværende form idet fagbevegelsen og en rekke EF-regjeringer ikke vil godta det slik det nå foreligger. Det er sannsynlig at direktivforslaget blir endret under den politiske behandling. Regjeringen må arbeide for at unntaket fjernes. Skulle direktivet bli vedtatt i sin nåværende form, må norske myndigheter nedlegge veto i EØS-komiteen.

Teknologisamarbeid

Representantskapet viser til det teknologiske utviklings-samarbeidet som EØS-avtalen åpner for. Tilknytning til dette samarbeidet og de tilgjengelige programmer vil være av stor betydning for Norge. De økonomiske ressurser som vil gå til det europeiske teknologisamarbeidet fra Norge må ikke gå på bekostning av ressurser til norske teknologimiljøer.

Vi understreker betydningen av at norske myndigheter, norsk næringsliv og norske teknologimiljø tar aktivt del i det industripolitiske samarbeid som er under utvikling i EF. EF-landene er enige om bestemte satsingsområder som også gir beskyttelse mot press utenfra. Eksempler er bilindustrien med tilliggende delindustri som sikres fram til år 2005, skipsbygging hvor EF tillater høyere anbud fra EF-verft i konkurranse med utenlandske verft, høyteknologiutvikling hvor samarbeidet mellom bedrifter og forskningsmiljøer fremmes av overføringer i EF-systemet samt overføringer i forbindelse med strukturendringer og til bedrifter i distriktene.

Arbeidsmiljø

EØS-avtalen forplikter til samarbeid for å fremme arbeidsmiljøet. Dette er særdeles viktig. Avtalen representerer på dette punkt noe nytt i internasjonal sammenheng. Mulighetene i samarbeidet må utnyttes aktivt slik at arbeidsmiljøreglene og standardene heves i Vest-Europa. Dette vil trygge det norske arbeidsmiljøet, bedre norsk næringslivs konkurransevne og bidra til at miljøkravene i det øvrige europeiske næringsliv legges like høyt som i Norge. Vi understreker betydningen av deltakelse også for arbeidslivets parter i EØS' og EFs beslutningsprosess om arbeidsmiljøregler og i de europeiske standardiseringsorganer CEN og CENELEC når det gjelder detaljutforming.

For å opprettholde norsk nivå innen sikkerhet, helse og miljø vil det være nødvendig at myndighetsansvaret ivaretas gjennom offentlig kontroll der det opprettes private organer for standardisering, sertifisering og akkreditering.

Representantskapet slutter seg til kravet om deltakelse for EFTA-landenes arbeidstakere i komiteer i EF som forbereder forslag på arbeidsmiljøområdet. Vi viser til planene om opprettelse av et eget europeisk byrå for helse og sikkerhet på arbeidsplassen.

Representantskapet merker seg at en i Norge kan holde på og utvikle høyere arbeidsmiljøstandarder og forby import av varer som inneholder farlige stoffer, inklusive asbest. Fra

1995 sikter en på felles arbeidsmiljøstandarder i Vest-Europa. Det europeiske fellesskap krever drøftinger fram til 1995. Representantskapet merker seg at norske myndigheter har rett til å beholde og videreutvikle høyere standarder også etter 1995 dersom samarbeidet ikke blir tilfredsstillende. Samtidig understreker Representantskapet nødvendigheten av at norske myndigheter og arbeidslivsorganisasjoner deltar aktivt for å fremme og heve nivået på arbeidsmiljøet i Vest-Europa. Samarbeidet vektlegges av samtlige fagorganisasjoner i EFTA og EF, av regjeringer og av Det europeiske fellesskaps Kommisjon og Parlament. EØS-organene bør brukes til dette formålet.

Representantskapet registrerer at det i avtalen er regler om kontroll med at medlemslandene og deres bedrifter overholder EØS-standardene for arbeidsmiljø. Avtalen gir regler for håndhevelse, om tvisteløsninger og om sanksjoner mot overtredelse.

Ytre miljø

Avtalens formålsparagrafer om samarbeid for å trygge det ytre miljø fastslår «føre-var»-prinsipper og at forurenser skal betale. Felles miljøkrav og samarbeid for å få dette til er stadig en forutsetning for en bærekraftig utvikling i Vest- og Øst-Europa. Felles minimumsregler må utvikles for hele det internasjonale samfunn. En fellesholdning i Europa kan få betydelig innflytelse på forhandlingene om en global miljøsikring. Det har liten miljøeffekt å innføre ensidige nasjonale miljøtiltak og ensidige pålegg om miljøinvesteringer som kan ødelegge for konkurranseutsatt industri.

Representantskapet forventer at den norske regjering kommer med i det europeiske miljøorgan og at Regjeringen virker som pådriver for å få dette opprettet så snart som mulig. Når det gjelder organets oppgaver og fullmakter, viser Representantskapet til tidligere forslag om at Regjeringen gjør framlegg om at det europeiske miljøorgan får overvåkingsfunksjoner. Det forutsettes at de sanksjonsmuligheter som gjelder for arbeidsmiljø også vil gjelde for det ytre miljø.

Offshore

Stortingsproposisjon nr. 100 slår fast at forvaltningen av nasjonale ressurser fortsatt er den norske stats oppgave. Forvaltningen av ressursene tilligger nasjonale myndigheter og berøres ikke av EØS-avtalen. Forvaltningen av olje- og gassressursene i Nordsjøen er underlagt norsk nasjonal kontroll.

Utløsing av nye blokker, letevirksomhet og utviklingstiltak, miljøkrav, valg av transportsystemer og forholdet til fiskerieringen, vil som før forbli norske myndigheters ansvar.

Regelverket i EF som overføres til EØS forutsetter åpne anbud for leveringer til og arbeid på kontinentalsokkelen. Håndhevingsdirektivet er sentralt for å sikre at åpenheten blir reell. Representantskapet understreker at aksept av forslaget om åpne anbud for kontinentalsokkelen forutsetter at anbud for den britiske sokkel blir reelt åpne. Ved EØS-forhandlingenes avslutning kan vi ikke se at dette er avklart. Representantskapet krever her at Regjeringen arbeider for at den britiske sokkel åpnes reelt. Norsk næringsliv må aktivt satse på å skaffe seg flere oppdrag. Full åpning av den britiske sektor må ikke dra ut i tid. Vi viser til at norske bedrifter er konkurransedyktige på området og at tildelinger av oppdrag på den norske sokkel lenge har vært gjenstand for internasjonal konkurranse.

Konsesjonstildelinger blir fortsatt underlagt den norske stats kompetanse. Norske lønns- og avtaleforhold skal gjelde, jfr. avsnittet om grenseoverskridende arbeid.

Samferdsel

Norsk luftfart integreres i EF's Luftfartsreguleringer fra 1. januar 1993, forutsatt at EØS-avtalen ratifiseres. Veitransportdelen er spesielt viktig sett fra arbeidstakernes synspunkt. Den åpner for større muligheter for norske transportører og demed for sysselsettingen. Samtidig forutsetter Representantskapet at norske lønns- og avtaleforhold også sikres for transportsektoren, særlig viktig i forbindelse med veitransport, kabotasje og anbud. Det er påkrevd med nasjonale tiltak for å avpasse tilbud og etterspørsel, for å sikre trygg sysselsetting. Det vises til det arbeid med avtaleforholdene som gjøres av den europeiske del av Transportarbeiderinternasjonalen.

Representantskapet forutsetter at tilbud på kommunikasjoner i distriktene opprettholdes og at mulighetene for støtte sikres.

En merker seg at EF-systmet aksepterer prinsippet om driftsstøtte til transportruter som yter offentlig service, det vil si ruter som ellers ikke ville blitt trafikkert.

Fiskerisektoren

Den utvidede markedsadgang for fisk og fiskeprodukter vurderer vi som viktig, men Representantskapet forutsetter at

full markedsadgang forfølges som mål, særlig av hensyn til foredlingsindustrien på land. Det må arbeides for at antidumpinginstrumentet også fjernes for fisk og fiskeprodukter. Forvaltning av fiskeressursene er fortsatt et nasjonalt anliggende. LO har notert seg at Norge ikke overtar EF-markedsordningene for fisk. EF's og Norges ordninger kan eksistere side ved side uten fare for konkurransevidringer. Partene skal i fellesskap gjennomgå omsetningsordningene med tanke på å etablere vilkår for bortfall av antidumpingtiltak. Vi konstaterer at norske myndigheter har koblet EF's krav om transitt av fisk landet i Norge til kravet om full markedsadgang. Avtalen gir Norge varig unntak mot utenlandske investeringer og utenlandske etableringer i norske fiskefartøy. EØS fører ikke til endringer i det norske lovverk som regulerer utenlandske borgeres og selskapers adgang til å eie andeler i norske fiskefartøyer. Etableringsretten forblir uendret og dagens praksis videreføres.

Representantskapet krever at Regjeringen i samarbeid med næringslivet og fagbevegelsen legger opp en strategi for videre utbygging av fiskeforedlingsindustrien i Norge.

Offentlige innkjøp

Hva angår åpne anbud for offentlige innkjøp av tjenester, fastslår vi at det er opp til norske myndigheter å bestemme hva som skal drives i egen regi og hva som skal ut på anbud. Myndighetene må definere begrepet juridisk enhet i forbindelse med arbeid i egen regi. Privatisering er ingen følge av EØS-avtalen. Det er heller ikke ønskelig. Vi understreker betydningen av å opprettholde en bred offentlig sektor av hensyn til distriktene, sysselsettingen, omsorg og som grunnlag for den private sektor. Vi viser til den felleholdning europeiske fagorganisasjoner har tatt i dette spørsmål.

Når det gjelder åpne anbud og europeisk konkurranse om leveringer til og arbeid for den offentlige sektor, noterer representantskapet at bygge- og anleggskontrakter på over 38 millioner kroner må ut på EØS-anbudsrunde, mens grensen for varer er 1,5 millioner kroner. Det blir økt konkurranse i Norge, men samtidig gir etter vår oppfatning ordningen nye eksportmuligheter for norsk næringsliv.

I forbindelse med iverksettingen av direktivene for åpne anbud for offentlige innkjøp forutsetter representantskapet at det utarbeides nasjonale regler som pålegger hovedentreprenør rettslig ansvar for underentreprenører, bl.a. for å sikre arbeidstakernes og samfunnets interesser m.h.t. skatte-

inntekter. Underentreprenørene må i større grad bruke egne ansatte.

Opplæring av offentlig ansatte for å ivareta norske interesser i forhold til det åpne anbudssystem blir særdeles viktig. Opplæring av ansatte i selskaper som kommer inn under reglene for offentlige innkjøp må prioriteres.

Distriktspolitik

Avtalen omtaler samarbeid for å styrke regionene. Representantskapet ser dette som en generell enighet om nødvendigheten av overføringer til distriktene, i tillegg til at det varsler om opprettelse av fellesfonds i framtida.

Distriktspolitikken er fortsatt et nasjonalt ansvar. Representantskapet har merket seg at retten til overføringer til distriktene sikres ved brede kriterier i EØS. Lav sysselsetting, lav inntekt og tynt befolkede områder blir likeverdige kriterier for overføringer. Direkte drifts- og prisstøtte generelt synes ikke å være tillatt innenfor konkurransereglene, dog synes direktestøtte til små og mellomstore bedrifter å være mulig. Representantskapet forutsetter at nivået på støtten kan opprettholdes.

Organiseringen av og formen for støtte til landbruksnæringen er ikke omfattet av EØS-avtalen. Denne næringen spiller en viktig rolle i norsk distriktspolitik hva gjelder sysselsetting og bosetting.

Tilfredsstillende transporttilbud vil i mange distrikter ikke være mulig om de skal baseres på bedriftsøkonomisk lønnsomhet. Statsstøtte er en forutsetning. Transporttilbudet må ikke som følge av EØS-avtalen forringes.

Arbeidslivets parter

Vi noterer med tilfredshet at avtalen fastslår at det skal opprettes en komite av representanter for arbeidslivets parter i EØS-systemet. Denne skal gi råd til organene i EØS. Regjeringsorganene i EØS har ikke plikt til å høre arbeidslivets parter, men med den tradisjon som rå i de nordiske land og Østerrike med kommunikasjon mellom myndighetene og arbeidslivets parter må en vente at EFTA-regjeringene sørger for at forbindelsen blir reell. Vi varsler pågåenhet fra fagbevegelsen i så henseende. Den europeiske faglige samorganisasjon vil engasjere seg i EØS. Innen EF er det tradisjon for at arbeidslivets parter blir konsultert. Maastricht-avtalen gir arbeidslivets parter en fastere og mer fremtredende posisjon i beslutningsprosessen mellom 11 av medlemslandene.

Velferdspolitikken

Representantskapet fastslår at velferdspolitikken og fordelingspolitikken stadig er et nasjonalt ansvar. Den verdiskaping som er nødvendig for å sikre inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor gjør adgangen til enhetsmarkedet for norsk foredlingsindustri helt nødvendig.

Nasjonale tiltak

Representantskapet viser til at Sekretariatet har oversendt krav om nasjonale tiltak i forbindelse med EØS-avtalen.

Representantskapet merker seg at Regjeringen vil fremme forslag om lovgivning som sikrer norske lønns- og arbeidsvilkår ved grenseoverskridende arbeid. Representantskapet forutsetter at Regjering og Storting vil sikre helt klare regler her.

Representantskapet merker seg at Regjeringen i Stortingsproposisjonen har forpliktet seg til å arbeide for at direktivforslaget i EF om lønns- og avtalevilkår ved grenseoverskridende arbeid skal gjelde uten tidsavgrensning. Representantskapet viser til at direktivforslaget ikke er vedtatt i EF. Regelen som inneholder tre måneders unntak må ikke under noen omstendighet aksepteres i EØS.

Representantskapet merker seg videre at Regjeringen vil fremme en proposisjon om styrking av konsesjonslovgivningen.

Når det gjelder konsernfaglige rettigheter, anføres det i Stortingsproposisjon nr. 100 (1991-92) at informasjonsplikt vil bli innført ved eierskifter. Representantskapet mener dette er utilstrekkelig og krever innføring av regler som foreslått av Nordisk Råd samlet for Norden om konsernfaglige rettigheter og samarbeid.

EF-reglene om ansattes rettigheter ved kollektive oppsigelser og ved eierskifter må innføres i norsk lovgivning og i EØS-systemet.

Representantskapet savner avklaring i Stortingsproposisjonen om regler som pålegger hovedentreprenører rettslig ansvar for underentreprenører. Vi understreker behovet for opplæring av offentlige ansatte når det gjelder offentlige innkjøp.

Representantskapet merker seg at Regjeringen vil fremme lovforslag om statlig forkjøpsrett ved eventuelle salg av kommunale og fylkeskommunale kraftverk.

Representantskapet ventet at Regjeringen vil arbeide for full markedsadgang for fisk og fiskeprodukter. Representantskapet ber om at Regjeringen i samarbeid med industrien og fagbevegelsen utvikler en strategi for oppbygging av fiskeforedlingsindustrien.

Norske bedrifter er konkurransedyktige innenfor offshore-sektoren og Representantskapet mener derfor at Regjeringen må arbeide for å åpne den britiske offshore-sektor.

Representantskapet viser til at Den europeiske faglige samorganisasjon vil ta opp spørsmålet om EFTA-fagorganisasjonenes representasjon i komiteer, arbeidsgrupper og utvalg i EØS- og EF-systmet. Vi forventer at den norske Regjering, i samarbeid med EFTA-regjeringene, følger opp dette kravet.

LO gjentar kravet om økte ressurser til ulike aktiviteter ved iverksettelsen av EØS-avtalen.

Ut fra en helhetsvurdering og stadig under forutsetning av at regjeringen framsetter og Stortinget vedtar de nødvendige forslag til nasjonale lover og tiltak, anbefaler Representantskapet at Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde ratifiseres.»

NOTAT OM EØS-AVTALEN – GENERELT OG VURDERING Landsorganisasjonens vedtak

Kongressen 1989 støttet forhandlingene om EØS ut fra faglige forutsetninger og krav. Representantskapet avga i august 1990 en uttalelse om forutsetninger for EØS-samarbeidet og stilte 15 krav. Kongressen og Representantskapet krevde en omfattende og bred avtale.

Med utgangspunkt i vedtakene har LO vært aktiv overfor forhandlerne og Regjeringen. LO har sittet tett på forhandlingsmiljøet i Bryssel og Norge. I tillegg har LO øvet påvirkning på nordisk og europeisk nivå gjennom Nordens Faglige Samorganisasjon, Den Europeiske Faglige Samorganisasjon og EFTAs Konsultative Komite for arbeidslivets parter.

Kongressens vedtak og helhetssyn på forhandlingene og Representantskapets 15 krav er lagt til grunn for vurderingen av forhandlingsresultatet. Dette vil også danne grunnlaget for LOs videre arbeid overfor Regjeringen og Stortinget i forbindelse med EØS-proposisjonen.

Innholdet i avtalen

Avtalen består av en formålsdel, operative paragrafer, protokoller og tillegg. Avtalen er omfattende. Den åpner for bevegelser for personer, varer, kapital og tjenester innenfor EØS under et felles regelverk. Den skal fjerne tekniske og administrative hindre. Den skaper et enhetsmarked og et samarbeidsområde for 380 millioner mennesker. Den regulerer samhandelen ved hjelp av felles konkurranseregler og et

overvåkningssystem samt et tvisteløsningssystem med en voldgiftsordning. Avtalen regulerer betingelsene for tjeneste-, vare- og kapitalbevegelser.

Den forplikter også til samarbeid om arbeidsmiljø, ytre miljø, teknologi, forskning, utdanning, transport, tiltak for små og mellomstore bedrifter, likestilling, forbrukerspørsmål, sysselsetting, forholdet mellom arbeidslivets parter, produktstandardisering og konsultasjon om økonomisk politikk. Avtalen har derfor en samfunnspolitisk dimensjon foruten at den etablerer et økonomisk enhetsmarked.

Hva avtalen ikke inneholder

Følgende områder og sektorer kommer ikke inn under EØS-avtalen: Sikkerhetspolitikk, forsvarspolitikk, utenrikspolitikk generelt, landbrukspolitikk, fiskeripolitikk, skatte- og avgiftspolitikk, valutapolitikk.

Avtalen danner ikke en tollunion. EØS er en sterkt utvidet frihandelsavtale som går langt i å fjerne tekniske og administrative hindre, men når det gjelder ytre toll forutsettes konsultasjoner om felles holdninger overfor tredje land.

VURDERING

Et verktøy

Avtalen må ses på som et verktøy som må brukes og utnyttes av norsk fagbevegelse, norsk næringsliv og myndighetene. Nasjonal styring er som i dag fortsatt avgjørende og forutsetter at nasjonale virkemidler brukes. Avtalen gir oss større muligheter enn vi har i dag for å møte de utfordringene som følger av en mer internasjonalisert økonomi og gjennomføringen av EF's indre marked. Gjennom den vil Norge også regulere sine økonomiske interesser i forhold til EF's indre marked og dette er en av forutsetningene for å fremme investeringer og sysselsetting.

Avtalen forutsetter at deltakerlandene er innstilt på samarbeid for å finne løsninger på felles utfordringer og oppgaver. I EØS vil fortsatt velferd, fordeling og overføringer være nasjonale anliggende. Hvis næringslivet og myndighetene utnytter avtalen, vil inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor og dermed offentlig forbruk og offentlige overføringer sikres.

Selvstendig og varig avtale

Avtalen kan (etter vår vurdering) stå på egne bein og være varig. Forpliktelsene og samarbeidssystemet er satt opp slik at det kan fungere så lenge EØS-landene deltar. En forutset-

ning for at avtalen skal være varig er at EFTA og EØS-institusjonene bygges opp og blir funksjonsdyktige og at nødvendige ressurser stilles til rådighet. Den blir varig ut fra at det vil ta tid før Sverige, Finland, Østerrike og Sveits får forhandlet medlemskap og blir medlem i EF. Det er også usikkerhet om resultatet av folkeavstemninger om medlemskapsspørsmålet i Sverige, Finland og Sveits. EF er heller ikke en enhetlig blokk med hensyn til opptak av nye medlemsland.

EØS-avtalen forutsetter at EFTA-landene ikke deltar direkte i EFs beslutningsprosess, men den gir en innflytelse for EFTA-landene i forberedelsen av regler i EF og etablerer et kontakt- og høringssystem mellom EF og EFTA. EFTA-landene kan blokkere at nye EF-regler blir en del av EØS-avtalen.

Økonomisk avtale

Avtalen er en sterkt utvidet og forbedret frihandelsavtale, med felles og likeverdige konkurranseregler, med bestemmelser om et fellesmarked for varer, tjenester og kapital i Vest-Europa og retten til fri bevegelse for EØS-borgere. Avtalen omfatter regler for fellesstatlig styring på disse felter innen EØS. Den åpner for økt produksjon og eksport til det vest-europeiske markedet, med mulighet for tilslutning fra andre europeiske land i framtida. Økonomisk politikk forblir et nasjonalt anvar, men det åpnes for konsultasjoner om økonomisk politikk i EØS.

Politisk avtale

Avtalen har også en politisk dimensjon fordi den bl.a. knytter EFTA-landene og EF-landene sammen i en varig forbindelse, og fordi den knytter Norge sterkere til utviklingen i Europa. I tillegg omfatter avtalen samfunnspolitiske områder som samarbeid om ytre miljø, arbeidsmiljø, likestilling, forbrukerspørsmål, sysselsetting, fordeling mellom regioner, sosialpolitikk og velferd samt at EFTA-landene har sluttet seg til EFs Sosiale Charter og det tilhørende sosiale handlingsprogram som nå er under utvikling.

Avtalen er (etter vår vurdering) et skritt i retning av et all-europeisk system med frihandel og må ses som et ledd i utviklingen av bredere alleuropeisk samarbeid. De parallelle avtalene som nå inngås mellom EF og Øst-Europa og mellom EFTA og Øst-Europa om frihandelsordninger må ses i denne sammenheng. EØS-avtalen er på en slik bakgrunn et ledd i

utviklingen av et tettere samarbeid i hele Europa og er nødvendig for å sikre politisk stabilitet.

Avtalen er både bred og omfattende og er derfor i tråd med Kongressens vedtak uten å føre Norge over i en medlemskapssituasjon. Den medfører heller ikke overnasjonalitet, med unntak av overvåking av konkurransereglene gjennom opprettelsen av EFTA's overvåkingsorgan (ESA) og EFTA-domstolen. Voldgiftsordningen og vedtakssystemet er ikke overnasjonalt, men skal baseres på folkerettslige vedtak.

EØS-avtalen gir bedre rammevilkår for norsk næringsliv som også vil være fordelaktig for Norge og norske arbeidstakere under forutsetning av at nødvendige nasjonale tiltak og lover blir gjennomført og at avtalen utnyttes aktivt.

LOs 15 krav

1: «Samarbeid om økonomisk politikk for full sysselsetting må bli en del av EØS-samarbeidet»

Et av hovedmålene med avtalen er å legge forholdene til rette for full sysselsetting. Dette er nedfelt i formålsparagrafene.

Avtalen gir næringslivet større muligheter for videreføring av metaller, olje/energi, fisk, papir, maskiner, utstyr m.m. Avtalen gir også næringslivet større grad av sikkerhet gjennom forutsigbare rammevilkår og likeartede konkurranseregler med andre EØS-bedrifter. Hvis denne muligheten utnyttes vil det medføre økt verdiskaping og dermed økt økonomisk vekst og sysselsetting. Avtalen er et redskap som i tillegg til nasjonal innsats gir oss bedre muligheter til å nå målet om full sysselsetting.

Avtalen hindrer ikke det enkelte land i å føre en selvstendig økonomisk politikk. Hovedansvaret for å føre en økonomisk politikk for full sysselsetting vil som i dag ligge hos Regjeringen og Stortinget i Norge, men bedriftslivet må også ta sin del av ansvaret. Imidlertid forplikter avtalen til informasjon og konsultasjon mellom EØS-landene om den økonomiske politikken. Dette må utnyttes av myndighetene. Det vises til arbeidet for en europeisk samarbeidsstrategi for vekst og sysselsetting som nå gjøres av Euro-LO, den europeiske arbeidsgiverforening og EF-kommisjonen.

Økt verdiskaping er en forutsetning for å sikre inntektsgrunnlaget for den offentlige sektor og dermed offentlig forbruk og offentlige overføringer. En sterk og aktiv offentlig sektor vil være helt sentral for å nå målet om full sysselsetting.

Felles konkurranseregler og opprettelsen av et kontrollorgan i EFTA (ESA) fjerner antidumpinginstrumentet for norske bedrifter som opererer innenfor rammen av EØS bortsett fra på fisk og fiskeprodukter.

Tekniske og administrative handelshindre fjernes i EØS. Disse stengslene økte kraftig på slutten av 70- og begynnelsen av 80-tallet. Gjennom EØS-samarbeidet kan norske bedrifter i likhet med andre EØS-bedrifter benytte EFs merking av produkter når de tilfredsstiller europeiske regler (CE-merking). Dette er en forutsetning for å operere på like vilkår som andre europeiske bedrifter.

De støtteordninger Norge i dag bruker til å stimulere til økt sysselsetting vil i det store og hele kunne brukes innenfor rammen av EØS. Det samme gjelder nivået på subsidie- og støtteordninger. Jordbruks- (og fiske) overføringene berøres ikke av EØS-avtalen. Etter vår vurdering vil differensierte arbeidsgiveravgift ikke bli berørt fordi avgiftspolitikken ikke omfattes av EØS-avtalen. Dessuten er den norske arbeidsgiveravgiften innrettet på distrikter/regioner og ikke på den enkelte bedrift. Differensierte el-priser er praksis i EF og vil bli det i EØS. Befolkningstetthet blir et kriterium for støtte likeverdig med dagens EF-kriterier som lav inntekt og høy arbeidsledighet. Nåværende ordninger i DU med rentesubsidier og garantiordninger videreføres, men direkte pris- og driftsstøtte vil ikke være tillatt i EØS. En samling og styrking av offentlige virkemidler vil gi bedre sysselsettingseffekt. Tilbudet på kommunikasjon i distriktene kan opprettholdes gjennom bl.a. etablering av offentlige støtteordninger.

Med den distriktpolitiske betydning som fiskeri- og landbrukspolitikken har for Norge og siden disse to sektorenes organisering forblir uberørt, vil EØS-avtalen ikke føre til svekkelse av den samlede norske distriktpolitikken.

Det kan imidlertid ikke utelukkes at distrikts- og regionalpolitiske støtteordninger som brukes i det enkelte EØS-land kan bli prøvd i henholdsvis ESA og EFTA-domstolen eller av EF-Kommisjonen og EF-domstolen.

Etter vår vurdering reduseres kostnadene for norske eksportprodukter på EØS-markedet gjennom felles gjensidige godkjenningregler, færre grensekontroller, lavere transportkostnader, reduserte administrative kostnader og redusert usikkerhet. Dette medfører at Norge i større grad kan utnytte de fortrinnene vi har når det gjelder naturressurser, kvalitet, leveringssikkerhet, dialog og kommunikasjon mellom arbeidslivets parter og myndigheter, effektive konfliktløs-

ningsmekanismer og et godt arbeidsmiljø. Dessuten vil avtalen sikre bindende arbeidsmiljøregler i hele EØS-området, noe som styrker norsk næringslivs relative konkurranseevne.

De økonomiske vilkårene for norsk næringsliv vil være dårligere med en handelsavtale enn med en EØS-avtale, bl.a. gjennom faren for antidumpingtiltak og usikre rammevilkår.

EF vurderer nye regler for statsstøtte til skipsbygging. EF har lenge hatt bedre støtteordninger enn Norge, men fra 1992 har EF-Kommisjonen redusert støttemulighetene noe. EF gir også mulighet til rentesubsidier, den såkalte OECD-forståelsen. EFTA-landene behandles som tredje land inntil 1.1.94. Det må arbeides for at EFTA-landene skal behandles på like vilkår med EF-landene.

EFs forsknings- og utviklingsprogrammer er bl.a. etablert for å stimulere til økt sysselsetting. EFTA får full deltakelse fra 1.1.93. Videre vil EFTAs deltakelse i EFs utdanningsprogrammer fra 1.1.95 bli et viktig bidrag til kompetanseheving og kompetanseutvikling i næringslivet i Norge som også gir økt mulighet for sysselsetting.

For transportsektoren åpnes det nye muligheter for norske transportbedrifter, bl.a. gjennom kabotasje. Det vil si at det åpnes adgang for en transportør til å ta transportoppdrag internt i et annet land. Det er viktig at norske lønns- og avtaleforhold sikres for transportsektoren, særlig i forbindelse med kabotasje og anbud. Dessuten er det påkrevd med nasjonale tiltak for å avpasse tilbud og etterspørsel, for å sikre trygg sysselsetting. Viktig arbeid med avtaleforholdene gjøres av den europeiske del av Transportarbeiderinternasjonalen.

Små og mellomstore bedrifter er viktige faktorer for å sikre og bedre sysselsettingen. Gjennom EØS-avtalen vil Norge kunne få fordeler av de satsingene som gjøres i EF på dette området. Det er bl.a. satt av penger til programmer for forskning og markedsføring. Det bygges nå opp en database med opplysninger om underentreprenører slik at bedrifter enklere kan finne hverandre, samarbeide og få oppdrag.

EFTA-landene vil gjennom EØS-avtalen slutte seg til EFs Sosiale Charter. Det betyr at de programmene og tiltakene som er og vil bli utarbeidet med utgangspunkt i Charteret også vil bli endel av EØS-arbeidet. Om Sosialcharteret og den sosiale dimensjon, se krav 2.

Arbeidsledigheten er i dag høy både i EFTA- og EF-landene, men det er stor forskjell mellom de enkelte medlemslandene og regionene, hvor Irland og Spania har ca. 15 %

ledighet og Finland ca. 13 %, mens Østerrike, Sør-Tyskland, Portugal, Nord-Italia og Sør-England har en ledighet på omkring 4 %. Dette gjenspeiler hvor uensartet forholdene og politikken er i de europeiske landene.

EØS-avtalen vil åpne for økt konkurranse for det skjermede næringslivet i Norge. Dette er først og fremst ventet innen bygge- og anleggsbransjen og transportsektoren. Det skjermede næringsliv får økt konkurranse uansett tilknytningsform til det europeiske samarbeidssystem. Konsekvensene for disse sektorene blir avhengig av hvilke tiltak som settes iverk, og av at mulighetene i avtalen utnyttes. Lovgivning som hindrer sosial dumping ved grenseoverskridende arbeid blir viktig. I tillegg blir samarbeid mellom bedriftsledelse, fagorganisasjon og myndigheter om strategivalg, kompetanseutvikling, produktutvikling og omstilling sentralt.

Norsk økonomi ble oljeavhengig i perioden 1972 til 1990. EØS-avtalen må derfor ses i lys av at den åpner for muligheten til økt eksport for fastlandsbaserte næringer og sektorer. Dette er helt avgjørende for å sikre inntektsgrunnlaget for en stor offentlig sektor og offentlige overføringer til utvalgte sektorer og for å øke industrisysselsettingen på fastlandet.

Full sysselsetting er et hovedmål i EØS-avtalen. EØS-avtalen er gjennom sin regulering av EFTA-landenes adgang til EFs indre marked en forutsetning for å gjenreise full sysselsetting. EØS-samarbeidet kan bidra til full sysselsetting forutsatt oppfølging nasjonalt og aktiv utnytting av avtalen fra norsk side. Det åpnes for et samarbeid om økonomisk politikk. Dette må følges opp.

2: «EØS-samarbeidet må omfatte den sosiale dimensjon med et forpliktende handlingsprogram for å sikre samfunnsmedlemmene grunnleggende rettigheter»

Den samfunnspolitiske retning i EØS-avtalen er nedfelt i formålsparagrafer, operative paragrafer, protokoller og vedlegg til avtalen. Målet for avtalepartnerne er bl.a. å sikre sosialt framskritt, en bedre levestandard og bedre leve- og arbeidskår for samfunnsmedlemmene. Likeledes er full sysselsetting, «føre-var»-prinsippet, forbruksspørsmål, bærekraftig utvikling, likestilling, fremme av forholdet mellom arbeidslivets parter, indre og ytre miljø nedfelt i avtalen. Dette er viktig som beslutningsgrunnlaget for framtidige domsavgjørrelser og utviklingen av nytt regelverk i EØS.

Både opprettholdelse og videreutvikling av velferdssamfunnet er i hovedsak et nasjonalt ansvar. EØS kan bidra til å

ivareta den nødvendige inntjening som kan gi grunnlag for velferdspolitikken.

En viktig del av den sosiale dimensjon er retten til fri bevegelse for arbeidstakere og deres familiemedlemmer, samt pensjonister og studenter (se krav 10)

Innen rammen av EØS blir det et omfattende og forpliktende samarbeid for indre og ytre miljø.

Likestilling omhandles i formålsdelen der det understrekes at avtalen skal fremme lik behandling mellom kvinner og menn. Dette målet reflekteres gjennom juridisk bindende artikler. Artikkelen 69 slår fast og presiserer likelønnsprinsippet og artikkelen 70 forplikter EØS-statene til lik behandling av kvinner og menn på alle samfunnets områder. I vedlegg 18 fremgår hvilke rettsakter som skal sikre at artiklene 69 og 70 blir fulgt opp i praksis. Disse rettsaktene gjelder bl.a. anvendelsen om prinsippet om likelønn, lik adgang til sysselsetting/opplæring/forfremmelse og arbeidsvilkår, samt sosial sikkerhet og beskyttelse av gravide kvinner. EØS-avtalen vil også knytte seg til utviklingen innenfor Handlingsprogrammet for den sosiale dimensjon når det gjelder likestilling.

Deltakelsen i EFs forsknings-, og utviklings- og utdanningsprogrammer er også endel av avtalens samfunnspolitiske innretning.

Det er ventet en raskere utvikling av den samfunnspolitiske dimensjon i EF-systemet etter vedtakene i Maastricht i desember 1991. Dette gjelder bl.a. bedring av arbeidsmiljø, arbeidsvilkår, informasjon til og konsultasjon med arbeidstakere, lik behandling mellom kvinner og menn, som alle er områder innenfor Det Sosiale Charteret. EFTA-landene har sluttet seg til EFs Sosiale Charter og det blir derfor samarbeid mellom EFTA og EF om dette.

Charteret fastslår prinsipper, nærmest bestemt om fri bevegelse for personer, arbeid og rimelig godtgjørelse, bedrede arbeids- og levevilkår, trygdeytelser, organisasjonsfrihet og kollektive avtaler, retten til fagutdanning, likestilling mellom kjønnene, informasjon og konsultasjon på arbeidsplassen, helse og sikkerhet, beskyttelse på arbeidsplassen, beskyttelse av barn og unge og bedrede rettigheter for eldre og funksjonshemmede. Selve handlingsprogrammet omfatter 47 forslag, bl.a. om konsernfaglige rettigheter, rettigheter for gravide, fødselspermisjon, maksimum arbeidstid, nasjonale avtaleforhold ved grenseoverskridende arbeid, regler for atypisk arbeid. Sosialpolitikk i vår forstand av begrepet er et nasjonalt anliggende.

Regjeringene, arbeidslivets parter og andre aktører har et ansvar for å utvikle den samfunnspolitiske dimensjon videre.

EFTA-landenes regjeringer understreket senest under møte mellom handelsministrene og EFTA Konsultative Komité av arbeidslivets parter i Reykjavik 20. mai 1992, at de legger sterk vekt på avtalens forpliktelser om de samfunnspolitiske mål og at de akter å bruke samarbeidet for å sikre at fordelene ved økonomisk integrasjon skal tjene bredere samfunnspolitiske interesser, deriblant målet om full sysselsetting.

Den sosiale dimensjon er inne som en integrert del av EØS-samarbeidet. Utviklingen og innholdet av den samfunnspolitiske dimensjon blir avhengig av hvilket innhold partene gir den. Avtalen sikrer prinsipielt sett grunnleggende rettigheter. Det må utvikles nasjonal lovgivning som bl.a. sikrer mot sosial dumping ved grenseoverskridende arbeid. Norge kan fritt fortsette med sin velferdspolitik.

3: «Retten til konsernfaglig samarbeid og medbestemmelse må sikres i EØS-avtalen»

I EØS skal partene bestrebe seg på å fremme dialogen mellom arbeidsgivere og arbeidstakere på europeisk nivå. I dette ligger et utviklingspotensiale og et grunnlag for å innarbeide regler for konsernfaglig arbeid, dvs. rett til informasjon, konsultasjon og medbestemmelse på vesteuropeisk nivå. Retten til konsernfaglig samarbeid er ikke spesifikt nedfelt i de operative paragrafer, men vil bli en del av avtalen gjennom arbeidet med det sosiale handlingsprogram. Det må understrekes at retten til konsernfaglig samarbeid over landegrensene er en rettighet vi i Norge ikke har idag.

To forslag til direktiver om konsernfaglig samarbeid er til politisk behandling i EF. De blir trolig vedtatt i og med at EF nå har endret beslutningsprosedyrene for bl.a. disse direktivene. Det ene gjelder opprettelse av europeiske konsernutvalg (samarbeidsutvalg i europeiske selskaper) med rett til informasjon og konsultasjon. Det andre gjelder opprettelse av felles statutter for europeiske selskaper som gir rett til medbestemmelse og deltakelse (etter forskjellige modeller)

I tillegg er regler for arbeidstakerrettigheter ved kollektive oppsigelser og eierovertakelser nylig vedtatt i EF. Dette bør bli en del av EØS.

Direktivene vil få positiv innvirkning for norske arbeidstakere med hensyn til medbestemmelse og med hensyn til

rettigheter i forbindelse med oppsigelser og eierovertakelser, når disse innføres i EØS. Norsk lovgivning er i dag svakere enn forslagene som er til behandling i EF.

De norske konsesjonslovene vil bli styrket bl.a. ved bestemmelser om konsernfaglige rettigheter ved konsernoppgjør. Når det gjelder selskapslovgivningen, må det inntas bestemmelser om konsernfaglig samarbeid for å styrke de ansattes rettigheter. Dette kan gjøres i aksjeloven gjennom at norske morselskaper som etablerer seg i utlandet med datterselskaper, virksomheter og filialer må innføre slike rettigheter. Rettigheter overfor morselskaper som etablerer seg i Norge må sikres gjennom felles europeisk regelverk. Nordisk Råds vedtak om konsernfaglig samarbeid i Norden må så raskt som mulig følges opp av Regjeringen. Konsesjonslovene behandles under krav 8.

Grunnlaget for konsernfaglig samarbeid ligger i avtalen gjennom plikten til å bidra til dialog mellom partene i arbeidslivet. Men retten er ikke spesifikt nedfelt. Den videre framgang er avhengig av den politiske behandling av forslaget til felles europeiske regler og endringer i det nasjonale regelverket.

4: «Arbeidstakerne må sikres medbestemmelse i EØS-prosessen»

Det opprettes et eget organ for arbeidslivets parter i EØS. Organet skal bestå av like mange representanter fra EFs Økonomiske og Sosiale Komite og EFTAs Konsultative Komite. Organet skal være rådgivende overfor EØS' regjeringsorganer. Det har selv rett til å bestemme prosedyrer, avstemmingsregler og dagsorden. Organet skal bestemme hvilke saker det skal uttale seg om. Det er opp til arbeidslivets parter å utnytte organet. EØS' råd og faste komite har ikke plikt til å høre arbeidslivets parter, men innflytelse og status er avhengig av pågåenhet og aktivitet. Det avsettes økonomiske ressurser både fra EF og EFTA til dette organet.

Landsorganisasjonen er medlem av Den Europeiske Faglige Samorganisasjonen (DEFS). DEFS er høringsorgan overfor Kommisjonen, EFs råd, og deltar med representanter i en rekke av EFs komiteer. Fagbevegelsen er høringspart i EFTA gjennom deltakelse i EFTA's Konsultative Komité. DEFS vil derfor også ha påvirkning i EØS.

Det blir deltakelse i trepartskomiteer, ekspertkomiteer, EFs nye miljøvernbyrå, forskning- og utviklingskomiteer og utdanningskomiteer. Mange av disse er rådgivende organ for

EF-Kommisjonen under utvikling av nytt regelverk. Det er muligheter som også må utvikles underveis i samarbeidet. Vi viser forøvrig til EØS-avtalens artikkel 100 og erklæring fra Det Europeiske Fellesskap vedlagt avtalen: «Kommisjonen for Det Europeiske Fellesskap bekrefter at anvendelsen av prinsippene fastsatt i artikkel 100 forstås slik at hver EFTA-stat utpeker sine egne sakkyndige. De skal delta på lik linje med nasjonale sakkyndige fra EFs medlemsstater i det forberedende arbeid før sammenkallingen av de EF-komiteer som berøres av den avgjørelse saken gjelder. EF-Kommisjonen vil holde konsultasjoner så lenge det anses nødvendig, inntil Kommisjonen fremlegger sitt forslag i et formelt møte.»

Det er komiteer i EF-systemet som er lukket for EFTA's fagorganisasjoner i dag. Det er ventet at det åpnes for deltakelse i den forberedende komite for arbeidsmiljøregler når EØS-avtalen trer i kraft. DEFS tar opp deltakelse i Komiteen i full bredde når avtalen har trådt i kraft.

Gjennom Norges Standardiseringsforbund kan arbeidslivets parter delta i det europeiske standardiseringsarbeidet i CEN, CENELEC og ETSI. Det er et nasjonalt ansvar å sørge for deltakelse. Fagorganisasjonene i Norden og i Den Europeiske Faglige Samorganisasjon koordinerer sin deltakelse i de europeiske standardiseringsgruppene. Muligheter for påvirkning er bl.a. avhengig av pågåenhet og ressurser.

EØS-landene forplikter seg i avtalen – som nevnt – til å fremme dialog mellom arbeidslivets parter i EØS. Dette åpner for at det kan etableres avtaler på europeisk nivå.

Det er ikke avklart om nordisk språk blir arbeidsspråk i EØS. Fra de nordiske arbeidslivsorganisasjonene arbeides det spesielt for at nordisk skal bli arbeidsspråk i EØS' Konsultative Komité. Det må stilles ressurser til rådighet nasjonalt for tolking og oversettelse.

Partene i arbeidslivet vil bli hørt ved revisjon og utvikling av lovverk nasjonalt i forbindelse med vedtak i EØS. Arbeidslivets parter er blitt hørt og godt orientert under forhandlingene og konsultert fra regjeringene. LOs innspill/forslag er for en vesentlig del tatt opp i forhandlingene av norske myndigheter.

Gjennom EØS-avtalen sikres arbeidstakerne medinnflytelse i EØS. Omfanget og graden av innflytelse er avhengig av aktivitet fra de deltakende parter.

5: «Norsk næringsliv må ha adgang til enhetsmarkedet. Det gjelder også for bearbeidede fiskeprodukter»

Norsk næringsliv får full adgang for varer og tjenester til EØS-markedet uten toll/kvoteordninger eller tekniske handelshindringer med fellesordnede konkurranseregler. Antidumpinginstrumentet blir ikke tillatt i EØS (artikkel 26). Norske bedrifter kan operere i hele EØS-området uten frykt for antidumpingtiltak som klager, bøter eller krav om minsteprisavtaler. En forutsetning er at EFTA-landene følger EFs konkurranseregler og at det opprettes et eget overvåkingsorgan i EFTA (ESA) og en domstol. Tilsvarende funksjon har EF-Kommisjonen og EF-domstolen i EF-delen av EØS. En felles voldgiftsnemnd avgjør EØS-tvister. Reglene sikrer også kontroll med monopol og kartelldannelser, fusjoner og fisjoner. Norske bedrifter kan konkurrere under likeartede forhold.

I EØS innføres det åpne anbud for offentlige innkjøp over visse beløp. Dette gir økt adgang for norske bedrifter i det europeiske markedet. Det europeiske markedet har stort sett vært lukket for norske bedrifter. Markedet er ca. 2500 milliarder norske kroner i året.

Norske produsenter får rett til å bruke EFs merking på produkter når de tilfredsstiller europeiske regler (CE-merking). Dette er en forutsetning for å operere på like vilkår med andre europeiske bedrifter.

Der eventuelle høye norske arbeidsmiljøstandarder er en ekstrakostnad for næringslivet, vil felles bedre standarder i EØS styrke norske bedrifters konkurransevne. Et mål i EØS er felles arbeidsmiljøstandarder på et høyt nivå.

Opprinnelsesreglene blir bedre enn ordningene i dagens handelsavtale, men EF og EFTA vil i EØS likevel ikke ha felles opprinnelsesregler. En forutsetning for ensartede opprinnelsesregler er at det etableres en tollunion.

Det blir ikke full markedsadgang for fiskeprodukter, selv om markedsadgangen er betydelig utvidet. Antidumpinginstrumentet er ikke fjernet for fisk og fiskeprodukter.

Avtalen styrker fiskeindustriens konkurranseposisjon samtidig som den åpner for vesentlig bedre markedsadgang. Den gir Norge tollfrihet fra 1.1.93 for fersk og frossen torsk, hyse, sei, blåkveite, kveite inklusive ferske fileter, saltfisk, tørrfisk av torsk samt saltede tørkede fileter av torsk og andre hvitfisk arter, fiskepinner og kaviarerstatninger. Videre gir avtalen 70 % tollreduksjon for en rekke andre fiskeprodukter med en gradvis nedtrapping fra 1993 til 1997. Det gjelder alle bearbeidede varer av hvitfisk inklusive hermetikk og en rekke kommende oppdrettsarter. Også hermetikkprodusert brisling

er innbefattet. Avtalen innebærer ikke toll-lettelser for sild, makrell, laks, reker, fiskemel og fiskeolje. Tollsatsene for de produkter Norge har fått fritak fra eller toll-lettelser på har variert fra 3 til 30 %.

Med hensyn til landbruksprodukter får Norge markedsadgang for seks produkter: blomkål, broccoli, kinakål, plommer, kirsebær og jordbær. I tillegg får Norge fri adgang for akevitt. I dag er det kr. 6,- pr. liter i toll.

Når det gjelder adgang for tjenester gir avtalen helt nye muligheter for norsk næringsliv. Denne rett er utelukket i handelsavtalen i dag.

Norsk næringsliv får full adgang til enhetsmarkedet gjennom et antidumpingtiltak og tekniske handelshindringer fjernes i EØS, gjennom felles konkurranseregler samt ved at norske produsenter kan bruke EFs merking. Dertil har avtalen åpnet for handel med tjenester. Avtalen utvider markedsadgangen for fisk og fiskeprodukter, men åpner ikke for full adgang og fjerner foreløpig ikke antidumpingsinstrumentet. Dette må det arbeides aktivt med i forhold til EF i åra framover.

6: «Arbeidsmiljøreglene må tilnærmes oppover, de må ligge høyt og sanksjonsmuligheter må traktatfestes. Norske regler for helsefarlige stoffer og asbestforbudet må gjelde inntil tilsvarende regler er innført i hele EØS. Norge må fortsatt kunne iverksette strengere miljøregler enn det andre EØS-land har.»

EØS-avtalen forplikter de vest-europeiske land til samarbeide om fremme av arbeidsmiljøet. Dette er historisk viktig. Arbeidsmiljøet omhandles i formålsparafer og operative parafer og vedlegg. Mulighetene i avtalen for å heve nivået på miljøkravene i Vest-Europa må utnyttes både for å sikre norske standarder og for å bedre norske bedrifters konkurranseposisjon og av solidaritetsforhold til europeisk arbeiderbevegelse. For minimumsdirektiv/regler vil nasjonale regler opprettholdes der disse tilfredsstiller eller ligger over minimumskravene i reglene.

Vedrørende helse, miljø og sikkerhetsreglene ved fri varebevegelse har Norge forbeholdt seg en overgangsperiode på to år for kjøretøy, farlige stoffer/preparater (klassifisering og merking). I perioden fram til 1995 baseres klassifisering og merking av disse varene på nasjonalt regelverk. I perioden innledes det et samarbeid mellom partene i EØS for å finne felles løsninger innen utgangen av 1994. Målet er å få felles

EØS-regler. Lykkes ikke partene i å komme til enighet eller at EF ikke kommer opp på norsk nivå, der Norge har strengere regler, kan nasjonal lovgivning videreføres ved at bl.a. vedkommende regler (preparatdirektiv) tas ut av EØS-avtalen. Når det gjelder begrensning av markedsføring og bruk av visse farlige stoffer og preparater f.eks. asbest og kadmium, kan Norge videreføre det nasjonale regelverk. Dette gjelder også for plantevernmidler, kunstgjødsel, klorfluorkarboner og andre ozon-nedbrytende stoffer.

Produktkontrollen, produktregistret, produktdatablad og produktansvarsloven opprettholdes.

Med bakgrunn i ovennevnte vil Norge, der vi har strengere regler enn EF begrunnet i helse, miljø og sikkerhet, i praksis få ikke-tidsbegrensede overgangsordninger.

Det er heller ikke forhold eller bestemmelser i EØS som hindrer Norge i å videreutvikle regler som er begrunnet i helse, miljø og sikkerhet.

Den generelle beskyttelsesklauselen gir mulighet til å bruke miljø som kriterium for beskyttelsestiltak. Den kan benyttes før skade er skjedd (føre-var «prinsippet»). Andre land kan innføre mottiltak ved eventuell bruk av beskyttelsestiltak. Tiltakene kan ikke prøves for domstolssystemet, men mottiltakene kan prøves. Arbeidsmiljø er omhandlet i formålsparafer, operative parafer, protokoller og vedlegg. En bedring og en videreutvikling av arbeidsmiljøet er avhengig av at Regjeringen, arbeidsgiversiden, fagbevegelsen følger opp og er aktive i denne prosessen.

I avtalen er det regler om kontroll med at medlemslandene og deres bedrifter overholder bl.a. EØS-standardene for arbeidsmiljø og ytre miljø. Avtalen gir regler for håndhevelse om tvisteløsning og sanksjoner mot overtredelser.

Det vises til arbeidet med å opprette et europeisk arbeidsmiljøorgan.

Avtalen forplikter til samarbeid om høyere arbeidsmiljøregler. Sanksjonsmuligheter er fastslått. Norge har fått de nødvendige ordninger for at norske regler kan opprettholdes inntil EF kommer opp på vårt nivå. Avtalen er ikke til hinder for videreutvikling av nasjonale regler begrunnet i helse, miljø og sikkerhet. For at ordningen skal virke i praksis må produktkontrollen styrkes.

7: «EFTA-landene må sikres full deltakelse i EFs miljøsamarbeid. Samarbeidet må åpnes for østeuropeiske land»

EØS-avtalen forplikter til samarbeid om sikring av det ytre miljø føre-var «prinsippet». Det forutsettes et systematisk samvirke for fremme av felles eller ensartede regler om utslipp. EF har vedtatt å opprette et miljøorgan og det er enighet om at EFTA-landene skal tiltre det. Organet skal ha i oppdrag å drive utredning, overvåking, og meldetjeneste. Det er ikke bestemt hvor det skal lokaliseres.

De fleste regler i EF innenfor ytre miljø er minimumsbestemmelser. Norge kan derfor både opprettholde og videreutvikle nasjonale regler der vi har strengere regler enn EF. Med den utviklingen EF i dag viser på miljøområdet kan samarbeidet bli av avgjørende betydning for Norge. Ensartede eller felles europeiske regler for sikring av ytre miljø vil ikke bare bedre miljøet i Norge, det vil også sikre norsk industri en konkurranseposisjon lik den øvrige europeiske. Det kan også forhindre nedleggelse av norske bedrifter dersom Norge legger seg på samme nivå som det øvrige Europa.

Formålsparagrafene i EØS-avtalen går langt på miljøvernområdet. Dette vil ha betydning ved eventuelle tvistesaker i framtidige domstolsavgjørelser. Med føre-var «prinsippet» og prinsippet om bærekraftig utvikling nedfelt i formålsparagrafene og i andre paragrafer vil domstolene legge betydelig vekt på miljøspørsmål ved tolking og avgjørelser. Også den generelle beskyttelsesklausulen kan brukes på ytre miljøspørsmål. Forholdet til de øst-europeiske land må avklares og utvikles, selv om bistand gis til miljøtiltak.

EFTA og EF går inn i et omfattende miljøsamarbeid i EØS. Dette vil få positiv betydning for miljøutviklingen i Norge og resten av Europa. Sanksjonsmuligheter er fastslått. Samarbeidet må utnyttes av alle de deltagende parter i EØS. Øst-Europa blir foreløpig ikke formelt knyttet til systemet, men bistand ytes.

8: «Forvaltningen av naturressurser forblir nasjonal med samfunnsmessig styring for å virkeliggjøre viktige mål. Konesesjonslovene må, i lys av EØS-forhandlingene, bygges ut for å trygge samfunnsmessig styring av næringspolitikken, fremme samfunnsinteressene og sikre statlig innflytelse på og kontrollen med eierstrukturen i næringslivet. Lovgivningen må gjøres til et hensiktsmessig virkemiddel og bedres for å sikre mot bedriftsoppkjøp fra utlandet, som sikter på å overta teknologi uten videreføring av produksjonen. Lovene må åpne for konsernfaglig virksomhet.»

I EØS forblir forvaltningen av naturressursene nasjonal med samfunnsmessig styring. Eiendomsretten til petroleumssressursene tilligger Staten. Forvaltningen av disse ressursene tilligger nasjonale myndigheter og berøres ikke av EØS-avtalen.

Konesesjonsplikten ved erverv av land- og skogeiendommer opprettholdes, likeså adgangen til å kreve bo- og driveplikt i forbindelse med erverv på disse områder. Når det gjelder utenlandsboendes kjøp av fritidseiendommer i Norge, kan myndighetene innføre generell bopliksordning. I dag er det kommunene som bestemmer kriteriene (boplikt) ved eventuelle kjøp av fritidseiendommer. Norge kan sikre nasjonal kontroll med fiskeressursene bl.a. ved at en på permanent basis kan opprettholde nåværende lovgivning vedrørende investeringer i fiskebåter og i selskaper som eier slike båter. Dette er et varig unntak.

Den del av konesesjonslovgivningen som gjelder vannfall som regulerer forvaltningen av vannkraftressursene berøres ikke av EØS-avtalen. Ordninger med offentlig eierskap, Statens forkjøpsrett og gjensalg til Staten er forenlig med avtalen. Regjeringen vil legge fram forslag om statlig forkjøpsrett ved eventuelle salg av kommunale eller fylkeskommunale kraftverk. Dette må Stortinget vedta.

For kjøp av aksjer og fast eiendom må de særskilte reglene for utlendinger i industrikonesesjonsloven av 1917 legges om. EØS-borgerne får, som nordmenn, adgang til å erverve aksjer og visse typer av næringseiendommer. Norsk lovgivning legges nå om slik at meldeplikt og konesesjonsplikt pålegges alle, såvel nordmenn som EØS-borgere og andre utlendinger. Reglene i konesesjonsloven av 1974 om alminnelig konesesjonsplikt innebærer ingen forskjellsbehandling og kan følgelig opprettholdes.

Industrikonesesjonslovgivningen vil bli styrket ved at det innføres en generell oppkjøpskontrollordning ved overtakelse av kontroll over bedrifter av en viss størrelse. Kontrollordningen formes som en kombinert meldeplikt og et godkjennessystem. Når myndighetene mottar melding skal de vurdere om det er behov for nærmere prøving. Dersom slik prøving finner sted, kan utfallet bli godkjennelse, avslag eller godkjennelse på nærmere bestemte vilkår. Grensen for kontroll legges på 20 % av selskapets totalkapital eller 20 % av stemmene i selskapet. Når enkeltperson eller et selskap, eventuelt en gruppe erverver mer enn 20 %, utløses meldeplikten. Grensen på 20 % suppleres med nye grenser når graden av

kontroll endres. Disse grensene er satt til 33 1/3 %, 51 % og 66,67 % av totalkapitalen/stemmene i selskapet. Ordningen medfører at det utløses meldeplikt hvis en eller flere av følgende kriterier er oppfylgt: Når selskapet har flere enn 30 ansatte, har en omsetning som overstiger 1500 G (folketrygdens beløp), har mottatt betydelig offentlig støtte for FoU eller må antas å ha beredskapsmessig eller sikkerhetspolitisk betydning.

Forslaget til oppkjøpskontrollordning vil inneholde plikt for kjøper til å underrette de ansatte før melding sendes inn. De ansatte blir sikret rett til innsyn i relevante dokumenter og avtaleutkast m.m., rett til å komme med en uttalelse. Den alminnelige selskapslovgivningen bør utvides, for å styrke de ansattes rettigheter, også i de tilfeller hvor ervervet ikke er meldepliktig, slik at det innføres bestemmelser om konsernfaglig samarbeid. Vi forutsetter at også dette punkt kommer med.

Forslag om forbud i Norge mot nedleggelse av lønnsomme bedrifter er til diskusjon i Regjeringen. Det gjelder også lovregulering i forhold til fisjoner.

Konsesjonslovene må også endres, i lys av EØS-avtalen, der det vises til at bl.a. byggherre fortrinnsvis bør velge norske varer og arbeidere. Dette gjelder for bl.a. vassdragsreguleringsloven.

Når det gjelder lov om finansieringsvirksomhet, opprettholdes bestemmelsen om at ingen enkeltstående eier eller gruppe kan eie mer enn 10 % av aksjene i en norsk finansinstitusjon. Denne bestemmelsen gjelder uansett nasjonalitet.

Forvaltningen av naturressursene forblir nasjonal. Forslag om styrking av konsesjonslovene for å ivareta samfunnsmessig styring, innflytelse og kontroll med eierstrukturen i næringslivet og for å sikre ansattes rettigheter/konsernfaglig virksomhet, forutsettes fremmet av Regjeringen og vedtatt av Stortinget. Om konsernfaglig samarbeid se krav 3. Samfunnsmessig styring av næringspolitikken må ses i sammenheng med en økonomisk politikk for full sysselsetting.

9: «Norske myndigheter skal ha styring med virksomheten på den norske kontinental sokkel. Samfunnsinteressene skal fortsatt ligge til grunn for utdeling av rettigheter. Olje- og gasssektorens avgjørende betydning for Norges økonomi setter Norge i en særstilling mht. naturressursenes betydning for nasjonen. Offshoresektoren må derfor ikke bli gjenstand for

tilpasning, men for forhandlinger som resulterer i ordninger som sikrer norske myndigheters styring over sektoren. Forhandlingene må ikke føre til liberalisering av norsk offshorepolitikk med tap for norsk næringsliv og av arbeidsplasser. Åpenhet ved anbud for den norske sokkel forutsetter norske vilkår for lønn, avtaler og faglig organisasjonsrett, og at den britiske sokkel åpnes tilsvarende.»

Eiendomsretten til petroleumsressursene tilligger Staten.

Forvaltningen av ressursene tilligger nasjonale myndigheter og berøres ikke av EØS-avtalen. Forvaltningen av olje- og gassressursene i Nordsjøen er fortsatt underlagt norsk nasjonal kontroll. Utlysing av nye blokker, letevirksomhet og utviklingstiltak, valg av transportsystemer og forholdet til fiske og miljøkrav, vil som før forbli norske myndigheters ansvar. (Om lønnsforhold, avtaler og faglig organisasjonsrett ved grenseoverskridende arbeid, se krav 10.)

Fordelene ved en tilslutning til EFs direktiv om åpne anbud for innkjøp til energisektoren, er bl.a. avhengig av om det blir reell åpning av britisk sektor. Norske bedrifter er konkurransedyktige og har sterk interesse av å komme inn med leveringer til og arbeide på den britiske sektor. En reell åpning av britisk sektor er bl.a. avhengig av at bruken med langtidskontraktene som britene opererer med i dag reduseres. En åpning av britisk sektor er også avhengig av utformingen av det såkalte håndhevingsdirektivet, som fortsatt er til politisk behandling i EF og som trolig blir innført i EØS-systemet. Håndhevingsdirektivet skal sikre at regelverket blir fulgt slik at intensjonene etterleves.

Norge har anledning til å bruke en to-års overgangsperiode for bl.a. offshoresektoren. Drøftinger pågår om det er hensiktsmessig å bruke denne mulighet.

Direktivet for åpne anbud for offentlige innkjøp for energisektoren, åpner for at det enkelte land søker offshoresektoren unntatt (artikkel 3). Et unntak betyr at operatørselskapene ikke blir underlagt EØS-regelverk om forhåndsinformasjon om åpne internasjonale anbudsrunder og at tildeling av konsesjon på kontinental sokkelen må skje i åpen konkurranse. Dvs. at tildeling av operatøransvaret skal foregå etter objektive kriterier og auksjonsmetoden. En forutsetning for at britene får anledning til å bruke unntaksmulighetene er at de legger ned OSO-kontoret (Offshore Supply Office). Hvis Norge skal bruke unntaksklausulen, betyr det etter all sannsynlighet at både Statoil og Hydro fortsatt kan tildeles ope-

ratøransvaret etter norske myndigheters ønske. Derimot må Saga konkurrere på like vilkår med andre operatørselskaper. Storbritannia og Nederland har søkt om unntak.

Det vises til at norske bedrifter er konkurransedyktige på området og at tildelinger av oppdrag på den norske sokkel forlengst er utlagt til internasjonal konkurranse.

Ved å bruke den generelle beskyttelsesklausulen kan Norge trekke ut offshoresektoren for kortere eller lengre tid. Det er et nasjonalt anliggende. Andre EØS-land kan innføre mottiltak. Beskyttelsestiltakene kan ikke prøves for en EØS-domstol, men det kan eventuelle mottiltak.

En prisdiskrimineringsparagraf i EF-direktivet gir mulighet til å tildele oppdrag til EF-bedrifter selv om disse ligger 3 % høyere i anbudspris i forhold til tredje lands anbud. Norske bedrifter blir innen EØS-systemet behandlet på like fot med EF-bedrifter.

Det britiske offshoremarkedet er idag det største offshoremarkedet i Europa, det norske en klar nummer to. Samlede investeringer på britisk sokkel var i 1990 ca. 65 milliarder kroner. På norsk sokkel var investeringsnivået i overkant av 33 milliarder kroner. I 1991 var investeringene på britisk sokkel ca. 69 milliarder kroner og fram mot midten av 90-tallet ventes investeringsnivået å ligge på mellom 63 og 69 milliarder kroner pr. år. De totale investeringene på norsk sokkel for 1991 var ca. 41 milliarder kroner. Anslagene for totale investeringer på norsk sokkel vil for 1992 være 46 milliarder kroner, og fram mot 1995 på ca. 50 milliarder pr. år.

Det store markedet blir vedlikeholdsmarkedet. Det vil være viktig at norske bedrifter får anledning til å konkurrere på like vilkår med britiske selskaper på dette markedet.

Ved EØS-forhandlingenes avslutning er det ikke avklart om det blir en reell åpning av britisk sektor. Myndighetene må arbeide for en reell åpning, samtidig må norsk næringsliv aktivt satse på å skaffe seg oppdrag i større omfang. Åpningen av britisk sektor må ikke dra ut i tid.

Norske myndigheter vil fortsatt ha styring med virksomheten på den norske kontinentalsokkel og samfunnsinteresser kan fortsatt ligge til grunn. Norske myndigheter kan og må bruke avtalen for å åpne britisk sektor for norske bedrifter. En aksept av forslaget om åpne anbud for kontinentalsokkelen må ses i sammenheng med at anbud for den britiske sokkel blir reelt åpne. Vedrørende lønns- og avtalevilkår, se under krav 10.

10: «Norske avtale- og lønnsforhold må gjelde for arbeid i Norge. Vertslandets regler må gjelde som minimum for arbeid i andre EØS-land.»

Prinsippet i EF er at vertslandets lønns- og arbeidsvilkår ved grenseoverskridende arbeid skal legges til grunn for oppdrag forutsatt at det foreligger nasjonal lovgivning som omhandler lønns- og arbeidsvilkår. Prinsippet er nedfelt i den såkalte Rush-dommen. Domstolen slo fast at dersom det foreligger nasjonal lovgivning som omhandler vertslandets lønns- og arbeidsvilkår, skal denne gjelde for fremmede bedrifter på oppdrag i mottakerlandet. Dommen er en del av gjeldende regler i EF-systemet som EFTA har akseptert. Prinsippet kan anvendes i Norge, men norske regler må innføres som sikrer at norske lønnsvilkår følges.

Flere rettslige modeller kan anvendes, f.eks. at fredsplikten begrenses, at det innføres lovbestemmelser om at tariffavtaler skal inngås selv om forbundet ikke har medlemmene ved bedriften, at en innfører minimumslønns-systemer, at avtale inngått for en sektor gjøres gjeldende for hele sektoren eller at en i lov henviser til minimumsbestemmelser i tariffavtalen. Følgende prinsipper bør legges til grunn ved modellvalg:

- a) Partene i arbeidslivet bør ha størst mulig herredømme over om når tariffavtalene skal gis utvidet virkefelt.
- b) Ansvar for lønnsfastsettelsen må fortsatt tilligge partene i arbeidslivet
- c) Partene i arbeidslivet bør ha adgang til å bestemme det minste nivå som skal gis utvidet virkefelt.

I tillegg må fagbevegelsens adgang til å iverksette nødvendige tiltak for å få gjennomført norske lønns- og arbeidsvilkår sikres i boikott- og arbeidstvistlovgivningen.

ILO-konvensjon nr. 94 om arbeidsklausuler i offentlige arbeidskontrakter er ikke ratifisert av Norge. Konvensjonen har til formål å sikre at lønns- og arbeidsvilkår holdes på vanlig nivå for sammenlignbart arbeid når det offentlige setter bort arbeid som entreprise. Konvensjonen omfatter både bygge- og anleggsarbeid og framstilling og levering av varer og tjenester. EØS-avtalen endrer tidligere forutsetninger på dette området, slik at ratifikasjonsspørsmålet nå bør tas opp på nytt. Konvensjonens bestemmelser bør ses i sammenheng

med tiltakene mot sosial dumping og reglene om offentlige innkjøp. Representantskapet forutsetter at Regjering og Storting tar saken opp.

Videre må det utvikles andre regler som f.eks. at hovedentreprenør blir ansvarlig for at underentreprenører følger gjeldende skatteregler og lønnsbetingelser. Disse må også i størst mulig grad bruke egne ansatte.

Et direktivforslag om grenseoverskridende arbeid er lagt fram i EF. Hovedregelen i forslaget er som i EFs rettspraksis i dag. Vertslandets lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde, men det er foreslått unntak med hensyn til lønn og feriepenger for oppdrag under tre måneder. Unntaket i forslaget er ikke akseptabelt for fagorganisasjonene i hverken EF eller EFTA. Forøvrig er det lite sannsynlig at direktivforslaget blir vedtatt i sin nåværende form. Fagorganisasjonene og en rekke regjeringer i EF, foruten EF-Parlamentet vil ikke godta direktivforslaget slik det nå foreligger. Skulle direktivet bli vedtatt i sin nåværende form, må norske myndigheter nedlegge veto i EØS-sammenheng. Det er sannsynlig at direktivforslaget blir endret under behandlingen i EF. LO har krevd at Regjeringen avviser et slikt direktiv i EØS hvis ikke unntaket strykes. Regjeringen må arbeide for at unntaket fjernes.

Prinsippet om at nasjonale lønns- og avtaleforhold skal gjelde for oppdrag i annet land er en del av EØS-regelverket. For at norske avtale- og lønnsforhold skal gjelde ved arbeid i Norge, må det utvikles et regelverk nasjonalt som sikrer dette. Regjeringen vil fremme lovforslag om saken og Stortinget må vedta loven.

11: «Ved fri bevegelse for personer må nasjonale myndigheter ha adgang til tiltak mot store forstyrrelser på arbeidsmarkedet. Myndighetene må sørge for at uhemmet innføring av anbudsprinsippet og privatisering ikke gjør faste arbeidsplasser utrygge. Fagbevegelsen må ha rett til å inngå kontrollavtaler for å sikre norske avtale-, lønns- og miljøforhold.»

En hovedregel i systemet for bevegelse for personer blir at en EØS-borger kan oppholde seg i et annet EØS-land for å søke jobb i tre måneder uten oppholdstillatelse, forutsatt at vedkommende ikke faller mottakerlandet til byrde. Har vedkommende ikke fått arbeid innen tre måneder, er han/hun å betrakte som vanlig besøkende/turist. Mottakerlandets myndigheter har rett til å utvise personen. Om en EØS-borger får arbeid, har myndighetene plikt til å utstede oppholdsbevis.

Dagens hovedregel for arbeids- og oppholdstillatelser i Norge må endres slik at EØS-borgere blir behandlet som anført ovenfor. Reglene trenger ikke endres for tredje-lands borgere. I EØS vil oppholdsbeviset være betinget av om en person får arbeid eller ikke. Lovendringen er et nasjonalt anliggende. Den arbeidssøkende skal *ikke* være til økonomisk belastning for det landet vedkommende søker arbeid i.

I EØS får pensjonister, studenter og uføre rett til opphold i andre EØS-land, forutsatt at utgifter dekkes av den enkelte, inklusive medisinske og sosiale utgifter. Vi anser dette som fordelaktig.

Om en EØS-borger får arbeid i et annet EØS-land, kan vedkommende bringe familiemedlemmer (en generasjon opp og en generasjon ned), pluss de han/hun har forsørgeransvar for i det land han/hun kommer fra. Disse personer får automatisk oppholdsbevis i Norge når vedkommende med forsørgeransvar har fått arbeid.

Nordmenn får slike rettigheter i EØS-land.

EF-domstolen har avsagt dom der engelske myndigheter fikk medhold i å kunne utvise en EF-borger som hadde vært i landet i seks måneder. Det bekrefter at tremånedersgrensen håndheves i praksis. EØS-borgere som ansettes på engasjement i et annet EØS-land får oppholdsbevis i tråd med engasjementets lengde. Ved engasjementets slutt skal vedkommende ikke være til økonomisk belastning for det landet han/hun har arbeidet i og er å betrakte som vanlig turist/-besøkende.

Arbeidskraftsbevegelsene i EF i dag er på bare ca. 1,5–2% av den yrkesaktive befolkning. En må anta at det ikke blir store endringer i arbeidsmarkedet for EFTA-landene mht. arbeidssøkende fra andre EØS-land. Det er stort sett høyt utdannede personer som flytter. I det fellesnordiske arbeidsmarkedet er det også liten bevegelse.

Dagens kontrollavtaler med NHO som er hjemlet i fremmedloven av 1975 må endres. Det er derfor nødvendig å innføre lovgivning som fortsatt gir muligheter til å sikre norske lønns- og avtalevilkår ved oppdrag her i landet (jfr. 10).

Det er ingen bestemmelser i EØS-avtalen som åpner for privat arbeidsformidling. Norges ordninger kan opprettholdes. Behovet for kontakt mellom nasjonale arbeidsformidlinger søkes nå tatt hånd om. Kontrollsystemet må styrkes.

Oppstår det store forstyrrelser på arbeidsmarkedet i Norge, kan Regjeringen bruke den generelle beskyttelsesklausul for å stoppe fri bevegelse for arbeidssøkere. Beskyttelsestiltak er

et nasjonalt anliggende, men andre land kan innføre mottiltak. Nasjonale tiltak kan ikke prøves i EØS-systemet, derimot kan mottiltakene prøves.

Det er intet som tyder på at EØS' regelverk vil medføre økt privatisering. Jfr. bl.a. prinsippet om terskelverdier for åpne anbud for offentlige innkjøp av varer, bygge- og anleggsarbeid og tjenester. Hva som skal privatiseres eller ikke er et nasjonalt anliggende. I EFs direktivforslag om offentlige innkjøp av tjenester er det slått fast at de nasjonale myndighetene selv bestemmer hva som skal drives i egen regi.

Norske myndigheter får adgang til tiltak ved store forstyrrelser på arbeidsmarkedet gjennom eventuell bruk av den generelle beskyttelsesklausulen. Avtalen medfører ikke økt privatisering av offentlig virksomhet, se krav 15. Vedrørende kontrollavtaler, se krav 10.

12: «Ved fri bevegelse av kapital må grunnlaget for innsyn bedres og tiltak treffes for å unngå skatteunndragelser.»

Kapitalbevegelser over landegrensene er gradvis blitt friere bl.a. som følge av at tidligere reguleringer har vist seg stadig mindre effektive og hensiktsmessig. Denne prosessen har pågått i lang tid.

Derfor innføres det gradvis både nasjonale og europeiske tiltak og regler for å bedre innsyn både i finansinstitusjoner og banker. Det er etter hvert blitt et stort problem at det foregår hvitvasking av bl.a. narkotikapenger i bankene. Spesielt er de skandinaviske bankene brukt i den sammenheng. Justisdepartementet arbeider i dag med regelverk for å sikre bedre innsyn i bankene. I tillegg arbeider Norges Bank med å innføre et nytt datasystem for å få bedre oversikt over de transaksjonene som finner sted. I EØS vil det fortsatt bli muligheter til å innføre bl.a. valutarestriksjoner eller devaluere i vanskelige situasjoner. Det arbeides med innføring av ensartede regler for regnskaper i banker og virksomheter, med sikte på å skape muligheter for bedre innsyn og sammenlikning.

Innsyn og bedre kontroll med kapitalbevegelsene er i ferd med å bli innført både på nasjonalt og europeisk nivå. Norske myndigheter må gjennomføre sterkere nasjonale tiltak. Planene om ensartede regler for regnskap i bankene og bedrifter må følges opp.

13: «Maksimal deltakelse i EFs programmer for forskning, teknologi og utdanning må sikres.»

EØS-avtalen blir en helt ny fase i Norges forskningssamarbeid med EF. EFTA-landene skal delta fullt i alle særprogrammene under 3. rammeprogram. EFTA skal delta på likeverdig basis, dvs. i de styrende organer for forskning og i den forskningspolitiske og strategiske diskusjon som fører frem til innretning og prioriteringer. EFTA-landene må betale sin andel av den felleseuropeiske forskning. Den norske kontingenten blir fra 1995 ca. 300 millioner kroner (i dag ca. 40 millioner kroner).

Deltakelsen betyr verdifull og nødvendig stimulans til norsk forskning og tilknytning til internasjonal forskning på prioriterte områder. Den åpner for tilbakeføringer i form av støtte fra EFs forskningsbudsjetter dersom norsk forsknings- og industrimiljøer fremmer gode prosjekter.

Det 3. rammeprogram har en ramme på 46 milliarder kroner, forutsatt brukt i 1992-94. Seks forskningspolitiske hovedområder: Informasjonsteknologi, kommunikasjonsteknologi og telematikksystemer, materialteknologi, miljøforskning/miljøteknologi, energiforskning og samfunnsfaglig forskning/sosialvitenskap.

Dette er i tråd med dagens norske prioriteringer.

Med dagens bilaterale avtale med EF kan Norge bare delta i visse programmer og bare på prosjektbasis (med et par unntak). En norsk forskningsinstitusjon eller en bedrift som ønsker å delta må gjøre det i et samarbeidskonsortium med minst to EF-partnere. Den norske deltaker kan ikke sitte i forsett, dvs. ikke lede prosjekter eller være kontraktsforhandlende part i EF-Kommisjonen (som disponerer midlene). Deltakelse i dag gir ikke deltakelse i styrende komiteer for særprogrammene eller formell adgang til evalueringsrutinene eller informasjonsstrømmene. Heller ikke berettiger den til deltakelse i EFs forskningspolitiske eller strategiske komiteer, som er av stor betydning for utformingen av de overordnede 5-års rammeprogrammene. Norge er heller ikke berettiget til refunderte midler fra EF, slik som EF-partnerne. I dag må norske forskningsmyndigheter dekke denne andelen. Det Norge har fått delta i er ikke industrirelatert og samarbeidet er i stor grad skjedd på EFs premisser.

Fra 1.1.1993 deltar Norge fullt i angjeldende 13 særprogrammer. Inntil 1.1.1993 søkes pragmatiske løsninger som åpner samarbeidet fra og med undertegningen av EØS-avtalen. Til 1995 betaler EFTA-landene bare kontingent for gjenværende midler i 3. rammeprogram.

EFTA-landene får full deltakelse i EFs utdanningspro-

grammer fra 1.1.1995. Fra 1.1.1993 vil utvekslingsprogrammet «YOU» for Europa og tiltak for utveksling og informasjon på undervisningsområdet åpnes. EFTA-landene deltar i trepartsorganet Det europeiske senter for utvikling og yrkesutdanning.

Avtalen sikrer full deltakelse i EFs forsknings-, teknologi- og utdanningsprogrammer. Dette må utnyttes og brukes av norske institusjoner. Det må bevilges tilleggsressurser for deltakelse i programmene. Deltakelse i EFs forsknings- og utvikelingsprogram er viktig for økte investeringer (jfr. krav 1).

14: «Forbrukerinteressene må trygges gjennom samarbeid i EØS.»

Samarbeid om forbrukerbeskyttelse ligger som forpliktelse i formålsparagrafer, i operative paragrafer og i vedlegg 19 i avtalen.

Det blir utviklet et samarbeid mellom EFTAs forbrukerkomitéer og tilsvarende komiteer i EF. Dette vil bli viktig for påvirkningen av forbrukersaker i EØS.

En viktig del av forbrukerbeskyttelsen i EØS-samarbeidet vil være arbeidet med europeiske standarder for produktutforming. Medvirkning i standardiseringsorganene CEN, CE-NELEC og ETSI muliggjør forbrukerbeskyttende tiltak. EØS-prosessen har medført at en standard utviklet på bakgrunn av leketøysdirektivet er blitt trukket tilbake. Denne er nå under revisjon slik at den også kan aksepteres av norske, svenske og franske myndigheter. Det vil være viktig at det avsettes midler til økt deltakelse i det europeiske standardiseringsarbeidet for å ivareta forbrukerinteressene.

Nasjonale institusjoner som Forbrukerrådet og forbrukerombudet opprettholdes. I tillegg opprettholder vi vår nasjonale lovgivning mht. produktkontrollen, produktdatablad, produktansvarsloven og produktregisteret. Dette er viktig for å trygge forbrukerinteressene.

Det innføres et samarbeid for fremme av forbrukerinteressene i EØS som er nedfelt i formålsparagrafene og i operative paragrafer. Norge opprettholder dagens nasjonale ordninger.»

15. «EØS-samarbeidet må ikke svekke mulighetene til offentlige løsninger av fellesoppgaver i samfunnet, men må fortsatt trygge velferd gjennom en styrket offentlig sektor.»

To hovedfaktorer avgjør den offentlige sektors videreutvikling og styrking i og utenfor EØS: Inntektsgrunnlaget og nasjonal politikk. Den offentlige sektors framtid er avhengig av inntektsgrunnlaget og den politiske viljen i Norge. Det er stor gjensidig avhengighet mellom den offentlige og den private sektor. Vi trenger en sterk privat sektor som gir offentlig sektor et sikkert inntektsgrunnlag, samtidig som vi trenger en offentlig sektor som legger forholdene til rette for privat sektor gjennom bl.a. en bred og velutviklet infrastruktur og som sørger for fellesgoder, sosial omsorg og overføringer til distriktene.

Mulighetene til å finansiere og styrke den offentlige sektor er bl.a. avhengig av økonomisk vekst og at vi utvikler et næringsliv som kan videreforedle og bruke de fortrinnene Norge har. For å nå dette målet må myndigheter og næringsliv bl.a. utnytte de mulighetene som nå legges til rette gjennom EØS-samarbeidet, særlig markedsadgangen for produkter.

Spørsmålet om privatisering av offentlig virksomhet er et nasjonalt anliggende. I EFs forslag til direktiv om å åpne anbud for offentlige innkjøp av tjenester slås det fast at det offentlige selv bestemmer hva som skal drives i egen regi. Det er viktig at den kommunale og statlige sektor ikke reduserer mulighetene til å drive i egen regi.

Skatter og avgifter er ikke en del av EØS-samarbeidet og er derfor et nasjonalt anliggende. Nivå og omfang bestemmes av den politiske holdning i Norge. Norges åpne økonomi fører til at presset for reduserte skatter sannsynligvis blir større ved ikke å ha full markedsadgang. Offentlige løsninger og felles oppgaver i samfunnet er en nasjonal sak. Det er intet i EØS-avtalen eller det kommende samarbeid som forutsetter eller krever privatisering.

EØS er ikke til hinder for opprettholdelse av en sterk offentlig sektor og svekker ikke muligheten til løsning av fellesoppgavene i samfunnet. Dette er spørsmål om den politiske vilje i de enkelte nasjonale samfunn. Den offentlige sektor får stor betydning også i framtida. Omfang og overføringer er en nasjonal sak. EØS-markedet vil kunne sikre inntektsgrunnlaget for en styrket offentlig sektor.

DEBATTEN:

Sidsel Bauck, Sekretariatet: – Ja, dette er en særdeles viktig og vanskelig sak, og det er klart at vi både vil og tør å ta på alvor de problemene vi nå står foran. Mere enn noen gang gjel-

der det at vi i fellesskap finner ut av hva som er riktig, målt i forhold til det felles verdigrunnlag.

– Når det gjelder behandlingen av EØS-forhandlingene i Handel og Kontor, så vedtok forbundets landsstyre i august 1990 en Europa-uttalelse, der det bl.a. het: «Avklaringen av de framtidige økonomiske samarbeidsforholdene i Europa er inne i en avgjørende fase. EF er i ferd med å etablere sitt indre marked. Det forhandles om et europeisk økonomisk samarbeidsområde (EØS). Forholdet til øst- og sentral-Europa er i støpeskjeen. For europeisk fagbevegelse er det avgjørende at disse prosessene ikke munner ut i et europeisk samarbeid basert på rent markedsliberalistiske prinsipper. Fagbevegelsens strategi må være å styrke den sosiale dimensjonen.»

– Landsstyret stilte så syv konkrete krav til EØS-forhandlingene. Det dreide seg stikkordsmessig om: Full sysselsetting, sosiale rettigheter, norske lønns- og arbeidsvilkår, kontrollordninger for internasjonale selskaper, konsesjonslovgivning, arbeidsmiljø og sikkerhet og styrking av faglige rettigheter med medbestemmelsesrett og konsernfaglig samarbeid på tvers av landegrensene. Disse kravene ble integrert i de femten kravene LOs representantskap stilte 28. august samme år.

Etter vedtak i vårt landsstyre i fjor høst oppnevnte forbundsstyret et internt EØS-utvalg som har gjennomgått EØS-avtalen og vurdert forhandlingsresultatet i forhold til de krav landsstyret stilte. Et flertall på fire i vårt utvalg konkluderte med at så få av fagbevegelsens krav var tilfredsstillende innfridd at de anbefalte landsstyret å si nei til den foreliggende EØS-avtalen. Mindretallet på én anbefalte landsstyret å si ja.

Under debatten i landsstyret for kort tid siden fremmet jeg, på vegne av meg selv og annen nestleder, et utsettelsesforslag. Vi ønsket å stille en rekke konkrete krav til nasjonal oppfølging og ta endelig stilling når det ble avklart om disse kravene ble innfridd. Subsidiært ga vi uttrykk for at vi ville stemme nei med flertallet.

Vårt landsstyre ønsket imidlertid å ta standpunkt. Utsettelsesforslaget falt, og sluttresultatet ble at landsstyret med 16 mot 11 stemmer gikk inn for at EØS-avtalen bør avvises.

– Jeg vil understreke her at det resultat som foreligger fra forhandlingene etter min oppfatning er skuffende og langt fra tilfredsstillende i forhold til de viktige krav som er stilt. Stortingsmeldingen gir dessverre heller ikke sikkerhet for nødvendige tiltak i vesentlige spørsmål. Da blir forutsetninger

knyttet til framtidige forhåpninger en illusjon, og vi må ta et klart standpunkt her og nå. Derfor mitt nei i denne saken.

Så til Sekretariatets behandling: I sin foreløpige behandling i april i år ga Sekretariatet uttrykk for at man anså EØS-avtalen som tilfredsstillende, samtidig som en understreket at endelig standpunkt ville bli tatt av Representantskapet når en kunne bedømme om de nødvendige nasjonale tiltak og regler kunne gjennomføres, og at nødvendige ressurser blir stilt til rådighet. I denne forbindelse fremmet jeg et forslag som gikk ut på at EØS-avtalen bare skulle tas foreløpig til etterretning på bakgrunn av de vurderinger, betraktninger og forslag som var anført, bl.a. 15 nye strekpunkter og nødvendige nasjonale tiltak og regler, samt ressurser. Dette forslaget fikk bare tre stemmer.

Da så Sekretariatet 15. juni behandlet EØS-avtalen foran representantskapsmøtet, fremmet jeg et forslag som lød slik: «Ut fra en helhetsvurdering anbefaler Representantskapet at EØS-avtalen avvises.» Dette forslaget fikk bare min stemme.

– Jeg synes det var riktig å nevne dette, fordi det, såvidt jeg kan se, ikke er opplyst i saksdokumentene om er sendt ut, og innstillingen fra Sekretariatet framstår som enstemmig. Jeg vil imidlertid stille det samme forslaget her i Representantskapet. Jeg vil opplyse at Handel og Kontors representanter står fritt i representantskapsmøtet i denne saken.

– Til slutt en ganske kort oppsummering av det som er utslagsgivende for meg i min endelige vurdering: – I EØS-avtalen heter det at avtalepartene er bestemt på å bidra til en verdensomspennende handelsliberalisering og samarbeid på grunnlag av markedsøkonomi. For meg betyr dette markeds-kreftenes frie spill. Etter min oppfatning er dette punktet altfor viktig for oss til at en kan bygge på antagelser og forhåpninger. Konsesjonslovene må endres, idet EØS-avtalen bare gir en anbefaling om valg av norske varer og arbeidere. Forslag som vil gi bedre ordning enn dagens situasjon er under arbeid. Javel, men så langt jeg har kunnet erfare, går ikke det forslaget langt nok og gir ikke den tryggheten vi trenger.

– Formuleringer om at en skal gjøre sitt beste, som det heter, med hensyn til antidumpingsmuligheten på fiskerisektoren, er sikkert velment, men for svake.

Når det gjelder de internasjonale perspektiver, så har jeg alltid vært for internasjonalt samarbeid, men ikke med hvem som helst og med hva som helst. Jeg er for samarbeid på sosialdemokratisk sosialistisk plan, politisk og faglig. Men jeg

har liten eller ingen tro på påvirkningsmuligheten på de borgerlige kapitalistiske kreftene i de andre landene. Da tror jeg mer på alternative muligheter til å gjenreise de sosialdemokratiske verdiene på faglig og politisk plan, og styring av økonomien.

I arbeidet med LOs eget debattopplegg, hvor vi hadde anledning til å gå i dybden på en rekke områder, tok vi for oss fem innfallsvinkler. Vi hadde med både en EØS-avtale, men også en nordisk og en all-europeisk innfallsvinkel, og vi hadde med en frihandelsavtale. Gjennom arbeidet med debattopplegget ble jeg overbevist om at her er det veier å gå, bl.a. med en reforhandlet frihandelsavtale. Vi har muligheter hvis vi vil bruke dem, og hvis vil vi gå inn på den veien.

– På denne bakgrunn vil jeg anbefale det forslaget jeg har lagt på dirigentens bord, og som lyder:

«Ut fra en helhetsvurdering anbefaler Representantskapet at EØS-avtalen avvises.»

Einar Hysvær, Sekretariatet: – Vi har gjennom de siste par år fra forbundets side orientert om EØS-saken på landsstyremøter og på en rekke regionkonferanser. Dette har skjedd over en relativt lang periode. Jeg mener vi har hatt saklige og gode innledere fra LO, Juul Bjerke, Kaare Sandegren, Even Aas og Erlend Hansen, som har gitt en nøktern og saklig fremstilling av EØS-avtalen og prosessen under forhandlingene.

– Jeg har gitt uttrykk for at når EF har vedtatt å opprette det indre marked, så nødvendiggjør det en annen form for tilpasning til EF enn handelsavtalen av 1972. Jeg mener at vi i mange år fremover kan leve med EØS-avtalen mellom EFTA og EF, som dermed vil være et historisk kompromiss for et folk som er delt på midten i spørsmålet om eventuelt medlemskap i EF.

– Administrasjonen i NNN har fremmet et forslag – mot to stemmer – hvor vi gikk inn for EØS-avtalen. Forbundsstyret fremmet et forslag – med sju mot fire stemmer – hvor vi gikk inn for EØS-avtalen, og vi fikk så sent som torsdag i forrige uke et vedtak i vårt landsstyre, hvor tolv mot ti stemmer stemte mot anbefaling av EØS.

– For min del oppfatter jeg dette som signal fra våre medlemmer i alle bransjer innen nærings- og nytelsesmiddelindustrien om at det er stor skepsis til EF-tilpasningen, og den går så langt at den også omfatter EØS.

Jeg skal ikke argumentere for eller imot EØS. Jeg skal nøye meg med en stemmeforklaring. Som organisasjonsmann er det naturlig for meg å ta konsekvensen av vedtaket i vårt landsstyre, og jeg vil stemme imot EØS-avtalen. Det foreligger et slikt forslag fra Sidsel Bauck, som jeg vil stemme for. – Jeg finner det rimelig at NNNs medlemmer i Representantskapet gjør det samme, men vi har selvsagt ikke noen formelle vedtak i den forbindelse.

Finn Erik Thoresen, Sekretariatet: – Grafisk Forbund har også engasjert seg sterkt i spørsmålet om EF og EØS. Vi har hatt flere behandlinger av saken, både i landsstyret og når det gjelder LOs eget debattopplegg. Vi hadde landsstyremøte i forrige uke, og vi har således fått anledning til å oppjustere vårt syn i forhold til dette. Vi kan vel si at når det gjelder debatten her i dag, er det ikke med stor entusiasme vi støtter LOs anbefaling om at Norge må slutte seg til EØS.

– Vi vil understreke LOs krav om å finne tilfredsstillende nasjonale tiltak for å motvirke sosial dumping og kravene til norske myndigheter om å sikre retten til kollektive tariffavtaler og konsernfaglig samarbeid. Det er noe av det vi ser som det aller viktigste for fagbevegelsen i denne situasjon. Det indre marked vil opplagt endre arbeidsbetingelsene for fagbevegelsen i Norge til det verre. Dette vil skje både ved at bedriftene lettere kan flytte oppdrag og arbeidsplasser over grensene, og ved at arbeidere i flere land tvinges til å konkurrere med hverandre om å gi de beste vilkårene for bedriftene. Disse endringene er allerede i gang, og fagbevegelsen vil måtte utvikle nasjonale og internasjonale strategier for å møte denne utviklingen, uavhengig av Norges forhold til EØS.

Frihandelsavtalen mellom Norge og EF er ikke tilstrekkelig til å ivareta Norges økonomiske forhold til det indre marked. Den omfatter bare handel med industrivarer, og ikke tjenester. Den sikrer ikke norske bedrifter likebehandling på det europeiske markedet og den beskytter ikke mot anti-dumping. Den gir heller ikke noe av de hørings- og påvirkningsmuligheter som tross alt ligger i EØS-avtalen. Regelverket i EF vil ha avgjørende betydning for handel med utlandet. Gjennom EØS vil Norge ha innflytelse på utformingen av dette regelverket. Utenom EØS vil vi ikke ha noen innflytelse. Kampen om investeringskapitalen vil bli hardere. Fri kapitalbevegelse ut og inn av Norge er i realiteten gjennomført. Allerede i dag ser vi at mange norske bedrifter investerer i EF-

området. Dersom norske arbeidsplasser skal være interessante investeringsobjekter for både norsk og utenlandsk kapital, må norske produkter og norske tjenester kunne konkurrere på like vilkår på det europeiske markedet. Dersom Norge skulle velge å stå utenfor EØS, vil vi sannsynligvis oppleve økt press fra norsk næringsliv for å få gunstigere rammebetingelser enn de europeiske konkurrentene for å oppveie de restriksjoner bedriftene møter i Europa.

– Vi mener at EØS vil være tilstrekkelig for å løse næringslivets behov i forhold til disse problemer i markedet i overskuelig framtid. Fra vårt forbund vil vi derfor anbefale Sekretariatets flertallsinnstilling, da vi anser EØS som et selvstendig alternativ til medlemskap.

Leif Sande, Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund, sa at han følte at det var en svært omfattende sak man nå var bedt om å ta stilling til. – Og på samme måte som det er gjort i det notatet som er utsendt til Representantskapets medlemmer, er det naturlig å ta utgangspunkt i de femten kravene som Representantskapet stilte til EØS-avtalen på møtet i Trondheim. Jeg går ut fra at det er bred enighet om at alle disse kravene så langt ikke er innfridd. Spørsmålet er da om Stortinget gjennom nasjonal lovgivning vil eller kan fatte vedtak som tetter de hullene som EØS-avtalen her har skapt. Jeg synes det er svært vanskelig å gå inn for en uttalelse som er så positiv til EØS-avtalen som den som foreligger her i dag når man ikke vet om Stortinget er villig til dette. Det eneste vi vet er at dagens avtale ikke tilfredsstiller de kravene vi har stilt. For å bruke et uttrykk fra tariffoppgjørene: Det er som om vi har krevd en og en halv krone timen, og fått et tilbud på 10 øre. Jeg synes ikke dette er akseptabelt – det er altfor lite.

– Jeg vil ta for meg et par punkter som jeg synes er nok til å gå imot avtalen. Vi krevde at et samarbeid om økonomisk politikk for full sysselsetting måtte bli en del av EØS-avtalen. I den uttalelsen vi i dag skal ta stilling til står det: «Når det gjelder den økonomiske politikken hindrer avtalen ikke de enkelte land i å føre en økonomisk politikk for full sysselsetting.» For meg er dette en hel vesensforskjell. Vi krevde å få til et samarbeid om økonomisk politikk for full sysselsetting, og resultatet er at vi får inn en formulering som gjør at det ikke er forbudt å ha en økonomisk politikk for full sysselsetting. Kravet her kan jo på ingen måte sies å være innfridd.

– Et annet punkt gjelder sosial dumping. Her var kravet at norske lønns- og arbeidsvilkår skulle gjøres gjeldende for

arbeid i Norge. Vertslandets regler måtte gjelde som minimum fra første dag. Slik jeg har forstått det, slår den såkalte Rush/Portugiesadommen fast at dersom det foreligger nasjonal lovgivning som omhandler lønns- og arbeidsvilkår, skal dette gjelde for oppdrag i vertslandet. Ellers gjelder hjemlandets regler. Slike regler har vi ikke i dag, og EØS-avtalen tilfredsstiller heller ikke på dette punkt de kravene vi stilte. Regjeringen har imidlertid i Stortingsproposisjon nr. 100 varslet at de vil forhindre at EØS-avtalen fører til at utenlandske arbeidstakere kan komme til Norge og utføre arbeid på lønns- og arbeidsbetingelser som er vesentlig dårligere enn de norske. *Vesentlig dårligere enn de norske*. Vårt krav var at det skulle være likhet i lønns- og arbeidsvilkår. Hva Regjeringens forslag skal bety i praksis, er det ikke sagt noe om. Når Regjeringen f.eks. sier at de vil gi regler som sikrer at utenlandske arbeidstakere ikke skal ha lønns- og arbeidsvilkår som er vesentlig dårligere enn norske, er det da f.eks. minstelønnssatser de sikter til? Hvis en har en tariffsats på 60 kroner timen, kan de da godta at de utenlandske arbeidstakere får 50 kroner, samtidig som det reelle nivået i bransjen kanskje er 120 kroner?

– Jeg er veldig opptatt av dette spørsmål, for jeg tror at den gruppen som vil være mest utsatt for sosial dumping, vil være den som i dag er tilsatt på sokkelen. I dag jobber de fleste på sokkelen to uker og får henholdsvis tre og fire uker fri annen hver gang. Det vil således være like lett å bo i Portugal og reise på arbeid via Stavanger som det vil være å bo i Tromsø og reise på arbeid via Stavanger. I tillegg vil de som bor i Portugal ikke ha krav på å få dekket reisen, mens en som bor i Troms vil ha dette. Det vil si at en arbeidstaker fra Tromsø bare som følge av reisekostnadene vil være 60.000 kroner dyrere enn en portugiser. Vil Regjeringen også ta hensyn til slike ting når de fremmer lovforslaget sitt?

Videre er det slik på sokkelen i dag at det er lovlig å jobbe inn hele årsverket på et halvt år. En kan jobbe et halvt år med fjorten dager på arbeid, fem dager fri, og når et halvt år har gått har man jobbet et helt årsverk. Dette er i tråd med norsk lovgivning, og også i tråd med de fleste tariffavtaler, men det blir ikke praktisert nå fordi ingen er interessert i å gå på slike ordninger her.

Selv om norske lønns- og arbeidsvilkår blir gjort gjeldende vil dette kunne skje, fordi regelverket ikke er godt nok til å dekke opp disse forholdene. For et utenlandsk selskap vil slike ordninger kunne passe fint.

Det nye EF-direktivet om grenseoverskridende arbeid vil gjøre det enda verre. Der heter det at arbeidstakerne skal gå inntil tre måneder på hjemlandets lønns- og feriepengesatser. Tre måneder i Nordsjøen vil være det samme som et halvt årsverk. Etter tre måneder kan de ansatte skiftes ut, og nye ansatte med hjemlandets lønns- og feriepengesatser kommer til. Dette vil gjøre våre medlemmer helt konkurranseudyktige i kampen om oppdrag eller arbeid, og vi risikerer å undergrave alt det vi har fått til. Ingen ting av dette dekkes opp i EØS-avtalen, og det er tvilsomt om det kan dekkes opp på en fullgod måte. Jeg synes i alle tilfelle det er uforsvarlig å gi såpass positive signaler om en avtale så lenge så viktige spørsmål ikke er avklart.

Når det gjelder nasjonal kontroll med oljevirkksomheten, har man også stilt krav som overhodet ikke er innfridd. Det første jeg vil nevne er det som går på spørsmålet om åpning av britisk sektor. Vi har ønsket åpning av britisk sektor, men i notatet som er sendt ut er skissert måten dette skal gjøres på – en måte som er fundamentalt i strid med det vi har stått for. Det står: «En reell åpning av britisk sektor er bl.a. avhengig av at bruken med langtidskontraktene som britene opererer med i dag reduseres.» Vi har hele tiden hatt som filosofi at vi ønsker langtidskontrakter for våre medlemmer. Det er svært viktig å ha slike kontrakter for at vi skal kunne sikre medlemmene gode og trygge arbeidsvilkår på sikt. Hvis det er slik at LO nå krever at britene skal redusere sin bruk av langtidskontrakter, så vil det jo være bortimot umulig for oss å jobbe på langtidskontrakter for våre medlemmer på norsk sokkel.

EF-kommisjonen har også lagt fram et direktiv som sier at det ikke lenger vil være lovlig å gi preferanse til norske selskaper ved tildeling av lisenser for leting, utbygging og drift av olje- og gassfelt. Dette vil bety en vingestekking av Statoil som er langt mere vidtgående enn det som Willoch for en del år siden prøvde seg med. Statoil – som statens forretningsmessige instrument i oljevirkksomheten – vil forsvinne, i alle fall bli meget sterkt redusert. Allerede med dagens EØS-avtale vil mulighetene til å gi norske selskaper preferanse bli sterkt redusert. Etter dette direktivet vil også muligheten til å gi Statoil slike preferanser forsvinne. F.eks. vil bruk av glidekalaer og 50 prosent andel i konsesjonene vil måtte forsvinne.

– På lik linje med direktivet for grenseoverskridende arbeid, har det vært sagt at her må vi legge ned veto mot direktivet. Jeg tror dette er å lure seg selv. Vi kommer til å bli

satt under et såpass ekstremt press at vi aldri vil få det til. Jeg har forstått det slik, at hvis vi skal legge ned veto, må vi gjøre det blant EFTA-landene, som da i fellesskap må legge ned et veto i EØS-komiteen. Dette vil i så fall bety at EF kan svare med mottiltak som vil ramme alle EFTA-land, og jeg tror ikke at de andre EFTA-landene vil være interessert i å bli rammet av mottiltak fra EF i en sak som angår oss og vår oljevirk-somhet. Da vil de sannsynligvis ha flere felles interesser med andre EFTA-land enn med Norge.

– Den eneste måten for å unngå å miste dagens kontroll med oljevirkksomheten, er så langt jeg kan se å si nei til EØS-avtalen. I alle fall må vi ha regler som i større grad beskytter oss enn det som nå er tilfelle. Jeg oppfatter det slik at jo flere her i dag som stemmer nei til avtalen, dess større mulighet har vi til å få presset fram en lovgivning som tilfredsstiller de krav vi stiller til den nasjonale lovgivningen på disse feltene.

Arne Semmerud, Norsk Transportarbeiderforbund: – Norsk Transportarbeiderforbund har, som det eneste forbund i LO-familien, gjennomført en rådgivende uravstemming for å kartlegge medlemmenes syn på en EØS-avtale og et eventuelt medlemskap i EF. Deltakelsen i denne uravstemmingen var 36% – altså ikke særlig høy, men den ga klare utslag på begge spørsmål. Med bakgrunn i denne uravstemmingen, som ga et klart flertall for en EØS-avtale, uttalte mitt forbunds landsstyre 20. mai i år følgende i forbindelse med EØS-avtalen: «Landsstyret i Norsk Transportarbeiderforbund tar til foreløpig etterretning at Norge har undertegnet avtalen om et Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde. Landsstyret finner grunn til å understreke LO-representantskapets vedtak i Trondheim, hvor 15 klare krav til en EØS-avtale ble nedfelt. Disse 15 krav bør være ufravikelige. Landsstyret forutsetter at Stortinget i perioden frem til endelig ratifisering av avtalen bl.a. sørger for å vedta nødvendige lover som sikrer norske lønns- og avtaleforhold ved grenseoverskridende arbeid, samt styrking av konsesjonslovene. Norsk Transportarbeiderforbund vil ta endelig stilling til EØS-avtalen når de nødvendige nasjonale tiltak og regler er behandlet av Stortinget.»

– Så langt det gjelder landsstyrets uttalelse om EØS, konstaterer jeg at Sekretariatets forslag til uttalelse som vi nå behandler, i *hovedtrekk* er i samsvar med Norsk Transportarbeiderforbunds syn.

Dette har også vår representant i Sekretariatet, Walther Kolstad, tatt konsekvensen av, og stemt for.

Det betyr at jeg under voteringen under dette punktet vil stemme for Sekretariatets forslag til innstilling.

– Jeg finner imidlertid grunn til å stille spørsmål ved mulighetene for en *reell* oppfyllelse av de konkrete krav til endring av norsk lovgivning og regelverk som Sekretariatets innstilling innebærer. Dette gjelder bl.a. sikring av norske lønns- og avtaleforhold når andre lands borgere sysselsettes for kortere eller lengre tid i Norge. Likeså kravet om innføring i EØS-systemet av de regler som er foreslått av Nordisk Råd om konsernfaglige rettigheter og samarbeid.

I det hele tatt savner jeg en konklusjon i den foreliggende innstilling som gir svar på hva vi – d.v.s. LO – vil gjøre såfremt innstillingens konkrete krav og forutsetninger *ikke* innfris gjennom Stortingets behandling.

Jeg er temmelig sikker på at såfremt vi ikke får en klart formulert lov og dertil hørende regelverk som sikrer at norske lønns- og avtaleforhold skal følges når borgere fra andre land arbeider i Norge, enten individuelt eller gjennom entrepriser eller utenlandske bedrifters etableringer i kortere eller lengre tid, ja, da vil den relativt brede enigheten om en EØS-avtale vi har i dag, raskt kunne bli endret til bred motstand fra store arbeidstakergrupper.

LOs ledelse har nå et stort ansvar for å sørge for at Representantskapets vedtak i Trondheim, nedfelt i de 15 punktene, blir innfridd tilnærmet 100 % i forhold til de intensjoner som lå til grunn for *det* vedtaket.

Jeg kan ikke unnlate å ta opp LO-lederens frykt for et mulig splittet folk. Det har sammenheng med det vi var inne på under innledningen av dagens møte.

Jeg vil si litt om bakgrunnen for at Norsk Transportarbeiderforbund nå støtter det foreliggende forslaget. I tillegg til det jeg allerede har nevnt, er det et klart flertall mot norsk EF-medlemskap i Norsk Transportarbeiderforbund, både blant medlemmene og i de vedtaksføre organer. Siden 20. mai, da vi hadde vårt landsstyremøte, har vi hatt den danske folkeavstemningen. Vi har hatt en økende motstand i søkerlandet Sverige, og vi har fått færre tilhengere i søkerlandet Finland. Og, ikke minst, en formidabel økning i motstanden i det norske folk.

Det betyr at EØS-avtalen for Norsk Transportarbeiderforbund er et klart og selvstendig alternativ til en eventuell søknad om medlemskap.

– Som en av dem med dyrekjøpt erfaring fra forrige EF-

slag i Norge i 1972, vil jeg så sterkt jeg kan appellere til LOs ledelse og til Representantskapet om å kjøre et løp som ikke etterlater en totalt splittet og svekket arbeiderbevegelse og en nasjon delt ved Trondheimsfjorden. Vi har alle et ansvar for at dette forhindres, og det var også min personlige intensjon da jeg ved møtets begynnelse foreslo at Representantskapet i dag behandlet muligheten for at det ble gjennomført en folkeavstemning før søknad eventuelt blir sendt Bryssel.

Jeg ble nedstemt da, og jeg skal ikke fremme noe nytt forslag, men jeg vil så innstendig jeg kan anmode LOs ledelse om å vurdere innkalling av et ekstraordinært representantskapsmøte i oktober i år. På et slikt møte kan vi gjennomgå resultatene av Stortingets behandling av EØS-avtalen, inkludert det nye lov- og regelverk vi i dag forutsetter, samtidig som det som et eget punkt på sakslista – hvis situasjonen er av en slik art – blir vurdert å sette opp mitt tidligere forslag, nemlig spørsmålet om en folkeavstemning før søknad sendes EF. På det tidspunktet er også resultatet av vårt interne EF-debattopplegg forlengst klart.

Olav Lindrupsen, Fellesforbundet: – Vi behandler i dag en politisk sak, i motsetning til det som er vanlig i Representantskapet.

Etter 35 år i fagbevegelsens tjeneste – de fleste av dem som tillitsvalgt – har jeg aldri hatt problemer med, dersom jeg kom i mindretall, å gå over til flertallet og kjempe for flertallets syn når saken er avgjort. Vi står imidlertid her overfor et verdivalg, og vi må ikke stille oss slik i egen organisasjon at vi egentlig får en form for yrkesforbud. Vi må selvfølgelig respektere flertallet, men det som er spesielt i denne saken, er at vi også må respektere mindretallets rett til fortsatt å arbeide for å fremme sitt syn.

– Saken er uhyre komplisert. Spørsmålet om noen av LOs 15 krav er oppfylt, vil variere. Først og fremst etter tolkingen av kravene, men også etter tolking av den foreliggende avtale.

Jeg er ikke tilhenger av det svart/hvitt-syn som fremmes av ja- og nei-siden i EF-saken. Men det er bemerkelsesverdig at det synes ubestridt at det kravet som i alle fall er innfridd, er krav nr. 13. Kravet er altså av en slik karakter at det i den avtalen vi har fått tilsendt er gruppert utenfor Roma-traktaten, på side 32 i avtalesammendraget.

– Det vi står overfor er altså et valg av verdier. Når jeg flyr over Norge og ser på det grunnlaget vi egentlig har å arbeide ut ifra, er jeg stolt over hva vi har maktet å få til i landet vårt,

spesielt på sysselsettingssiden. Reiser man over EF-landene ser man at mulighetene for en del livsbetingelser er langt, langt bedre. Politisk styring har imidlertid medført at de viktigste kravene våre ikke er blitt oppfylt i disse landene, spesielt full sysselsetting. Gjennom 20 år har de ikke på et eneste punkt maktet å redusere den fatale arbeidsledigheten, til tross for at mulighetene skulle være de aller beste. Grunnen er politisk styring på kapitalens premisser. Det virker som om stor fortjeneste for noen, er det som er viktig, og stor arbeidsledighet er et middel til å oppnå dette.

– Det mangler derfor en del vesentlig ting i det dokumentet vi har fått utlagt. På side 2 er det etter mitt skjønn direkte feil, når det står at:

«Avtalen danner ikke en tollunion, men skaper en sterkt utvidet og forbedret frihandelsordning.» Da burde det vel stått «For EF-landene».

– På side 3, annet avsnitt, står det i siste setning: «deriblant målet om full sysselsetting.» Der mangler det jo egentlig en bisetning som skulle lyde: «Dersom det ikke er i strid med hovedmålet prisstabilitet.»

Så over til begrepet *økonomisk vekst*. Trenger man økonomisk vekst, og er det moralsk holdbart overfor den tredje verden med økonomisk vekst i den rike del av verden? Det har nettopp vært en konferanse i Rio, der de rikeste landene fikk påpakning fordi de forøder jordas ressurser. Det vi mangler er fordeling og utnytting av de ressursene vi egentlig tar ut. Vi bør fordele bedre. I Norge har vi et forhold mellom ledelse og ledere i lønning 1 til 3. Tilsvarende forhold i EF er 1 til 40. Vi ser jo at NHO har forsøkt å tilpasse seg EF på en spesiell måte.

– Jeg var tilhenger av den prosedyren som gikk på søknad om medlemskap, for deretter å vurdere resultatet, slik vi har ved tariffoppgjørene – og så avstemning over det. Det har imidlertid skjedd endel under forberedelsene til disse prosedyrene. Blant annet har Uffe Elleman-Jensen sagt at når nye medlemmer søker medlemskap, så godtar man den organisasjon man søker medlemskap i slik som den er. Og det klappet vi for her i dag.

– Jacques Delors har også sagt at de nye landene må godta EF slik organisasjonen er. Det betyr at vi i forhandlingsmessig sammenheng vet resultatet, og da er vi ved kjernen. I den anledning vil jeg bli litt filosofisk. Det er forskjell på frihet og friheter. Friheter er når man tar seg til rette, og det går vanligvis på bekostning av andres frihet. EF-domstolen har vurdert den foreliggende avtalen, og konklusjonen er klar: EF har

fortsatt rett til å ta seg friheter overfor andre, Les EFTA og andre. EFs rettigheter til å ta seg friheter er fortsatt ubeskåret med EØS-avtalen. Avtalen er altså i samsvar med Roma-traktaten, og retten til å ta seg friheter er uendret. Vår frihet blir dermed beskåret.

– Vi i LO er kjent for å operere med simpelt flertall. Vi vedtok jo et tariffoppgjør med det simplest mulige flertall. Vi kan selvsagt også behandle en politisk sak på den måten, men vi bør være varsomme slik at vi ikke lager yrkesforbud i egen organisasjon.

Politisk er det enklere. Den dagen medlemskapssøknaden går fra Det Kongelige Norske Arbeiderparti så må jeg kanskje etter 30 års medlemskap, og som aktiv tillitsvalgt nesten like lenge, sende min utmeldelsesblankett.

– Til Yngve: Jeg har en presang til deg fra de tillitsvalgte i Nord-Norge, fra Tromsø faglige samorganisasjon, Sandnessjøen faglige samorganisasjon og fra en rekke fagforeninger og klubber i Nord-Norge.

Lindrupsen overrakte en plakett, og sa: – Denne plaketten skisserer en del av det vi er uenig i fra nord-norsk side. Vi sier nei til EØS-avtalen. Jeg håper plaketten får en sentral plass på ditt kontor og i dine vurderinger, sa Olaf Lindrupsen til slutt i sitt innlegg.

Olav Støylen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. – I vårt forbund har det foregått en kontinuerlig diskusjon om nødvendigheten av å tilpasse seg den europeiske virkelighet, basert på våre forutsetninger. Vi har stilt våre representanter fritt. Men vi har et vedtak fra vårt siste landsmøte, som riktignok ble holdt på slutten av 1988, der det heter: «Utviklingen i Europa innebærer nye muligheter, men også mulige problemer for Norge og norsk industri. Det er viktig at EFs indre marked fra 1993 blir gjort tilgjengelig for norsk eksportindustri. Kjemisk Forbund vil derfor i samarbeid med LO følge opp myndighetenes arbeid med å tilpasse norsk regelverk og andre bestemmelser, slik at vår eksportindustri ikke får dårligere konkurransevilkår å arbeide under enn dagens bestemmelser gir.

Med dette har ikke Kjemisk Forbund tatt standpunkt til EF-medlemskap.»

– Medlemskap står jo heller ikke på dagsorden her i dag.

– LOs representantskaps 15 punkter støtter vi fullt opp om og arbeider lojalt etter disse. Vårt forbundsstyre har imidler-

tid flere ganger behandlet EØS-avtalen og forhandlingene, basert på landsmøtets vedtak og LOs representantskaps krav, både med innenlandske og utenlandske innledere fra våre søsterorganisasjoner bl.a. i SID og Fabriks. Vi har også avgitt uttalelse om at vi støtter Regjeringens opplegg i forhandlingene til en EØS-avtale, og vi deler LOs resonnement og forutsetninger når det gjelder de framlagte dokumenter og forslag til vedtak.

– Jeg oppfordrer derfor våre representanter til å stemme ja, ikke minst fordi organisasjonsområdet innen Kjemisk i hovedsak består av konkurranseutsatt eksportindustri, og dermed trenger den markedstilknytning som er forankret i avtalen som foreligger, og som har vært en av forutsetningene i forbundets industripolitiske arbeid. Jeg er også helt overbevist om at det i forbundets organer – forbundsstyret og landsstyret – er bred oppslutning om EØS-avtalen, slik den foreligger og med de forutsetningene LO har gitt til kjenne.

– Jeg vil derfor anbefale våre representanter å stemme ja, sa Olav Støylen.

Kjell Martinsen, Sekretariatet: – Fellesforbundet har nedlagt et betydelig arbeid med EØS-avtalen, som vi mener er svært viktig for vårt forbund. Både forbundsstyret og representantskapet i Fellesforbundet har med klart flertall anbefalt Stortinget å slutte opp om EØS-avtalen. For oss er det særlig nærings- og industripolitiske argumenter som veier tungt. Selv om det kan reises en del innvendinger mot avtalen, kan vi ikke se at det finnes alternativer som vil sikre Norges interesser på en bedre måte enn denne avtalen. Vi har tillit til at Regjeringen også fremmer nødvendige forslag på dette område.

– Med en EØS-avtale vil Norges næringspolitiske interesser overfor EF-markedet være sikret for flere år framover. Næringslivets rammebetingelser vil i store trekk være lagt. Et viktig motiv for næringslivet til å etablere seg ute, bør, etter vår oppfatning, ikke lenger være til stede. Næringslivet skal vite at investeringer i Norge er like trygge som investeringer i et annet EF eller EFTA-land. Med EØS-avtalen vil de samme regler mot antidumping, subsidier og konkurranse gjelde for norske som for andre bedrifter i EØS-området. For et lite land som Norge, langt borte fra våre viktigste markeder, er det særdeles viktig. Dette er en sikkerhet som dagens handelsavtale ikke gir oss.

– Fra motstanderne av avtalen blir det hevdet at EØS er et

økonomisk medlemskap i EF, og at det således er en mellomstasjon på veien. Det er jeg ikke enig i. Under forutsetning av at EFTA vil bestå, deler jeg fullt ut handelsministerens syn og hans argumenter om at avtalen kan være et selvstendig alternativ til medlemskap. Det er vesentlige økonomiske områder hvor avtalen ikke gjelder. Noen av dem: Vi blir ikke omfattet av EFs økonomiske union, vi blir ikke omfattet av en eventuell felles sentralbank og myntenhet, og vi blir ikke omfattet av EFs skatte- og avgiftspolitik. Vi vil kunne føre vår selvstendige markedspolitik. Det er også en rekke andre områder hvor vi ikke blir berørt.

– Etter min vurdering er avtalen en mer naturlig forlengelse av dagens handelsavtale enn et økonomisk medlemskap i EF.

Fra kritisk hold blir det også hevdet at våre sosiale og faglige ordninger vil bli rasert hvis vi sier ja til EØS. Da spør jeg meg selv: Hvem er disse som vil rasere våre ordninger? Jo, det må da enten være tyskere, briter, dansker, franskmenn eller andre fra europeiske land. Men i det internasjonale faglige arbeidet er disse våre allierte kamerater, og det er jo nettopp disse vi i faglig internasjonal sammenheng samarbeider med for å videreutvikle de faglige og sosiale rettigheter vi har i de respektive land. Dersom det skulle være slik at våre kamerater i disse landene skulle rive ned det norske velferdssamfunnet, ja, da må det stå svært dårlig til med våre faglige allierte i disse landene.

– Men heldigvis er det ikke slik. Det er sterke organisasjoner våre kamerater i Europa har. Derfor er ikke EØS noen trussel mot vårt velferdssystem. Tvert om, kan en kanskje si at EØS vil føre til en sterkere samordning og heving av standarder, og nettopp det er kanskje den beste sikkerheten for at vi kan beholde og forbedre våre avtaler og lover.

– På det grunnlaget støtter vi i Fellesforbundet opp om det forslaget som foreligger fra Sekretariatets side.

Arnulf Ingvaldsen, Hordaland fylke: – Jeg synes debatten her på mange måter har vært en ganske snever debatt når noen diskuterer på industriens premisser, andre på landbrukets interesser. Noen diskuterer på fiskerienes interesser, og rederne vil ha det på rederienes vilkår.

Hver gruppe leter i avtalen etter sin plass, og finner de det ikke, blir de bekymret og sier at dette må være en dårlig avtale.

– Jeg har vært med på en del debattmøter om dette emnet – noen jeg synes er veldig interessant. Jeg var til stede på et

møte med John Dale, hvor han markedsførte sin motstand mot EF og EØS. Jeg gledet meg til et skikkelig godt innlegg imot EØS. Han tok som utgangspunkt at Europa ikke ville møte oss med fiendtlige holdninger fordi om vi sto utenfor. Dette synes jeg var veldig naivt. Vi har vært møtt med handelsfiendtlige holdninger i all den tid jeg har jobbet i industrien. Vi har vært møtt med dumpinganklager – vi har vært møtt med politiske og økonomiske sperrer. Hvis vi tror at dette skal bli bedre med tiden hvis vi setter gjerde rundt oss selv, da tror jeg vi tar feil.

– Noen mener at EØS er terskelen til nye muligheter for demokratisk utvikling, økonomisk vekst, samarbeid, fred og rettferdighet. Andre sier at det er terskelen til den fullstendige fortapelsen, kapitulasjon, overføring av all makt, fattigdom og ufrihet. Temaet er uhyre infløkt. Selv om man tar med de mer kjente faktorene, finnes det en rekke ukjente faktorer. Ett av argumentene imot er at det er verdens største byråkrati. Det tror jeg nok kan være sant. Men at man har et byråkrati, er i alle fall et bevis på at noen ønsker å styre. Ønsker ingen å styre, trenger man heller ikke et byråkrati.

– Når det gjelder medbestemmelsesretten, så er det klart at med 1 prosent av Europas befolkning har man ikke så stor medbestemmelsesrett. Det skal bli mere makt til EF-parlamentet, noe som gjør at vår makt blir liten selv med medlemskap i EF. Men det er likevel slik at små land aldri får økt innflytelse ved å sette seg på sidelinjen av utviklingen. Så kan man spørre seg når de store land slåss om makt og prestisje, hvem låner da øret til lille Norge.

Europa er ikke et homogent og stabilt område – det er en smeltedigel med enorme etniske og kulturelle motsetninger – og det er lett å bli en kasteball i heksegryta.

– Når 80 prosent av vår utenriksøkonomi er knyttet til Europa, er vi – enten vi vil eller ikke – nødt til å forholde oss til det, enten vi står utenfor eller innenfor. Vårt ønske om arbeid til alle krever et aktivt næringsliv innenfor en forutsigbar ramme. Trygge handelsavtaler er viktige forutsetninger for investeringer hjemme i Norge. En EØS-avtale vil bety bedre sikkerhet enn vi har idag. Det er altfor defensivt å si at Norge vil få konkurranse om oppdrag i offentlig sektor. I Europa fram til i dag har offentlig sektor importert 2 prosent av det de forbruker. Norsk offentlig sektor har importert 40 prosent. Så får man heller se det som en mulighet for norske bedrifter til å få levere mer til Europa. Det er slik vi må se det, hvis ikke har vi jo i utgangspunktet gitt opp.

– Jeg synes det er synd at mens EF-landene har bygd seg opp politisk og industrielt mot det indre marked, så har vi bygd oss ned. Det har vært mange aktører i dette bildet – politikere, og ikke minst kapitaleierne.

– Jeg lærte på skolen at det som kjennetegnet et u-land var høy import av ferdigvarer og høy eksport av råvarer. Vi selger rågass, aluminium, råfisk og fantaserer om å selge råstrøm. Og så har kapitaleierne investert i foredling i Europa. Jeg håper imidlertid at vi med en god EØS-avtale kan snu denne utviklingen.

Hvis jeg skulle vurdere en EØS-avtale ut fra egen bedrift, så ville det for oss kun være en fordel. Franskmenn, italienere og engelskmenn kan da selge sine varer her hjemme uten hindringer, slik de har gjort det i all min tid. Det endrer således ingen ting for oss.

Kan vi derimot selge våre varer på deres marked, uten økonomiske eller politiske hindringer, vil det innebære en helt ny situasjon for oss. Formelt finnes det ikke slike hindringer, men praksis er en annen.

– Jeg ser da EØS-avtalen som et alternativ til å knytte seg altfor sterkt opp til giganten EF. Jeg vil tro vi vil kunne få en del konkurransemessige fordeler som vi ikke har i dag, og at vi får en mulighet til å høste en del erfaringer framover.

– Et gode med en EØS-avtale er etter min mening at argumenter for ikke å investere i Norge da vil falle bort. Politikerne må slutte å snakke om rett eller feil kurs. De må kanskje slutte med å vente på resultatet av utenforliggende ting, og starte med å påvirke situasjonen direkte.

Det samme gjelder at de her i landet som eier resultatet av generasjoners strev, ikke lenger vil ha en tvilsom økonomisk unnskyldning for å flagge ut alle investeringer. De vil da måtte stå fram og fortelle hvorfor de har flyttet ut all kapitalen.

– Jeg tror ikke EØS er verken himmel eller helvete for Norge. Vi er en del av den verden vi lever i, og det er vi her hjemme som må løse våre egne problemer. Vi burde være best skikket til å gjøre det. Vi har en rekke muligheter som vi ikke bruker, og jeg mener disse mulighetene vil bli forsterket av en EØS-avtale.

– Jeg tror vi oppnår mer styring og økonomisk makt ved å samarbeide med det øvrige Europa enn som et ensomt gissel i en utkant. Det er på grunn av at vi står alene at USA driver med økonomisk mobbing mot Norge – og som vil bestemme om vi skal spise norsk ørret eller norske epler. Dette ville vi ha

unngått med en tettere tilknytning til EF. Det gjelder også bl.a. magnesium og en rekke andre produkter. Jeg jobber i industrien, og de som mener at den 13 prosent vareproduksjon vi har idag skal økes, bør stemme for en EØS-avtale.

Kjell Jamne, Norsk Kommuneforbund: – Jeg vil legge fram et forslag med følgende ordlyd:

1. «LOs representantskap konstaterer at våre krav til en EØS-avtale ikke er innfridd.
2. Representantskapet mener derfor at avtalen må avvises. Representantskapet kan vurdere saken på nytt dersom Regjeringen fremmer forslag til norsk lovgivning som kan sikre at våre krav slik blir innfridd. En slik vurdering er avhengig av at et slikt lovforslag blir vedtatt.»

– Dette er et forslag til vedtak som knytter seg til en betingelse. Forslaget sier i utgangspunktet klart at våre krav ikke er innfridd, og at vi tar konsekvensen av det og sier nei til EØS-avtalen. Vilåret for å revidere vårt syn ligger da i at det skjer ting som gir grunn til det. Det vil i så fall føre til det motsatte av det som har vært vanlig med forslag med betingelser. Nemlig at en sier ja knyttet til betingelser – betingelsene flyter ut i sanden, og en får aldri konstatert om betingelsene er oppfylte. – Våre 15 krav er ikke innfridd, det er udiskutabelt. De er ikke innfridd fordi de er i strid med EFs egne premisser. Kan en gjennom norsk lovgivning motvirke skadevirkningen av at kravene ikke er innfridd? Den norske lovgivningen kan heller ikke være i konflikt med EFs egne prinsipper, men må følge de samme prinsippene. Hvis ikke, kan også norsk lovgivning og den praksis som følger av det, bli ført for retten, og vi må godta eventuelt å tape.

– Jeg er skeptisk til muligheten av å rette opp dette gjennom en norsk lovgivning, men jeg er gjennom mitt forslag villig til å si til dem som tror at det er mulig: OK den veien prøver vi.

– Det ble sagt her at det fremdeles er en oppgave for oss å løse de viktigste samfunnsspørsmålene nasjonalt, og at EØS-avtalen er et verktøy. Ja, det er et verktøy der man har kuttet av skaftet, i fall vi sikter på å løse våre samfunnsspørsmål gjennom en nasjonal politikk. Ett av midlene vi har brukt gjennom nasjonal politikk, er nemlig virkemidler som må og vil komme til å bli definerte som konkurransevidende, og det er det et absolutt forbud mot.

– Til Sekretariatets innstilling: Jeg synes det er en luftig og

lite sammenhengende innstilling som foreligger. Innstillingen bruker konsekvent det såkalte forordet som om dette var en formålsparagraf. Det er feil. Forordet i EØS-avtalen er uforpliktende juridisk, og en oppsummering av en god del skønne tanker. De er helt uforpliktende juridisk så lenge de ikke er hengt opp til operative paragrafer. Det blir påstått at en har fått gjennomslag for bærekraftig utvikling. Det er en definisjon som det finnes 70 forskjellige versjoner av. Det er også påstått at en har fått gjennomslag for føre-var-prinsippet. Det finnes en autoritativ definisjon på det etter den såkalte Bergens-konferansen, og ingen ting av det som står i EØS-avtalen er i nærheten av det. Det blir sagt at vi kan bruke våre distriktspolitiske virkemidler som før, og at man har full adgang til å legge samme vekt på spredd bosetting som tidligere. EØS-avtalen har ingen særregler for Norge på dette området, og EØS bruker spredd bosetting som et kriterium av underordnet betydning i den såkalte tredje analyse-fasen. Det er også den utveien som står tilbake for oss nå.

– Det sies at vi må ha en EØS-avtale fordi vi ikke klarer oss uten hvis vi skal få adgang til det indre marked. Det indre marked er imidlertid ikke et indre marked mot et ytre marked. Det indre markedet er kort og godt at EF-statene avskaffer en del handelshindringer som gjelder dem imellom. Med en handelsavtale har vi adgang til det indre markedet. Det er ikke spørsmål om adgang, men på hvilke vilkår en skal ha denne adgangen. EØS-avtalen gir oss litt bedre vilkår i forhold til handelsavtalen så langt det gjelder fisk. Den gir oss også bedre vilkår i forhold til antidumping. Men en skal også huske på at vi er forpliktet til å følge EFs handelsregler, som forbyr konkurransevidning, og antidumping kan lett skiftes ut med konkurransevidning – og der står vi.

Dirigenten fremmet forslag om strek med de inntegnede talere.

VEDTAK: Forslaget om strek ble tiltrådt.

Tor Kværne, Fellesforbundet: – Yngve Hågensen nevnte i sitt foredrag at Aker hadde vunnet en kontrakt på 4 milliarder kroner i fri konkurranse. Aker fikk kontrakten sammen med et amerikansk selskap. De konkurrerte med Kværner-konsernet, som hadde et tysk selskap med, og det var ABB i Norge og utlandet. Det var den frie konkurransen Yngve Hågensen nevnte.

– På forrige møte støttet Sekretariatet renteaksjonen som vi i Aker nå har satt igang. Hvis vi står utenfor EØS gir det oss mulighet til å styre rentenivået i Norge. Godtar vi en EØS-avtale, blir ikke jobb til alle jobb nr. 1. Det blir en stabil krone som blir jobb nr. 1. Vi kan ikke devaluere og sette igang andre tiltak som kan påvirke renten. Det er renten som gjør at arbeidsledigheten er så stor i Norge i dag.

En del aviser har vært opptatt av vedtak som en del samorganisasjoner har fattet, og det er sagt at de har vært kuppet av AKP og andre. Vi i Aker-konsernet har gjennom halvannet år holdt kurs og konferanser for våre tillitsvalgte – der bl.a. Even Aas fra LO har vært svært delaktig. På en samling vi hadde i slutten av april var det 50 tillitsvalgte fra Handel og Kontor, NFATF, Arbeidsmandsforbundet, NKF, NOPEF og Fellesforbundet. 36 av de tillitsvalgte har medlemskap i Arbeiderpartiet. Det var enstemmig nei til EØS-avtalen. Kværner-konsernet fattet det samme vedtaket 40 mot 3, hvorav 26 var medlemmer av Arbeiderpartiet. Det viser at det også er en del av Arbeiderpartiets medlemmer som er imot EØS-avtalen.

– Yngve Hågensen snakket om EØS som et varig alternativ, mens vi alle vet at Arbeiderpartiet i november vil sende søknad om medlemskap i EØS. Sveits hadde folkeavstemning om EØS-avtalen – der sa folket ja. Ja til EØS var det samme som medlemskap, ble det sagt, så da kunne de like gjerne søke om medlemskap, og det har Sveits gjort. Det er således mulig at det er noe forskjellige oppfatninger av EØS.

– På de kurs, konferanser og møter jeg har deltatt er folk opptatt av hvilke arbeidsplasser vi skal få ved en EØS-avtale som vi ikke har i dag. EF har selv sagt at arbeidsledigheten i gjennomsnitt vil øke fra ni til ti prosent i 1992, og samtidig – for første gang – vil nyskaping av arbeidsplasser innen EF-landene gå ned. Da stiller jeg meg spørsmålet: Hvilke arbeidsplasser skal vi få?

– Når det gjelder den kraftkrevende industri, så er det mange bedrifter i Norge som nyter godt av billig strøm. Vi vet at fra 1/1-1993 blir det kraftbørs. Ledningene er lagt ned til Europa, og kraften skal ut på åpne anbud. Det er mulig at vi kan styre og gi billigere strøm til våre bedrifter, men hvis en konkurrerende bedrift i EF-landene bringer dette inn for domstolen, er jeg sikker på at da ryker den sjansen. Dermed er det mange arbeidsplasser som blir nedlagt i Norge.

– Da Gro Harlem Brundland var i Danmark, sa hun at vi måtte inn i Europa for å drive mere politikk. Hvis jeg ikke har

oppfattet EF helt feil, så trodde jeg at det for det meste var markedskreftene som rådet innen EF.

– Jeg er glad for at vi i Fellesforbundet er fristilt til å stemme på det vi selv tror på, og jeg synes det er beklagelig at en del både fra ja- og nei-siden er bundet opp når de møter her i Representantskapet. Det hadde vært bedre om folk kunne ha stemt etter sin egen overbevisning. Vi behøvde nesten ikke å ha hatt dette møtet, for de fleste er jo bundet opp, og da er forsåvidt stemmetallet gitt på forhånd.

– Jeg kommer til å støtte Sidsel Bauck forslag om å avvise EØS-avtalen.

Dirigenten, *Esther Kostøl*, refererte deretter de forslag som var lagt på dirigentens bord.

Forslag fra *Sidsel Bauck*:

«Ut fra en helhetsvurdering anbefaler Representantskapet at EØS-avtalen avvises.»

Forslag fra *Kjell Jamne*:

1. «LOs representantskap konstaterer at våre krav til en EØS-avtale ikke er innfridd.

2. Representantskapet mener derfor at avtalen må avvises. Representantskapet kan vurdere saken på nytt dersom Regjeringen fremmer forslag til norsk lovgivning som kan sikre at våre krav slik blir innfridd. En slik vurdering er avhengig av at et slikt lovforslag blir vedtatt.»

Dirigenten refererte følgende forslag, framsatt av *Svein Fjellheim*, Rogaland fylke, som omhandler Sekretariatets forslag til uttalelse:

1. «I punktene a), b) og c) nederst på side 5 erstattes «bør» med «må».

2. Tillegg øverst på side 6 etter «utvidet virkefelt»: «Lovforslaget forutsettes behandlet og godkjent av Sekretariatet før LO gir sin endelige anbefaling av EØS-avtalen.»

Etter dette ble det satt strek med de inntegnede talere.

Jan Kr. Balstad, Sekretariatet: – Jeg vil gjerne gi uttrykk for noen synspunkter i «litt store bokstaver». Jeg synes mye av dette blir vanskelig når vi må helt ned i de ytterste detaljene.

– Jeg har en følelse av at de som har gått imot at Norge skal ratifisere EØS-avtalen sammen med de øvrige EFTA-land,

tar litt for lett på konsekvensene ved å stå utenfor det organiserte handelssamarbeidet i Europa. En har også etter mitt skjønn lett for å belaste EØS-avtalen for ulemper som vi kommer til å få uansett tilknytningsform til EF. Det siste poenget her er etter mitt skjønn svært godt beskrevet i LOs Europa-rådslag.

– Forholdet er at de handelspolitiske trafikkreglene blir endret fra 1. januar 1993, enten vi gjør det ene eller det andre. Spørsmålet nå framover for de fleste land i Europa kommer til å bli: Hvilken krets av land skal en ha det nærmeste samarbeidet til? Jeg ser bare tre slike kretser av land: Den ene kretsen vil bestå av EFs medlemmer – eventuelt organisert som en politisk og monetær union. Hvilke land som vil delta i unionene, er såvidt jeg kan forstå, fremdeles usikkert.

Den neste kretsen vil bestå av EØS-landene. I utgangspunktet EFTA-landene. Den siste gruppen vil bestå av de som ikke når opp til EF-medlemskap eller til EØS-avtale, men må nøye seg med en handelsavtale, slik en del øst- og sentral-europeiske land har det i dag.

Dette mønsteret er naturligvis ikke fastlåst. Europa er fremdeles i utvikling og forandring, og våre forhold blir hele tiden berørt av det som skjer. Ett eksempel på det, siden renten har vært nevnt her: Det er Tysklands gjenoppbygging av det gamle Øst-Tyskland, som de fleste av oss vet, påvirker det norske rentenivået.

Små land som Norge vil tjene på rettfærdige konkurransevilkår. Altfor ofte ser vi at norske bedrifter må konkurrere med andre lands statskasser, og ingen må tro at det finnes alternativer hvor vi kan skjerme oss fra ulempene, og få alle fordelene. Jeg har i hvert fall ikke sett at slike alternativer har vært utviklet.

– For min del tror jeg på denne avtalen. Den kunne gjerne ha vært bedre her og der, men de negative signalene som vi vil gi både omverdenen og vårt eget næringsliv om vi mot formodning skulle si nei til avtalen, vil nærmest være uoverskuelige, slik jeg ser det. En viktig dimensjon på dette er vårt faglige samarbeid innenfor Europa, først og fremst i Euro-LO. Med dette avtalegrunnlaget kan vi etter mitt syn utvikle et enda tettere faglig samarbeid, og det trengs i et Europa hvor de store selskapene allerede betrakter seg som europeiske, og ikke nasjonale.

– Dersom vi nå skulle skille lag med våre samarbeidspartnere i EFTA, vil dette trolig svekke vår posisjon innenfor det faglige samarbeidet.

EØS-avtalen er ikke noe sesam-sesam som løser alle våre utfordringer som nasjon. Men, som Yngve sa i sin innledning, gir oss noen mindre bekymringer og noen større muligheter, dersom vi da som nasjon er i stand til å utnytte de mulighetene som foreligger. Og det må vi vel nesten tro på at vi skal kunne klare.

På kort sikt er det til og med muligheter for tilbakeslag, men jeg for min del føler meg ganske sikker på at denne avtalen vil være til fordel for oss i årene som kommer. Jeg tror også at ulempene ved å stå utenfor EØS-avtalen er betydelig flere enn det å gå med de andre EFTA-landene inn i det europeiske økonomiske samarbeidsområdet.

Uansett må vi nå konsentrere oss om det jeg vil kalle hjemmeleksa vår. Det blir et annet Europa etter årsskiftet, uansett hva vi måtte mene om det. Det er dette Europa vi nå må forberede oss til å møte. Våre myndigheter må gjøre det, og vårt næringsliv må gjøre det. Dessverre ser det ikke ut til at bedriftene er så godt forberedt som en kanskje kunne ønske. Vi som fagbevegelse må også aktivt forberede oss på de utfordringene dette innebærer. Vi må stille oss spørsmålet om hvordan vi best kan ivareta lønnstakernes generelle og norske arbeidstakeres spesielle interesser i et stadig mer integrert Europa. Det er vårt ansvar.

– Den sosiale dimensjon som skal utvikles i Europa, kan vi heller ikke skyve fra oss og si: «Det får andre ta seg av. Vi har det jo bra her hjemme på bjerget.» EØS-avtalen gir oss en felles arena for kampen om den sosiale dimensjon i hele Europa, og jeg for min del vil bare si at jeg ville bli skuffet om vi skulle havne på tribunen, sa Jan Kr. Balstad til slutt i sitt innlegg.

Gunnar Grimnes, Sekretariatet: – Vi i NEKF har hatt en omfattende behandling av dette spørsmålet – både gjennom studieopplegg, spesielle konferanser og behandling i landsstyret. Det er helt på det rene at det ikke er noen enkel sak å ta stilling til Norges tilknytning til Europa. Men det nytter i alle fall ikke å lage en slags svart/hvitt-situasjon ut av disse spørsmålene. – I våre organer har vi lagt til grunn at Norge må ha et ordnet forhold til Europa – vi må ha markedsadgang – vi må ha et system som gjør at norsk næringsliv fungerer i Norge. Vi må ha tro på egne krefter, og tro på at vi er i stand til å fungere innenfor de nye rammebetingelsene vi får. For det er slik som Jan Balstad nå understreket, at det skjer noe i forhold til et indre marked fra 1. januar 1993 som endrer våre forutsetninger. Det kan umulig være slik at det er «svarte-

dauen» som rammer oss igjen. De vi skal forholde oss til er land, organisasjoner og bedrifter innenfor vår egen kulturkrets.

– NEKF's landsstyre vedtok med overveldende flertall at vi skulle tilslutte oss det forslaget som ligger til behandling her i dag. Konsekvensen av den type saksbehandling som vi har foretatt – og hvor det var et sterkt krav til oss at EØS-avtalen skulle forelegges vårt landsstyre, slik at forbundets syn skulle fremkomme der – betyr også at våre representanter i LOs representantskap er pålagt av vårt landsstyre å stemme i forhold til flertallsbeslutningen. Dette er en konsekvens av den saksbehandling vil foretok.

– Det er et par forhold jeg vil understreke. Myndighetene og Stortinget må anstrenge seg til det ytterste for å finne gode løsninger på de forutsetninger vi nå legger i forhold til avtalen. Spesielt vil jeg understreke de problemene som kan oppstå i kjølvannet av den såkalte tremåneders-bestemmelsen og andre problemer som knytter seg til grenseoverskridende arbeid. For oss som jobber innenfor bygg- og anleggssektoren, er dette av særlig betydning – ikke minst fordi om lag 80 prosent av de entrepriser som dette vil omfatte, er av under tre måneders varighet.

Oddrun Remvik, Norsk Sosionomforbund: – Yngve sa i sin innledning at fagbevegelsen ikke skal forholde seg passiv. Fagbevegelsen har jo heller ikke forholdt seg passiv til EØS-prosessen. Det synes jeg er veldig bra, og jeg synes også det var et godt representantskapsmøte vi hadde, som vedtok de 15 kravene til EØS-avtalen.

– Hva har vi så fått etter lange, intense og vanskelige EØS-forhandlinger? Det blir sagt at EØS skal være et varig alternativ til EF. Jeg stiller et stort spørsmålstegn ved det, for det blir sagt samtidig som vi senest i går kunne lese i avisen at Norge er hjertelig velkommen i EF allerede fra 1996. Fordi Norge er et rimelig bra demokratisk land, og tilfredsstillende kravene om markedsøkonomi som EF stiller. Da vil jeg spørre om det varige alternativet skal vare fram til 1996, eller hvor lenge det eventuelt skal vare?

– Det er blitt sagt her i dag at EØS-avtalen ikke løser alle våre problemer, noe som også går fram av de sakspapirene vi har fått utdelt og det som munner ut i et forslag til vedtak. Men løser EØS-avtalen de problemene vi vil ha løst? Jeg synes Representantskapet bør stille seg dette spørsmålet. EØS-avtalen gir ikke klart svar på de krav vi stilte og de positive svarene vi ønsker.

– På side 11 og 12 i sakspapirene er det tatt opp hvordan en ønsker å fylle hullene i EØS-avtalen med nasjonale tiltak.

Jeg synes det er litt for stor tro på at nasjonale tiltak skal kunne erstatte det vi ikke fikk gjennomslag for i forhandlingene om EØS-avtalen. Er ikke det litt vel optimistisk?

– Når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår ved grenseoverskridende arbeid, står det i saksdokumentene at Representantskapet forutsetter at regjering og storting vil sikre helt klare regler på dette området. Ja, det forutsetter vi, men klarer vi det? I den anledning har jeg lyst til å sitere ekspedisjonssjefen i Kommunaldepartementet, som har sagt noe om hvor vanskelig dette er: «Det å gjøre våre bestemmelser klare nok i denne sammenheng, vil ikke uten videre være noen enkel jobb. Forholdet mellom lovgivningen, kollektive avtaler og områder hvor det ikke er kollektive avtaler må avklares ut fra den eventuelle juridiske status i avgjørelser av den typen EØS-domstolen vil fatte. Dette vil kunne påvirke det framtidige innholdet i våre lover og kollektive avtaler samt muligens forholdet mellom hva som må være spesifisert i lovverket og hva som må være spesifisert i de kollektive avtalene.»

– Det er greit nok å stille krav om at regjering og storting må sikre helt klare regler, men hva skjer hvis regjering og storting ikke sikrer disse klare reglene?

Det samme gjelder det som står om at regelen som inneholder tre måneders unntak ikke under noen omstendighet må aksepteres i EØS. Hva skjer dersom det blir akseptert? Jeg synes det går for lite fram i forslaget til vedtak hva som skjer hvis vi ikke klarer å fylle hullene i EØS-avtalen. Det går såpass lite fram at jeg vil anbefale Representantskapet å støtte forslaget fra Sidsel Bauck, som sier at vi ikke nå kan si at EØS-avtalen er god nok til at Representantskapet kan gå inn for den.

Gro Standnes, Skolenes Landsforbund, opplyste at forbundet hadde hatt en langvarig organisasjonsmessig behandling av EØS-avtalen. – Spørsmålet om forbundets holdning har vært til høring blant medlemmene – en høring med bare 10 prosent oppslutning. Resultatet ble 60 prosent mot og 40 prosent for å anbefale EØS-avtalen. På grunnlag av dette og en rekke behandlinger på våre fylkesårsmøter, vedtok flertallet i vårt forbundsstyre å gå imot EØS-avtalen.

– Skolenes Landsforbund har ikke tatt stilling til EØS-avtalen ut fra en skolepolitisk vurdering. Det ville være altfor

snevert, men på grunnlag av en analyse av hva slags makt-strukturer og beslutningsprosesser som bygger seg opp innenfor EØS-området.

Det er her fra flere representanter nevnt stor tro på at et norsk lovverk kan forhindre en uheldig utvikling innenfor EØS. Jeg vil i den anledning referere til artikkel 97 i EØS-avtalen, hvor det understrekes at avtalen ikke berører den enkelte avtaleparts rett til å endre intern lovgivning. Men det er også understreket helt klare forbehold dersom lovverket ikke står i strid med EØS-avtalen.

Det er akkurat i slike spørsmål at klokkeetroen på lovverket som kommer fram i en foreliggende innstilling fra Sekretariatet gjør at vi stiller oss tvilende til om vi kommer noen vei med et godt norsk lovverk. Vil det forhindre utviklingen innenfor EØS på kapitalens premisser?

På bakgrunn av dette vil jeg på vegne av Skolenes Landsforbund anbefale Representantskapet å stemme for Sidsel Baucks forslag om å gå imot en tilråding om medlemskap i EØS.

Svein Fjellheim, Rogaland fylke: – Jeg skal ikke prøve å overbevise noen her i salen om et ja- eller nei-standpunkt. Det tror jeg de fleste har en oppfatning av. Jeg – i likhet med mange andre tvilere – føler det som et problem. Jeg føler meg nærmest motsatt av KrFs parlamentariske leder som var i ferd med å stemme imot noe han var for. Her er altså noen av oss i ferd med å stemme for noe vi har store prinsipielle motforestillinger til. Bakgrunnen ligger i helheten, slik det også er formulert i Sekretariatets innstilling, pluss – for egen del – det som står i innstillingen om at «Representantskapet mener at EØS-avtalen gir grunnlag for en varig og selvstendig løsning av Norges forhold til det indre marked.» Det synes jeg er et klart og greit utgangspunkt, og det legger jeg for min del til grunn for min stemmegivning. Når en har sagt at dette er en selvstendig avtale – så har jeg og nokså mange av LOs medlemmer – forventninger til at LOs ledelse gir klart uttrykk for det også utad etter et eventuelt vedtak om dette i Representantskapet i dag. Det relaterer seg til medlemskapsspørsmålet, som da skulle vært indirekte klart, sett med LOs øyne. – Jeg tror LO som organisasjon har behov for en slik markering etter dette møtet.

– Så en kort forklaring på det forslaget jeg har fremmet, og som dirigenten har referert. Det gjelder formuleringen om grenseoverskridende arbeid på side 5 og 6, hvor det nokså

klart gis uttrykk for at unntaket ikke er akseptabelt. Det er det da heller ikke. Jeg skal ikke bruke de sterke uttrykkene som er brukt av LOs egne foredragsholdere rundt omkring i det ganske land dersom dette blir godkjent.

– Mange har stilt spørsmål ved de forutsetninger som er stilt av Representantskapet, og hva som skjer dersom disse forutsetningene ikke blir imøtekommet. Mitt forslag har utelukkende det siktemål, som er det motsatte av det Kjell Jamne foreslo, hvor han fremmet et forslag som gikk på utgangspunktet for et nei-standpunkt. Mitt utgangspunkt er at man stemmer ja til den innstillingen som foreligger fra Sekretariatet.

Svein Fjellheims forslag hadde følgende ordlyd:

«1. I punktene a) b) og c) nederst på side 5 erstattes «bør» med «må»

2. Tillegg øverst på side 6 etter «utvidet virkefelt»: «Lovforslaget forutsettes behandlet og godkjent av sekretariatet før LO gir sin endelige anbefaling av EØS-avtalen.»

– Dette vil imøtekomme de forutsetninger som er reist i debatten, og tar vare på det hensynet de fleste har lagt vekt på, nemlig at en ved en slik formulering legger et noe sterkere press på Stortinget for at de vitterlig skal vedta det som er forutsetningen.

Lars A. Myhre, Sekretariatet: – Jeg vil først gi min tilslutning til intensjonene i Svein Fjellheims forslag. Hvis det i den siste delen av hans forslag ligger et utsettelsesforslag, så vil jeg reservere meg. Men den første delen av hans forslag får umiddelbart min tilslutning.

– Å si nei til EØS, betyr ikke bare å si nei til den avtalen som foreligger. Det betyr å si nei til EF, og det betyr å si nei til en EF-søknad. Det er kanskje ikke til så stor bekymring for mange her, men det betyr i tillegg å si nei til EFTA, og det bekymrer meg. Å si nei, betyr at vi ikke er med på den EØS-avtalen som vi sammen med de andre EFTA-landene har forhandlet fram.

Vi har stilt visse krav til en EØS-avtale. Jeg tillater meg i den anledning å være en smule navlebeskuende. Jeg kommer fra oljeindustrien, som står for mer enn en tredjedel av Norges eksport. En vesentlig ting for oss er hvorvidt vi skal ha kontroll over olje- og gassressursene på norsk sokkel. Jeg

finner EØS-avtalen formålstjenlig i så måte. Det som er faremomentet ved avtalen er at vi muligens ikke i den grad vi hadde før har anledning til å særbehandle de norske operatørselskapene. Men vi har i Norge bygd opp et Statoil som er konkurransedyktig med hvem som helst på sokkelen. Vi har et Norsk Hydro og vi har et Saga som er det samme. Den passusen i avtalen bekymrer meg derfor ikke så mye i dag som den ville ha gjort i 1972. Da stemte jeg også et klart nei. I dag er vi oppegående på dette området, og kan møte de vilkårene som vår egen regjering har anledning til å stille til dem som skal drive med virksomheten på sokkelen. Jeg føler meg derfor rimelig sikker på at vi på en grei måte kan ivareta vår bruk av ressursene.

– Det står noe i dokumentet vårt om langtidskontrakter på britisk sokkel. Jeg betrakter dokumentet og den setningen som står i dokumentet som en konstatering av de fakta som foreligger. I notatet som ble referert fra talerstolen sto det at man måtte arbeide imot at en skulle ha slike langtidskontrakter på britisk sokkel. Altså at man skulle sørge for å fjerne dem. Dette har jeg uttalt meg meget sterkt imot, og jeg vet at i det brevet som gikk fra LO i så henseende er den setningen fjernet. Det er således ikke stilt noe krav om å fjerne langtidskontraktene. Det ville ha vært en undergraving av våre lønns- og arbeidsvilkår. Et slikt krav er således ikke stilt.

– Så til det konsernfaglige arbeidet: Hvor står vi? Jeg jobber i en utpreget internasjonal business. Det har ikke vært mulig for oss i det høye nord, mellom sosialdemokratiske brødre og regjeringer, å lage et slikt konsernfaglig samarbeid mellom Norge, Sverige og Danmark. Man har måttet gå bakveier i Statoil, Hydro og andre steder for å få slike ting til. Dette fordi Norsk Arbeidsgiverforening – som det het den gang – ga klar beskjed til svensk arbeidsgiverforening, som selvsagt var helt enig med dem i at de ikke ville ha konsernfaglig samarbeid over grensene. I dag er det et faktum at innenfor EF-landene har man slike konsernfaglige råd. Vårt eget forbund sitter i ett av dem, nemlig det som er etablert i Elf Aquitaine, som er et stort oljeselskap i Frankrike. Slike konsernfaglige råd er etablert i flere multinasjonale konserner i Europa hvor de har mer enn tusen ansatte og arbeid i mer enn ett land.

– Dette betyr at det konsernfaglige arbeidet står sterkere i Europa enn det gjør hos oss når det gjelder å gå over landegrensene.

– Når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår, så synes jeg dette er vår primærinteresse. Hvis vi skal risikere at vi i Norge får undergravd vårt avtaleverk fordi det kommer inn arbeidskraft som kan jobbe uten å ha de strenge kravene vi har i vårt lovverk, ja, da har vi gravd vår egen grav. Det er dette vi må konsentrere oss om – noe jeg føler også ligger sterkt i forslaget fra Svein Fjellheim. Jeg synes det er meget viktig for oss å understreke det. Jeg sitter i dag på vegne av LO i et utvalg som vurderer såkalte gruppearbeidstillatelser. Vi har innvandringsstopp i Norge, og hvis et utenlandsk firma skal inn her og få en kontrakt, må de søke om å få en gruppearbeidstillatelse. En av betingelsene i lovverket er at arbeids- og lønnsforhold ikke skal være dårligere enn det vi har for tilsvarende norske stillinger. Et slikt lovverk må vi ha når vi skal erstatte innvandringsstoppen vår med fri bevegelse av arbeidskraft. Hvis vi ikke har et slikt lovverk, har vi heller ingen mulighet til å beholde vårt avtaleverk.

– Så et siste hjertesukk: Hvis vi tror at vi uten en EØS-avtale unngår å få sterke angrep på det vi står for, både av solidaritet og av tariffkrav, så tar vi feil. Vi vil være i en situasjon hvor vi vil bli angrepet uansett om vi har en EØS-avtale eller ikke. Jeg tror derfor vår hovedoppgave blir å se til at det som er vår interesseorganisasjons viktigste mål blir ivaretatt, og det gjør vi etter min mening best ved å si ja til en EØS-avtale med de klare betingelsene vi stiller. Da har vi gitt beskjed til dem som skal behandle dette i Stortinget hva slags lovverk vi vil ha for å være med og støtte opp om avtalen. Ved å si nei nå, begynner vår standpunkttagen å bli uinteressant i forbindelse med de kravene vi stiller på de andre områdene.

– Dette er min vurdering av saken, og derfor er min klare anbefaling å stemme for det utkastet som foreligger, og jeg gir min støtte til Svein Fjellheims forslag.

Berit Lynnebakken, Akershus fylke: – Når dette Representerantskapet i sin tid stilte 15 omfattende krav til EØS-avtalen, så trodde jeg – og mange med meg – at hensikten selvsagt var å få flesteparten av disse kravene innfridd.

I likhet med mange av dem som har vært på talerstolen – og som har kommet med eksempler på at disse kravene ikke er innfridd – har også Kommuneforbundets landsstyre slått fast at forbundets 14 krav, som er nesten identiske med LOs representantskaps 15 krav, ikke er innfridd i EØS-avtalen. Man kan jo spørre hvorfor vi stilte krav høsten 1990 når vi i dag synes å mene at det ikke var så viktig.

– Det framlagte dokumentet fra Sekretariatet synes jeg viser ganske tydelig at vi ikke har fått gjennomslag for kravene. Det er helt gjennomgående i Sekretariatets forslag til uttalelse at «Representantskapet forutsetter», «Representantskapet forventer», «Representantskapet krever» osv. En rekke tiltak, vedtak og nasjonale lovbestemmelser som, såvidt jeg kan skjønne, skal dempe skadevirkningene av den framlagte EØS-avtalen. Derfor kan jeg ikke riktig skjønne at konklusjonen nå blir at vi her og nå skal si ja til den avtalen som det var veldig viktig for oss høsten 1990 å fremme krav til – krav vi burde kunne tro at vi i hvert fall ville få innfridd noen av.

– Hvis vi sier ja i dag og stiller alle disse kravene, når skal Representantskapet da kunne ta stilling til om alle kravene og forutsetningene er innfridd?

– Jeg synes derfor at forslaget Kjell Jamne fremmet er mere i samsvar med de kravene vi i sin tid stilte. Personlig kan jeg godt tenke meg at det hadde vært greit nok etter en totalvurdering å bare si nei til EØS-avtalen nå. Men ut fra det landsstyrevedtaket vi har i Kommuneforbundet, synes jeg i tillegg til å fastslå at kravene ikke er innfridd – og at vi derfor nå må si nei – så åpner vi for muligheten til å komme tilbake og se hva vi får innfridd av alle de krav og forutsetninger vi stiller. Når vi har stilt de 15 kravene, så har vi vel ment at de var viktige, og at vi i alle fall burde få gjennomslag for de viktigste av dem.

– Hvis det er slik at kravene vi stilte ikke er det viktigste, men at det viktigste er – uansett innhold – å få tilslutning til EØS-avtalen, så synes jeg at Representantskapet får si klart ifra om det. I den grad vi mener at vi skal representere medlemmene våre, må det vel bli en litt skjønnsmessig vurdering for den enkelte av oss i forhold til behandlingen og debatten som har foregått både i forbundene og blant medlemmene på lokalplanet. Vi i Kommuneforbundet – også på lokalplanet – har hatt en slik bred debatt. I representantskapet i eget distriktsstyre var det et solid flertall som sa nei til EØS-avtalen nettopp med bakgrunn i at kravene vi stilte på landsmøtet i 1990 ikke var innfridd. Både mindretallet og flertallet i landsstyret sa altså på hver sin måte at de stilte en rekke betingelser for at de skulle kunne anbefale en EØS-avtale. Foreløpig er ikke betingelsene innfridd, og derfor føler jeg meg rimelig trygg på at jeg er i pakt med både medlemmene og forbundsstyrets vedtak når jeg vil stemme nei til EØS-avtalen og stemme for Kjell Jamnes forslag. Men altså med den åpning

at vi kan senere vurdere hva de nasjonale tiltakene fører med seg. Jeg håper at vi hvert fall kan få en avstemning som viser hvor mange det er av oss som sier klart og greit nei uansett, og hvor mange som sier nei med forbehold om å vurdere saken på ny når en ser hva som kommer av nasjonal lovgivning.

– Vi må huske hvordan vi sto på for å få til de krav vi syntes var viktige, og hvordan det nå er slått fast at kravene ikke er innfridd. Hele uttalelsen nesten fra side til side er gjenomsyret av alle de ting vi må kreve, forutsette, håpe og tro, for at vi skal kunne si at kravene våre er innfridd.

Bjørn Christiansen, Norsk Barnevernspedagogforbund:
– Representantskapet er invitert til å gi noe som kan kalles en forbeholden støtte til EØS-avtalen. Det er forutsetninger om aktivitet og vedtak til regjering og storting, mens det er en del forutsetninger, og til en viss grad synsing, i synet på hva avtaleteksten betyr.

– Det som er klart er at kun ett av LOs femten krav kan sies å være innfridd. I Sekretariatets vurdering er det mange forbehold, og det framsettes mange forutsetninger. Det er følgende vanskelig å argumentere saklig for eller imot Sekretariatets vurdering om hva EØS-avtalen faktisk innebærer når mye av Sekretariatets argumentasjon bygger på tro. Derfor burde det være et minimumskrav ved saksbehandlingen og til beslutningsprosessen at alle disse nasjonale forutsetningene skulle ligge på bordet før spørsmålet om anbefaling av ratifisering skulle behandles. Når dette ikke er tilfelle, må avtalen også av den grunn avvises.

Jeg deler heller ikke Sekretariatets tro på at alt det vi ikke har oppnådd i forhandlingene vil vi oppnå når vi bare kommer med og kan øve innflytelse.

– Mitt prinsipielle utgangspunkt er at jeg ikke ønsker at norsk fagbevegelse skal si ja takk til et samfunn som bygger på helt andre verdier enn det fagbevegelsen er tuftet på, og som vi fortsatt tror på. Det vil være for enkelt å si at tilslutning til EØS er det første skritt bort fra den økonomiske politikken som Norge har ført i etterkrigstiden. Endringene har pågått gjennom flere år, og vi har hatt en stadig sterkere tendens mot liberalisering av økonomien og privatisering av offentlige tjenester. Forskjellen er at uten EØS har vi muligheten til å gjeninnføre de ordningene vi har opphevet, mens med EØS-tilslutning har vi gitt fra oss avgjørende styringsredskap til å gjøre dette. Avtalen innebærer at vi må slutte oss til de regler EF vedtar og innpasse disse i norsk lovgivning.

- Å godta EØS-avtalen innebærer at vi må godta de fire friheter, som er grunnleggende prinsipper i EF-systemet. Dette vil føre til dyptgående endringer i samfunnet som er noe mere enn bare økt markedsadgang. Vår nasjonale frihet vil bli bundet opp på en rekke områder, f.eks. vil våre statlige støtteordninger måtte tilpasses EFs regelverk. Kongsessjonslovgivningen vil ikke lenger være et middel til å favorisere norske interesser, og vi kan ikke føre kontroll med valutatransaksjoner og kapitaloverføringer. Nasjonalstaten må gi fra seg mye av sin makt, og styringen av økonomi og velferd vil i stor grad bli overlatt til markedskreftene.

- Et bærende prinsipp i fagbevegelsen er kontroll av kapitalkreftene. Her har vi stadig tapt innflytelse. Ett av argumentene for EØS er at når kapitalen allerede er internasjonal, må kampen foregå på den internasjonale arena. Dette er Statsministerens viktigste argument for fullt EF-medlemskap. EØS-avtalen vil ut fra denne argumentasjon bare være et venterom fram mot medlemskap. Det er i denne sammenheng nødvendig å spørre seg hvilke interesser fagbevegelsen skal ivareta ved å si ja til EØS. Det kan vel neppe være fagbevegelsens egne interesser når vi, på tross av en Arbeiderpartiregjering har mistet innflytelse over kapitalkreftene nasjonalt og har en regjering som allerede fører en arbeidsmarkeds- og velferdspolitik som er i strid med det fagbevegelsen mener, og som blir mer og mer lik den som føres i EF-landene. Tror vi at vi ved å si ja til EØS, og dermed ja til EFs regelverk, vil få drahjelp til å endre den nasjonale politikken. Tror vi at norsk arbeids- og velferdspolitik vil endre seg mere i vår retning dersom styringen legges mer til Brussel enn til Oslo? Selvfølgelig ikke. Dersom Arbeiderparti-regjeringen hadde ønsket en annen økonomisk politikk i EF, ville vi allerede har visst det. Den kampen må stå på hjemmebane. Det er innlysende at EØS-avtalen vil minske vår mulighet til å føre en selvstendig økonomisk politikk, og at det norske samfunnet etter hvert vil bli nødt til å tilpasse seg den samme arbeids- og velferdspolitik som føres i EF-landene. F.eks. mener jeg det vil være en illusjon å tro at den skandinaviske velferdsmodellen skal danne mønster for resten av EF. Dette både på grunn av manglende finansiering, men også på grunn av press fra andre land om en annen modell som ikke bygger på universelle rettigheter.

- Jeg har heller ingen tro på at EØS er et varig vern mot medlemskap. Tilhengere av EF-medlemskap vil kunne hevde at når vi har tilpasset oss EF på alle viktige områder, kan vi

like godt ta skrittet fullt ut, slik at vi også får medbestemmelsesrett. Derfor må vi skjele litt til medbestemmelsesmulighetene i EF. Norsk medlemskap i EF vil bety at vi får høyst 3 av 76 stemmer i Ministerrådet. De største landene – Tyskland, Frankrike, Storbritannia og Italia – har 10 stemmer hver. Det kreves 54 stemmer for å få et vedtak igjennom. Eller for å si det litt annerledes, stemmer 2 fra de store landene sammen med et lite land, er det tilstrekkelig for å blokkere et vedtak. Slik fungerer demokratiet i EF.

- Det er altså all grunn til å tro at en tilslutning til EØS vil være et første skritt mot fullt EF-medlemskap. Derfor er det vanskelig å si ja til EØS og nei til EF.

- Det finnes imidlertid et tredje alternativ, nemlig å holde fast på den frihandelsavtalen vi allerede har. 70 prosent av vår eksport går i dag til EF-landene. Eksporten har økt siden 1972, og avtalen gir oss langt på vei samme tollfrie innpass til det indre marked som en EØS-avtale gir.

- Det er ikke riktig å si at nei til EØS betyr nei til Europa og isolasjon i Norden. Vi er i Europa, og vi har både kulturelt og økonomisk samarbeid med de øvrige europeiske landene. Det skal vi selvsagt fortsette med, uavhengig av tilslutningen til EF. De nordiske landene har helt siden EFs opprinnelse hatt ulike roller i Europa. Sverige har hatt sin nøytralpolitikk, Finland har hatt sine sterke handelsforbindelser med det tidligere Sovjetunionen. Danmark har vært medlem av EF siden 1972 – selv om de nå gledelig nok har sagt nei til unionen – og vi har hatt vårt NATO-medlemskap samt frihandelsavtale med EF. – At tusen års historie med nære kulturelle og økonomiske forbindelser mellom de nordiske land skulle brytes ned av EFs indre marked, står ikke til troende.

- Slik jeg ser det, er et ja til EØS, et ja til et samfunn som norsk fagbevegelse alltid har kjempet imot. Et nei til EØS gir oss fortsatt mulighet til å øve innflytelse og til å skape et samfunn som tjener de interessene fagbevegelsen alltid har hatt på dagsordenen – likeverd og rettferdig fordeling. Det er ikke lett i dag, men det blir helt umulig innenfor EFs regelverk. Dette er også NBFs landstyes mening, som i sin behandling avviste avtalen. Jeg vil da stemme imot den innstillingen som foreligger fra Sekretariatet, og støtter Sidsel Baucks forslag om å avvise EØS-avtalen.

Henrik Ravndal, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: – Når vi skal fatte slike historiske vedtak som i dag, er det både følelsesladet og vanskelig. Men det å ta van-

skelige avgjørelser er noe som følger med det å være tillitsvalgt. Jeg jobber innenfor landbruket, som er regulert av flere hundre særordninger, så jeg er på mange måter glad for at vi ikke er med i EØS. Vi er snart så regulerte at vi faktisk talt er lite fleksible til å tjene det norske samfunnet. Næringsmiddelindustrien er monopolisert og skjermet snart i alle retninger, og det må være tillatt å spørre om dette tjener fagbevegelsen, forbrukerne og samfunnet generelt. Jeg tviler på det. Jeg tror det er all grunn til å myke opp på disse restriksjonene.

– Når vi nå står overfor valget mellom å si ja eller nei til EØS, så må jeg ut fra mitt ståsted snakke rent generelt. Jeg synes i store trekk at avtalen slik den foreligger ivaretar fagbevegelsens grunnleggende idéer og krav. Det er jo slik at en avtale, uansett om man inngår den på en bedrift eller man inngår den i en større sammenheng, alltid har sine svakheter. Så er også tilfelle med denne avtalen. Jeg synes imidlertid at fordelene oppveier for svakhetene. Hvis man gjennom det norske lovverket kan sikre den enda bedre, så bør avtalen kunne tjene Norges interesser. Det er uforståelig at fagbevegelsen ikke kan ta noen utfordringer. Man konstruerer en del problemer. Fagbevegelsen har jo stått overfor problemer så lenge den har eksistert. Er ikke fagbevegelsen etablert for å løse disse problemene? Man må vel også tåle å løse problemer i en større sammenheng. Jeg tror det er viktig at vi ikke mister perspektivene.

– Jeg er ikke i tvil om hva jeg skal stemme i dette spørsmålet, og jeg synes Jan Balstad holdt et glimrende innlegg hvor han bl.a. sa at vi må være på banen. Det er jo ikke slik i vår bevegelse at vi skal ha i pose og sekk – det er helt andre organisasjoner som får i pose og sekk. En må nesten være skipsreder eller leder i NHO for å få dette. Jeg tror ikke vi skal regne med å få dette ved en EØS-avtale. Vi vil få en EØS-avtale som vil ivareta mange av de interessene vi kjemper for.

– Til Einar Hysvær: Jeg stemmer etter min egen overbevisning, og jeg stemmer ja.

Jan Davidsen, Sekretariatet: – Det sies at tariffoppgjøret skal være vårens vakreste eventyr. I år har det i alle fall vært vårens lengste eventyr – noe som bl.a. medførte at jeg ikke hadde anledning til å være til stede under hele Sekretariatets behandling av den saken vi debatterer her nå.

– Kommuneforbundet har behandlet EØS-saken og vårt forhold til EF grundig organisatorisk. Både i forrige og denne

landsmøteperioden har forbundsstyret også fungert som et EF-utvalg, og de har på hvert eneste møte fortløpende behandlet aktuelle spørsmål i tiden.

– Det er klart at EØS-avtalen slik den foreligger ikke imøtekommer alle våre krav. Det ligger også i forslaget fra Sekretariatet, hvor man avventer den nasjonale lovgivningen som kanskje kan bøte på de verste ulempene for oss som fagbevegelse. Det er også det Kommuneforbundets landsstyre tok utgangspunkt i da de behandlet saken, nemlig alle forutsetningene Kommuneforbundets landsmøte og Representantskapet stilte, og hvor man forventet at man gjennom nasjonal lovgivning skulle få gjennomslag for en del av kravene. Spørsmålet er hvor mye press vi fortsatt kan legge på de nasjonale styresmakter for at forutsetningene skal innfris. Jeg tror at vi gjennom å støtte det forslaget Kjell Jamne har fremmet ivaretar dette best, ved at vi peker på at de kravene vi stiller til EØS-avtalen ikke er innfridd, men at vi forventer at Regjeringen følger opp våre viktigste krav, bl.a. når det gjelder utenlandsk arbeidskraft og faglige rettigheter.

– Jeg vil derfor støtte Kjell Jamnes forslag. Jeg vil ikke gå så langt som Sidsel Baucks forslag og avvise avtalen, for jeg mener at vi på et tidlig stadium har sagt at vi gjennom nasjonal lovgivning må få dekket inn disse punktene, og at vi vil avvente resultatet av dette.

Jardar Hendricksen, Østfold fylke: – Vi har også i Østfold og Fredrikstad gjennomgått debattopplegget. Under diskusjonen er vi i utgangspunktet enige om viktigheten av et europeisk fellesskap og utvidet europeisk kontakt, men når vi kommer fram til konklusjonen er det enkelte som trekker den konklusjon at vi sier nei for sikkerhets skyld. Så slipper vi å risikere noe.

– Det er foretatt en markedsundersøkelse som viser at ganske mange mennesker som sier nei til avtalen ikke vet noe særlig om hva avtalen inneholder. Da blir jeg virkelig bekymret. Det er sagt at vi skal ta standpunkt ut fra vårt eget ståsted. Jeg representerer industrien, som i manges øyne er et nødvendig onde som vi helst kanskje skulle ha nedlagt. Da hadde vi sluppet en mengde problemer med forurensning og slike ting. – Men kjensgjerningen er at det er industrien som skaper vekst i utenriksøkonomien. Det er ikke offentlig sektor som står for dette, selv om det også er verdiskapning i den sektoren.

– I dag trykker vi Anne Enger Lahnstein og Kjell Magne

Bondevik til vårt bryst, med de standpunktene de representerer – mot EØS. Jeg har aldri registrert at det har kommet noe positivt fra deres side når det gjelder norsk fagbevegelse. Da gjør jeg meg også visse refleksjoner.

– En del av representantene som har hatt ordet i dag har bastante påstander om at de vet hva som skjer hvis vi nå aksepterer avtaleutkastet. Hva da med de som hevder det motsatte? Er disse menneskene dumme? Det foreligger tross alt en uttalelse her som er skrevet av mennesker som etter mitt syn stort sett er fornuftige. Jeg tror hele denne debatten dreier seg om hvem en skal tro på i denne sammenheng?

– Jeg vet at en del av våre kolleger i Europa er veldig opp-tatt av å få en dialog og et samarbeid med Norge. Da kommer vi bl.a. inn på spørsmålet om konsernfaglig arbeid. I dag er vi i utgangspunktet vesentlig styrt av den situasjon som allerede er i Europa. En del av oss jobber i multinasjonale konserner, hvor strategien blir lagt i Brussel, i Frankrike og i andre sentral-europeiske land. Her har vi pr. dato ingen innflytelse, mens våre kolleger i Europa har kontakt. Vi i Norge har ingen dialog med dem som legger opp strategien for oss, og som bestemmer hvordan fremtiden skal være i den bedriften en jobber.

– Jeg har også bestandig lært at hvis jeg skal ha innflytelse, så må jeg delta. Det nytter ikke å sitte hjemme og tro at jeg skal ha innvirkning på beslutningsprosessen. Det er også et veldig viktig moment. Jeg synes at en del av dere her har undervurdert oss som norsk fagbevegelse. Dere har undervurdert Norge som sådan overfor resten av Europa. Jeg har ingen tro på at alle de land som i dag er med i EF rett og slett er blitt overrumplet av kapitalkreftene.

Ut fra en del innlegg som er kommet her går det fram at det er farlig å blande seg med europeere. Menneskeheten står i fare, påstår enkelte, hvis vi integrerer oss i Europa. En av talerne hevdet at hvis vi kom med i EØS fikk vi heller ikke styring på renten. Vi tok opp dette spørsmålet med konsernledelsen i ABB – hvor jeg jobber. Svaret vi fikk var at på grunn av Europa kunne vi ikke gjøre noe med den norske renten. Jeg undres på hva som er sannheten.

– Jeg støtter Sekretariatets forslag til uttalelse.

Eystein Gaare, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, sa innledningsvis at det var et par ting han syntes var kommet for lite fram i debatten.

– Først og fremst reagerte jeg på Jardar Hendricksens inn-

legg, fordi jeg forutsetter at alle vi som er til stede her og diskuterer så viktige spørsmål, er fornuftige mennesker, enten vi kommer til den ene eller den andre konklusjonen. Det er vel slik at man kan vurdere det som en del av demokratiet å være uenige om hva som skal være konklusjonen i de enkelte saker. Det at de som eventuelt har et nei-standpunkt måtte mene at europeere er livsfarlige, vil jeg gjerne avkrefte. Jeg ferierer i Europa blant EF-borgere hvert eneste år, og de er ikke det minste farlige. Mitt standpunkt til dette har ikke noe med den type ting å gjøre.

– Når det gjelder spørsmålet om hvorfor flertallet i NNNs landsstyre trakk den konklusjon de gjorde, så er det nok litt ut fra sin egen situasjon, sin egen bransje og det EØS-avtalen kan åpne for i den sammenheng. I den anledning vil jeg gjerne gi et par eksempler, fordi det kjennes litt mere på kroppen enn bare å diskutere politikk på høyt plan.

– Bryggeribransjen – som jeg tilhører – er nå inne i en EØS-tilpasning i et lyntempo. Både ledelsen og tillitsvalgte i bransjen har hver for seg gjort en hel rekke analyser og trukket en del konklusjoner om hva som må til for at norsk bryggeribransje skal være konkurransedyktig i forhold til de europeiske bryggeriene. Ser man på ølproduksjonen – som er ca. 1 1/2 million liter i Norge – så produserer Heineken i Amsterdam alene 74 millioner. Det sier litt om størrelsesforskjellen.

NNNs medlemmer innenfor denne bransjen har kjørt et løp for å rasjonalisere bransjen slik at den er konkurransedyktig. I Oslo betyr det at NNN-klubben på Ringnes sier at 200 mennesker må vekk, vi må legge ned tre produksjonsanlegg for å bli konkurransedyktige. Da må en sette sine kolleger ut i arbeidsledighet, og det blir noe ganske annet enn en høyt-svevende politisk diskusjon. Da må det være tillatt å ta standpunkt til den type problemer. Det samme har vi hørt gjelder en del andre områder her.

Vårt viktigste mål blir da å vurdere om EØS er bedre enn en handelsavtale, enten den vi har eller noe vi må reforhandle? Spørsmålet blir da hva som er det reelle alternativet til en EØS-avtale? I den anledning vil jeg nevne et punkt jeg synes har vært svært lite vektlagt i debatten.

– Vårt land og vårt folk har opp gjennom tidene hatt enorme utfordringer å slåss med. Det ligger i vår geografi og det ligger i landets størrelse. Det er vel ingen som er i tvil om at vi kommer til å stå overfor vesentlige utfordringer i framtida. Det jeg imidlertid er overbevist om, er at sosialdemokratiet i vårt land har lyktes i å bygge opp et velferdssamfunn

fordi man bygde på en del andre prinsipper i byggverket enn markedsliberalismen. Da blir mitt spørsmål: Er markedsliberalismen egentlig det som gir svaret på problemene vi står overfor i 90-årene, år 2000 og i ti-årene fremover? Det er mulig, men jeg må ha lov til å være i tvil om det.

Flesteparten av de ordninger vi har fått igjennom ved politiske vedtak har fagbevegelsen jobbet for – bl.a. arbeidsmiljøspørsmål og ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Dette er kjempet igjennom ved samarbeid mellom både den faglige og politiske del av arbeiderbevegelsen. Da er jeg fremme ved ett av mine hovedpoenger: Hvordan skal vi innenfor EØS-området få bygd opp en EØS-fagbevegelse slik at den blir i stand til å matche den stadig sterkere grad av fri flyt av kapital som nå foregår. Vi er inne i det systemet allerede. Spørsmålet er: Skal vi være med på å pushe det videre framover? Er norsk fagbevegelse på forbundsnivå eller på LO-nivå villig til å si som så: Vi er nødt til å overføre en del makt til internasjonale organer også innenfor våre systemer for å få dette til. Er vi villig til å gjøre det? Jeg har ikke til nå hørt noen som har sagt det. Det gjelder tariffpolitikk og en rekke andre forhold.

– Hvis det er slik at man i EF-landene har lettere for å få til konsernfaglig samarbeid, hvorfor var det da så vanskelig å få med bestemmelser om det i EØS-avtalen? Er ikke det nettopp å bremse den frie flyt og markedsliberalismen? Jeg har ikke noe tro på at dette blir noe enklere med en EØS-avtale. Det er riktig at vi har vært nødt til å gå bakveier innenfor en del konserner i Norge for å få til konsernfaglig samarbeid, men jeg tror det blir enda vanskeligere hvis vi går med i EØS.

– På LOs konferanse om konsernfaglig samarbeid på Sørmarka, sa bedriftsledere og toppfolk at uansett hva vi gjør, går kapitalen dit den trives best. Hvis det er så at kapitalen trives best andre steder enn i Norge – og at dét er bakgrunnen for at vi må inn i EØS – så tviler jeg på mulighetene til å få de store konsernene som har penger til å investere sine penger i småbygdene i distrikts-Norge eller i Nord-Norge.

Jeg tror vi alle er enige om at hvis staten skal kunne løse felles goder, må vi ha penger i statskassa. Det får vi gjennom skatter og avgifter. Det har jeg forstått at vi kan drive med akkurat som vi vil her i landet, selv med en EØS-avtale. Stemmer det?

– Nå er det slik at en del av disse avgiftene får man bl.a. ved produksjon og salg av øl. I Norge har Stortinget nå så viselig lagt på ølavgiften for annen gang i år. Den gikk opp 16 prosent i 1992. Vi betaler nå 12 kroner pr. liter øl som produ-

seres. I Sverige er avgiften 8 kroner. I Danmark har de satt avgiften ned, og er i ferd med å gå ned til 2 kroner pr liter. Nå foreligger det et forslag som sier at ølavgifter i EØS og EF-området fastsettes i det land som produserer ølet. Vi kan altså fastsette disse avgiftene så fritt vi vil, men hvis det importeres øl fra Danmark til 2 kroner literen i avgift og vi skal fortsette å produsere med en avgift på 12 kroner, så sier det seg selv hvilken type øl som blir solgt.

– Så til spørsmålet om EØS-avtalen kan representere et varig alternativ. Hvis EØS-avtalen blir vedtatt, håper jeg inderlig at den blir et varig alternativ. Jeg er imidlertid litt i tvil om hvor varig dette egentlig kan være. Er det ikke slik at det fortsatt er en rekke sterke politiske krefter som jobber for medlemskap ut fra at det ikke er noen vits i å sitte på gangen og la andre få innflytelse og ta avgjørelsene. Det er selvsagt et poeng. Vil disse kreftene legge EF-striden i Norge død, og si at nå har vi fått en EØS-avtale, den er vi tilfreds med, så nå holder vi fred og samler Norge til ett rike igjen? Jeg har ingen tro på det – jeg har tro på at denne kampen kommer til å fortsette med eller uten EØS, og jeg tror faktisk at etter hvert som tiden går vil muligens landbruket komme til å tvile på sine egne standpunkter.

Sidsel Bauck, Sekretariatet: – De ulike syn har kommet klart fram i en grei og saklig diskusjon, og jeg skal ikke bidra til å forlenge den ved å komme med flere argumenter. Det er imidlertid stilt to forlag om avvisning. Jeg har merket meg Kjell Jamnes forslag, som i del 1 er likt mitt forslag. Kjell Jamne satte selv et spørsmålstegn ved muligheten for å komme fram gjennom norsk lovgivning – noe jeg tror han har grunn til – men det er vel sikkert et forsøk verdt.

– Min konklusjon er at jeg opprettholder mitt forslag. Det har fått støtte fra såvidt mange også i diskusjonen, at jeg synes det er galt ikke å gjøre det. Jeg ber om en votering over mitt forslag.

Imidlertid ber jeg dirigenten tilrettelegge voteringen slik at det subsidiært er mulig å stemme for Kjell Jamnes forslag. På den måten kan vi få samlet stemmene på begge sider.

Debatten var dermed over, og LO-leder *Yngve Hågensen* fikk ordet til oppsummering av debatten:

– Når vi skal summere opp debatten registrerer jeg at det var 24 innlegg.

Jeg har registrert de ulike oppfatninger som er basis for de

synspunkter som har kommet fram. Noen har sagt at ståstedet er avgjørende for deres synspunkt. Dette illustreres bl.a. i innlegget til Berit Lynnebakken, som henviste til håndteringen av saken i Kommuneforbundets distriktsstyre i Akershus, forbundsstyret og landsstyret i Kommuneforbundet, og argumenterte for deres syn på en skikkelig måte. Bortsett fra, Berit Lynnebakken, at du representerer Akershus fylke, og således representerer du LO-organiserte i hele fylket.

Dette synes jeg er veldig vanskelig, fordi det i noen sammenheng er slik at vi kanskje vektlegger egne synspunkter veldig sterkt – de politiske grunnholdninger vi har, og hele den basis vi har for faglig-politisk arbeid. Og i de fleste tilfeller er det særs viktig at vi gjør det. Det har noe med grunnleggende holdninger og troen på hvilket samfunn vi vil ha, og det gjelder det grunnlaget vi har for gjennom vårt tillitsverv å påvirke behandlingen av de enkelte saker. Det være seg både i fagbevegelsen og i arbeiderbevegelsen.

– Jeg vil gjerne ta for meg den prosessen jeg innledningsvis viste til da vi gjorde vedtaket om saklista for dette representantskapsmøtet. Da redegjorde vi for den prosessen vi hadde valgt med basis i kongressvedtaket av 1989 hva angår: punkt 1 – forholdet til EØS, og punkt 2 – forholdet til debatten om Europa generelt, inklusive forholdet til EF.

Allerede på Kongressen i 1989 var 66 av Kongressens representanter uenig i den EØS-prosessen som startet i mars måned samme år i Oslo.

– Jeg er sikker på at de 66 som utgjorde mindretallet, er enig i at det måtte være Kongressens flertallsvedtak som måtte legges til grunn uansett. Men de som utgjorde flertallet er selvsagt klar over at de 66 som var imot argumenterte på en slik måte at deres uenighet var noe vi måtte ha med oss hele veien. Uten særlig overraskelse registrerer jeg at det har vi hatt. Det betyr at vi skal respektere hverandre og et flertall, men det betyr også at vi ikke må bli handlingslammet fordi om vi er saklig uenige.

– I prosessen vedtok vi i ettertid at Sekretariatet skulle foreta en vurdering av EØS-avtalen når den forelå, for derigjennom å påvirke Regjeringens proposisjon overfor Stortinget. Så skulle Representantskapet fatte sitt vedtak for å påvirke Stortingets håndtering av saken. Det er den håndteringen Stortinget nå gjør. Hvis vi gjør noe i retning av å avvente beslutningen for å se hva Stortinget har gjort, så innebærer det selvsagt at vi reduserer den påvirkningsmuligheten vi gjennom prosessen har valgt å tilrettelegge. Kanskje

nettopp fordi vi visste om den uenigheten som rådde fra starten av, har det vært viktig for oss å tilrettelegge en prosess som vi har forholdt oss til hele veien. Vi har uten unntak kjørt et løp hvor vi i ettertid kunne konstatere overfor alle våre venner at det er OK å være uenige, men ingen skal ta oss i å stokke kortene.

– Det innebærer at etter min overbevisning vil det å gjøre ett eller annet vedtak i retning av utsettelse innebære at vi snur på den prosessen LOs organer tidligere har sluttet opp om. Det innebærer også, hvis vi f.eks. skulle vedta forslaget fra Svein Fjellheim, at vi snur i forhold til den prosess vi har vedtatt. Vi snur også i forhold til den rolle organene har tillagt Representantskapet ved å være det organet som skulle avslutte behandlingen av EØS-saken.

– I debatten har det kommet fram flere synspunkter enn spørsmål. Jeg kommenterer bare noen få av synspunktene.

– Kjell Jamne tok for seg noen av de 15 kravene LO stilte til avtalen, bl.a. det som gjelder arbeid for alle og velferdssamfunnet, og spør hva vi egentlig vil med vårt samfunn. Han sier at våre krav ikke er innfridd i avtalen, at det knapt nok hører hjemme i noen form for formålsparagraf, og at det i alle fall ikke er juridisk forpliktende i EØS-avtalen. I den anledning vil jeg spørre: Hvilket land i verden er det som har en forpliktende lovgivning om alles rett til arbeid, rettferdig fordeling og et velferdssamfunn? Jeg vet ikke om noe land. Hvis noen trodde da de i august 1990 i Trondheim fattet vedtak om de 15 kravene, at vi gjennom EØS-avtalen skulle få juridisk bindende avtale om alles rett til arbeid, velferdssamfunn og rettferdig fordeling, da tror jeg vi dengang debatterte på litt ulike premisser.

– Jeg – som dere – vedkjenner meg alle de femten kravene og hva vi la i dem. Men når Arne Semmerud sier at disse kravene er ufravikelige, kan han da ikke mene at et organ i Landsorganisasjonen skal stille 15 ufravikelige krav til en internasjonal avtale mellom 19 land. Da vil jeg spørre: Tror dere at avtalen hadde hatt et innhold på de områder vi er opptatt av uten at LO i Norge og LO-ene i Norden, innenfor EFTA-landene og innenfor Euro-LO hadde stått bak dem. Det tror ikke jeg.

Nettopp det er jo hovedbegrunnelsen for oss til å håndtere i forkant den type avtalespørsmål vi nå snakker om, nemlig ved å stille forutsetninger for det nasjonale og internasjonale engasjementet vi skal ha for å påvirke så langt vi kan avtalen på beste måte.

– Jeg synes vi har nådd langt, men vi er ikke ferdige. Så spør noen: Hva er situasjonen hvis kravene ikke blir innfridd i det hele tatt. Da er vi litt dårligere enn vi ønsker å være. Jeg håper at jeg ikke blir oppfattet som banal når jeg vil minne om at LOs representantskap minst en gang i året legger forholdene til rette for at vi vedtar krav knyttet til tariffrevisjonen. Nesten hver gang sier vi i en uttalelse at LO forutsetter at myndighetene sørger for arbeid til alle. Selv om vi ikke har klart det, har vi aldri sluttet å kreve det. Vi krever det fortsatt – det er liksom noe av det beste ved fagbevegelsen – vi gir oss ikke. Vi kan da ikke ta for oss situasjonen på ett tidspunkt og si: når vi ikke når fram, skal vi slutte å kreve. Det er nettopp da det er behov for å øke engasjementet og aktiviteten for å få flere mennesker til å tro på det vi gjør.

Det samme gjelder EØS-avtalen. Vedtar ikke Stortinget de lovene vi vil, hvilket jeg håper de gjør, så kan ikke vi slutte å stille krav til norsk lovgivning. Da må vi styrke aktiviteten, og ikke minst, få flere med oss i LOs rekke og i arbeiderbevegelsen, for å få større bredde og tyngde i de nasjonale kravene og få flere med oss i den internasjonale fagbevegelsen for å følge opp. Det er slik at de kravene vi reiser her, er de samme som reises av fagbevegelsen i Norden, LO-ene i EFTA-landene, gjennom Euro-LO. Det er 48 millioner LO-organiserte i Vest-Europa som står bak disse kravene. Det forteller oss hvilke muligheter vi har hvis vi er opptatt av mulighetene mer enn av umulighetene.

– Du, Sidsel, sa i ditt innlegg at vi ønsker samarbeid, men ikke samarbeid med hvem som helst. Da henviser du helt konkret til kapitalistene i Europa. Jeg skjønner hva du mener med det, men vår virkelighet er at dette Europa avtar 80 prosent av det vi eksporterer. Vi er således avhengig av dette, og vårt spørsmål er om vi skal la dem alene bestemme vilkårene for samfunnsutviklingen, eller skal vi gjennom EØS-avtalen ikke bare sørge for at vi får de markedene vi er avhengige av, men også får bedre muligheter gjennom internasjonalt faglig samarbeid til å øve påvirkning på menneskene. I realiteten er det jo samme type mennesker vi har her i Norge, og som vi er avhengig av å samarbeide med. Kapitalister heter det også her på bjerget. Mere problematisk er det egentlig ikke.

– Det er også stilt spørsmål ved om EØS-avtalen er et varig alternativ, og det er en del som hadde synspunkter på at hvis så er tilfelle, så bør LOs ledelse og kanskje LOs organer si ifra om det. Får jeg igjen henvise til det jeg innledningsvis sa: Vi har tilrettelagt en prosess. I henhold til den skal Sekretaria-

tet i løpet av høsten få en innstilling til LOs videre håndtering av Europa-spørsmålene fra den referansegruppen Sekretariatet selv har nedsatt. Har vi tro på prosesser, må vi ikke være så opptatt av å stoppe prosessene for å ta standpunkt underveis.

Forslaget til Svein Fjellheim refererer seg til Sekretariatets innstilling, hvor det nederst på side 5 står: «Lovforslaget bør bygge på følgende prinsipper: a) partene i arbeidslivet bør ha størst mulig herredømme...» Fjellheim foreslår at det skal stå «må». I forhold til det jeg har sagt er jeg ikke uenig i det. Vi skal være djerne, vi skal ha ambisjoner og vi skal slåss for dem.

– Jeg vil avrunde med å si at jeg håper at flest mulig av Representantskapets medlemmer kan slutte seg til det dokument LO-sekretariatets flertall har lagt fram. Jeg håper det, fordi jeg mener det er et riktig svar på den utfordringen Kongressen ga oss i 1989. Det er mulig vi kan redigere litt på enkelte punkter, hvis det er interessant. Men selve prinsippene må vi stå mest mulig sammen om. Jeg tror det som er hovedspørsmålet er hvorvidt vi sier ja eller nei til EØS-avtalen. Sier vi ja til at fagbevegelsen hjemme og ute fortsatt skal spille en mer sentral rolle enn i dag for å påvirke alle typer rettigheter våre medlemmer er opptatt av?

– Jeg anbefaler forslaget på det beste, sa Yngve Hågensen i sin oppsummering av debatten.

Dirigenten, *Esther Kostøl*, takket Yngve Hågensen for hans oppsummering, og foreslo følgende *voteringsordning*:

At man først voterer over *Sidsel Baucks* forslag – som er det mest ytterliggående. At man deretter voterer over *Kjell Jamnes* forslag, og til slutt tar *Svein Fjellheims* to forslag til endringer i det fremlagte forslag opp til voting.

Dirigenten spurte om Representantskapet kunne være enig i en slik framgangsmåte.

Representantskapet sa seg enig i denne fremgangsmåten.

VOTERING

Sidsel Baucks forslag:

«Ut fra en helhetsvurdering anbefaler Representantskapet at EØS-avtalen avvises.»

VEDTAK: Forslaget ble forkastet med overveldende flertall, som ble avgitt for Sekretariatets forslag.

Kjell Jamnes forslag lyder som følger:

1. «LOs representantskap konstaterer at våre krav til en EØS-avtale ikke er innfridd.
2. Representantskapet mener derfor at avtalen må avvises. Representantskapet kan vurdere saken på nytt dersom Regjeringen fremmer forslag til norsk lovgivning som kan sikre at våre krav slik blir innfridd. En slik vurdering er avhengig av at et slikt lovforslag blir vedtatt.»

VEDTAK: Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 26 stemmer.

Svein Fjellheims forslag innebærer at Sekretariatets innstilling blir lydende som følger:

Nederst på side 5:

«Lovforslaget må bygge på følgende prinsipper:

- a) Partene i arbeidslivet må ha størst mulig herredømme over om og når tariffavtale skal gis utvidet virkefelt.
- b) Ansvar for lønnsfastsettelsen må fortsatt tilligge partene i arbeidslivet.
- c) Partene i arbeidslivet må ha adgang til å bestemme det minstenivå som skal gis utvidet virkefelt.»

Dirigenten: – Yngve Hågensen har fra talerstolen gitt sin tilslutning til endringen fra Svein Fjellheim. Kan Sekretariatet slutte seg til endringen?

Ingen hadde merknader og Svein Fjellheims endringsforslag ble enstemmig vedtatt.

Svein Fjellheims forslag øverst på side 6 etter «utvidet virkefelt»:

«Lovforslaget forutsettes behandlet og godkjent av Sekretariatet før LO gir sin endelige anbefaling av EØS-avtalen.»

Dette forslaget ble satt opp mot Sekretariatets innstilling, som ikke har et slikt avsnitt.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot 25 stemmer

Punkt 2 i Sekretariatets innstilling lyder:

«Notatet om Representantskapets 15 krav tas til orientering»

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt:

SAKLISTAS PUNKT 6: Tariffoppgjøret 1992: Konflikten i kommunal sektor

Dirigenten la fram følgende forslag til uttalelse:

«Tariffoppgjøret 1992: Konflikten i kommunal sektor:

LOs representantskap beklager at det ikke var mulig å nå fram til forhandling/meklingsløsning for tariffoppgjøret i kommunal sektor. Kommunal sektor ble derfor den eneste store sektor hvor det ikke var mulig å nå de inntektspolitiske mål for årets tariffoppgjør som Representantskapet vedtok i februar i år uten å gå til konflikt. Hovedansvaret for dette må legges på KS som ikke viste vilje til å gi oppgjøret en sosial profil som kunne aksepteres av LO. KS undergraver med dette grunnlaget for LOs tariffpolitikk som har som mål en rettferdig fordeling, trygging av sysselsettingen og bedring av landets konkurranseevne. Oppgjøret i kommunal sektor viser klart behovet for en utredning om en felles offentlig arbeidsgiverforening.

LOs representantskap beklager også at Regjering og Storting grep inn i konflikten ved å bruke tvungen lønnsnemnd. Streiken truet ikke liv og helse, og bruk av tvungen lønnsnemnd var derfor unødvendig.»

Ingen av Representantskapets medlemmer ønsket ordet til dette punktet på saklista, og man gikk til

VOTERING:

VEDTAK: Forslaget til uttalelse ble enstemmig vedtatt.

AVSLUTNING

Dirigenten ga deretter ordet til LO-leder *Yngve Hågensen* for avslutning av representantskapsmøtet:

– Vi har hatt en saklig og fin debatt i en særs vanskelig sak. Jeg synes den håndteringen Representantskapet har gitt EØS-avtalen vitner om vilje til å håndtere hele Europa-problematikken på en skikkelig måte innenfor fagbevegelsen. Det setter vi pris på.

– Ved avslutningen av dette ordinære representantskapsmøte vil jeg takke for i dag, ønske representantene god reise hjem og ønsker alle en god og velfortjent sommerferie.

NAVNELISTE

Følgende representanter og innbudte møtte:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Sverre A. Nielsen.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer: Magne Hegland, May Anne Nordby, Arild Arnås.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Anders Bjarne Rodal, Audun Åsebø, Odd Gunnar Bråten, Lillian Olsen, Endre Øygarden, Stein Åros.

Norsk Barnevernpedagogforbund: Bjørn Christiansen.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Rolf Solberg Thorsen, Erik Quist, Gunnar Andersen, Dag Andersen, John Hedin, Helge Tystad.

Fellesforbundet: Jens Petter Jensen, Hallstein Sjøvoll, Knut Bodding, Kjell Røttereng, Svein Hille, Torstein Lund, Anne Marie Pettersen, Kai Melby, Tor Schwenke, Tor Kværne, John Erik Ullestad, Olav Lindrupsen, Kåre Leira, Fredd Wara.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund: Roar Øvrebø.

Norsk Grafisk Forbund: Anders Skattkjær, Sven Hugo Johansson.

Handel og Kontor i Norge: Finn Wang, Syver Bakken, Jone Handeland, Ole Landsem, Eva Disch, Lillian Karlsen, Johannes Reppen.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet: Eva Monica Haarr, Svein Fjæstad, Solfrid Johansen.

Norsk Jernbaneforbund: Torggrim Elsrud, Aslaug Trondsen, Magnus Kalstø.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Olav Støylen, Birger Blomkvist, Ole Willy Strandhagen, Helge Carlsen, Terje Norevik, Sverre Rauø.

Norsk Kommuneforbund: Marthe Kjær Andersen, Ove Mogseth, Helge Mikkelsen, Svein Kristiansen, Gunhild Johansen, Eva Vida Berg, Odd Strand, Aud Ljødal, Tom Gundersen, Alberth Eidem, Gudrun Viken, Eva Karin Busch, Kjell Jamne, Finn Bærland.

Norsk Lokomotivmannsforbund: Roald Nyheim.

Norsk Musikerforbund: Tore Nordvik.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Rolf Frøysland, Leif Lund, Aud Solveig Pedersen, Marit Eilertsen, Henrik Ravndal, Eystein Gaare.

Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund: Ketil Karlsen, Leif Sande.

Norsk Postforbund: Jan Inge Kvistnes, Olav Holmen, Thorolf Stephensen.

Den Norske Postorganisasjon: Kjellaug Kristiansen Jota, Morten Øye, Ingeborg Sætre.

Norsk Sjømannsforbund: Olav Bjørklund, Anna Kvithyll Rathe.

Skolenes Landsforbund: Gro Standnes.

Norsk Sosionomforbund: Oddrun Remvik.

Tele- og Dataforbundet: Lillian Bekkevad, Ernst Kr. Risan, Tore Gulbrandsen.

Norsk Tjenestemannslag: Aud Watnebryn, Torkel Eggen, Klaus Halvorsen, Tor-Arne Solbakken, Torhild Hornslien, Øystein Nesje, Vigdis Moseng.

Norsk Transportarbeiderforbund: Arne Semmerud, Liv Berit Johnsen.

Norsk Treindustriarbeiderforbund: Hildegunn Brune.

Norsk Vernepleierforbund: Mariann Bakker.

Norsk Kantor og Organistforbund: Ivar Mæland.

FYLKENES REPRESENTANTER

Østfold fylke:
Jardar Hendricksen.

Oslo fylke:
Marit Nybakk.

Akershus fylke:
Berit Lynnebakken

Hedmark fylke:
Aud Marit Pettersen

Oppland fylke:
Odd Løvlibråten.

Buskerud fylke:
Randi Stamnes Larsen.

Vestfold fylke:
Kjeld Pedersen.

Aust-Agder fylke:
Bjarne Robstad.

Vest-Agder fylke:
Magne Raamundsen.

Rogaland fylke:
Svein Fjellheim.

Sekretariatet:
Yngve Hågensen, Esther Kostøl, Svein-Erik Oxholm, Jan Kr. Balstad, Arnfinn Nilsen, Gunnar Grimnes, Kjell Bjørndalen, Kjell Martinsen, Sidsel Bauck, Arthur Svensson, Jan Davidsen, Einar Hysvær, Terje Moe Gustavsen.

Vararepresentanter til Sekretariatet:
Liv Undheim, Per Gunnar Olsen, Leif Thue, Tore Lundberg, Magnus Midtbø, Erling Oen, Finn Erik Thoresen, Lars A. Myhre.

Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe:
Ann-Cathrin Zalachas.

Arbeidernes Opplysningsforbund i Norge:
Nils Totland.

Revisjonsutvalget:
Margot Kvalvik Fon, Trygve Johnsen, Harald Sjom.

DISTRIKTSKONTORENE:
LOs Distriktskontor – Østfold:
Rolf Thore Hildebrandt.

LOs Distriktskontor Oslo – Akershus:
Odd Bach, Wenche Paulsrud.

Hordaland fylke:
Arnulf Ingvaldsen.

Sogn og Fjordane fylke:
Edel Karin Leteng.

Møre og Romsdal fylke:
Bjarne Saltnes.

Nord-Trøndelag fylke:
Per Lillemark.

Nordland fylke:
Ragnhild Mjøen Eilertsen.

Troms fylke:
Erling Pedersen.

Finnmark fylke:
Willy Olsen.

LOs Distriktskontor – Oppland:
Åge V. Nordby.

LOs Distriktskontor – Buskerud:
Roar Løver.

LOs Distriktskontor – Vestfold:
Per A. Johnsen.

LOs Distriktskontor – Telemark:
Knut Liljeberg.

LOs Distriktskontor – Aust-Agder:
Arild Stokken.

LOs Distriktskontor – Vest-Agder:
Gudmund Gyberg.

LOs Distriktskontor – Rogaland:
Erling Høiland.

LO-kontoret, Kårstø:
Kåre Lunde.

LOs Distriktskontor – Hordaland:
Vigdis Ravnøy.

LO-kontoret, Lillehammer:
Kåre Karlsen.

LOs Distriktskontor – Sogn og Fjordane:
John Bjarne Hjelmeland.

LOs Distriktskontor – Møre og Romsdal:
Melvin Steinsvoll.

LOs Distriktskontor – Sør-Trøndelag:
Kjell Flønes.

LOs Distriktskontor – Nord-Trøndelag:
Liv Thun.

LOs Distriktskontor – Nordland:
Øivind Silåmo.

LOs Distriktskontor – Troms:
Svein Rasmussen, Odd Holmgren.

LOs Distriktskontor – Finnmark:
Ola Finseth, Leif Laurila.

Norsk Tolkeforbund:
Hanne Mørch.

LOs Administrasjon:

Tor Andersen, Juul Bjerke, Vidar Bjørnstad, Johan-Ludvik Carlsen, Jorun Christensen, Ståle Dokken, Knut Endreson, Herlof Gjerde, Adelheid Gulbrandsen, Stein Gunnes, Erlend Hansen, Gunnar Jan Hansen, Øivind T. Hansen, Tove Haug, Lars Holo, Ellen Horneland, Øivind Hvattum, Dag Johnsen, Cato Kjølstad, Bjørn Kolby, Ellinor Kolstad, Dagfinn Lund, Egon Ivan Løbekk, Jan T. Løkken, Kåre Myrvold, Magne Nedregård, Eva Ler Nilsen, Ingeborg Hjemlestad, Ingunn Olsen, Thorstein Pedersen, Rune Bugge Persson, Stein Reegård, Kjell Samuelsen, Kaare Sandegren, Svein-Tore Sigvaldsen, Haakon Skaug, Ellen Stensrud, Magne Svendsen, Eidar Trulsen, Vesla Vetlesen, Jakob Wahl, Knut Weum, Even Aas, Richard Trælnes.

LO-kontoret Brüssel:
Peter Myklebust, Erna Ansnes.

Revisor:
Nic. Bergkastet.

LO-skolen:
Jakob Grava.

Samarbeidskomiteen LO/DNA:

Gro Harlem Brundtland, Thorbjørn Jagland, Gunnar Berge, Thorbjørn Berntsen.

Spesielt innbudte:
Einar Strand, Harriet Andreassen, Liv Buck.

Referent:
Berit Henriksen.

